

Leesmotivatie & leesplezier

in de bovenbouw van onze SBO-school.

Fontys OSO

Praktijkgericht Onderzoek

Master SEN domein Leren

Naam: Vivienne Jespers

Studentnummer: 2195338

Inleverdatum: 05-07-2013

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
<u>Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling</u>	5
1.1 De praktijksituatie	5
1.2 De probleemstelling	5
1.3 De onderzoeksvraag	6
1.4 Mijn persoonlijke motivatie	6
1.5 Relevantie van mijn onderzoek	6
1.6 Kernbegrippen	6
1.7 Eerder onderzoek over mijn onderzoeksonderwerp	6
<u>Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing</u>	7
2.1 De leesontwikkeling	7
2.2 Leesmotivatie en leesplezier	8
2.3 Welke basisbehoeften liggen ten grondslag aan motivatie?	10
2.4 Invloed op leesgedrag	11
2.4.1 Wanneer is leesattitude positief?	11
2.5 Activiteiten en interventies om het leesplezier te vergroten	13
<u>Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie</u>	14
3.1 Het doel van mijn onderzoek	14
3.2 Onderzoeksparadigma	14
3.3 Onderzoeksstrategie	15
3.4 Deelnemers van mijn onderzoek en de rol die zij hebben	15
3.5 Ethische aspecten	16
3.6 Internationale bronnen	16
3.7 Onderzoeksmethodes die ik gebruik	16
3.8 Beantwoording deelvragen	16
3.9 Waarborging kwaliteit	16
3.10 Data-analyse	16
<u>Hoofdstuk 4: Data-analyse en resultaten</u>	17
4.1 Verschillen in leesmotivatie	17
4.2 Verklaringen voor de verschillen in leesmotivatie	18
4.3 Leesbevorderende elementen binnen het leesonderwijs	19
4.4 Huidige leesomgeving SBO	20
4.5 Wensen van de leerlingen	22
<u>Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen</u>	24
5.1 Beantwoording van de centrale onderzoeksvraag	24
5.2 Einddoel	24
5.3 Aanbevelingen	24
5.3.1 Boekpromotie	25
5.3.2 Activiteiten om de leesmotivatie te bevorderen	27
5.3.3 Overige activiteiten om de leesmotivatie te bevorderen	29
5.3.4 Tips voor de schoolbibliotheek	29
5.3.5 Overige tips	30
<u>Hoofdstuk 6: Reflectie en evaluatie</u>	31
6.1 Wat heeft dit onderzoek voor mij betekend en wat heb ik ervan geleerd?	31
6.2 Wat heeft dit onderzoek bijgedragen aan mijn professionele ontwikkeling?	31
6.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoekers	32
6.4 Wat zijn de opbrengsten van dit onderzoek voor school?	32
6.5 Wat heeft dit onderzoek bijgedragen aan mijn toekomstig handelen?	32

Nawoord	33
Literatuurlijst	34
Bijlage 1: Vragenlijst leerlingen bovenbouw	36
Bijlage 2: Vragenlijst leerkrachten bovenbouw	40
Bijlage 3: Data-analyse vragenlijsten leerlingen	44
Bijlage 4: Data-analyse vragenlijsten leerkrachten	49
Bijlage 5: Voorleestips voor ouders	57
Bijlage 6: Feedback van mijn Critical Friend	60

Samenvatting

Voor leerkrachten is het ideaalbeeld dat alle leerlingen intrinsiek gemotiveerd zijn voor lezen. Belangrijke begrippen die hierbij een rol spelen zijn: leesteknik, leesbegrip en leesplezier.

Het doel van dit onderzoek is het achterhalen wat voor aanpassingen onze school voor Speciaal Basis Onderwijs (SBO) nodig heeft om van de leerlingen van de bovenbouw intrinsiek gemotiveerde lezers te maken.

Hiervoor heb ik eerst theoretisch onderzoek gedaan, waarna ik vragenlijsten voorgelegd heb aan de leerkrachten en leerlingen van de bovenbouw van onze SBO-school. Vanuit deze vragenlijsten heb ik bekeken wat de verklaringen zijn voor de verschillen in leesmotivatie op onze SBO-school. Ook heb ik met de vragenlijst achterhaald op welke wijze er binnen ons leesonderwijs aandacht kan worden geschonken aan het bevorderen van de leesmotivatie en in hoeverre de leesomgeving al voldoet aan de kenmerken van een motiverende leesomgeving.

Tenslotte geef ik aanbevelingen voor onze school voor SBO, waarbij ik rekening houd met de wensen van de leerlingen en leerkrachten, met de praktijk en de theorie.

Ik wens je veel leesplezier en hoop dat je met de aanbevelingen voor onze SBO-school ook iets kunt in de eigen praktijk.

1 - Aanleiding en probleemstelling

In de kerndoelen Nederlands (Tomensen, Van Koeven, Schippers & Klein Tank, 2008) staat aangegeven dat het onderwijs in de Nederlandse taal erop gericht is dat leerlingen¹:

- Vaardigheden ontwikkelen waarmee ze deze taal doelmatig gebruiken in het dagelijks leven.
- Kennis en inzicht verwerven omtrent betekenis, gebruik en vorm van taal.
- Plezier hebben of houden in het gebruiken en beschouwen van taal.

1.1 De praktijksituatie

Ik werk op een SBO-school (speciaal basisonderwijs). Deze telt twee locaties: een hoofdlocatie waar de onder- en middenbouw gevestigd zijn en een bovenbouwlocatie. Wij werken in niveaugroepen, waarbij de kinderen op hun eigen niveau in verschillende klassen werken. Voor technisch lezen, begrijpend lezen, rekenen en spelling kunnen ze dus in allemaal verschillende klassen zitten. Daarnaast hebben leerlingen een stamgroep, hierin wordt gewerkt volgens de principes van het Ontwikkelingsgericht Onderwijs (OGO).

Wij merken dat de kinderen minder plezier hebben in lezen als ze in hogere groepen komen. Bij de schoolverlaters (groep 8) is de leesmotivatie zeer laag. Dit zorgt ervoor dat de kinderen tijdens het zelfstandig lezen minder plezier hebben en daardoor minder lezen. Daardoor gaat het niveau achteruit of stagneert. Dit merken we op door de DMT en AVI- toetsen, waarin losse woordjes en teksten op tijd gelezen moeten worden.

Daarnaast is een bijkomend probleem dat ouders van onze school de kinderen minder motiveren dan ouders op andere scholen, omdat ze zelf moeite hebben met lezen, migrant zijn of het te druk hebben en geen tijd om de kinderen te begeleiden. Dit komt naar voren tijdens de oudergesprekken, waarin wij vragen of de kinderen thuis ook lezen en of de ouders de kinderen daarbij helpen.

1.2 De probleemstelling

Dit onderzoek behandelt de leesmotivatie en het leesplezier van de kinderen op het SBO. Ik ga proberen te achterhalen waarom de motivatie en het plezier vermindert. Dit doe ik door vragenlijsten af te nemen en gesprekken te voeren. Na het analyseren van de gegevens wil ik materialen maken en verzamelen, om het leesplezier en de leesmotivatie wellicht verbeteren. Vernooy (2007) is ervan overtuigd dat de meeste leesproblemen worden veroorzaakt door slecht leesonderwijs. Ik ga dan ook niet alleen de leesmotivatie en het leesplezier bekijken, maar ga ook na wat in de methode al gedaan wordt. Wij werken met de verouderde methode Leesweg Plus. Wanneer de kinderen AVI-uit hebben behaald, heeft de methode niets meer te bieden. De kinderen moeten dan meer zelfstandig lezen en er wordt dus meer leesmotivatie gevraagd.

Wanneer de kinderen uitvallen op het gebied van technisch lezen, krijgen zij remedial teaching (RT). Daar werken wij met de methode Connect Lezen. Dit is een methode die werkt op 3 niveaus: Klanken en Letters, Woordherkenning en Vloeiend Lezen. Daarnaast hebben wij een groep RALFI-lezers, die tijdens de leesles extra begeleiding krijgen met lezen op een lager niveau en met meer herhaling. Ralfi is bedoeld voor zeer zwakke lezers in groep 4 tot en met 8. Het centrale doel is het verbeteren van de vloeiendheid van het lezen en daarmee het leesniveau. Vooral de techniek van het herhaald lezen is daarbij van belang. (Smits & Braams, 2009)

Door dit onderzoek wil ik duidelijk maken dat het belangrijk is om te kunnen lezen. Leerlingen hebben dit later hard nodig om zich te redden. Ze moeten de relevantie van lezen in gaan zien. Tijdens een gesprek met een kind gaf hij aan dat hij vrachtwagenchauffeur wilde worden en dat hij daarvoor toch helemaal niet hoeft te leren lezen. Door er samen over te praten kwam hij erachter dat hij ook hiervoor goed moet kunnen lezen. Verkeersborden, maar ook bijvoorbeeld boeken over het rijden in een vrachtwagen, voordat hij een rijbewijs kan halen, gebruiksaanwijzingen, handleidingen, kaarten etcetera. Dit belang hoop ik duidelijk te maken door met kinderen in gesprek te gaan en door dit te laten doen door de andere leerkrachten.

¹ Bron: www.fontys.nl/taalplein/leesmotivatie.292178.htm gevonden op 2 januari 2013.

1.3 De onderzoeksvraag

Mijn onderzoeksvraag is:

Wat is er nodig om de leerlingen van de bovenbouw van onze school voor SBO te motiveren om te lezen?

Deelvragen:

1. Wat is leesmotivatie en hoe hangt dit samen met leesplezier?
2. Welke verklaringen zijn er te vinden voor de verschillen in leesmotivatie op onze SBO-school?
3. Op welke wijze kan er binnen het leesonderwijs aandacht worden geschonken aan het bevorderen van de leesmotivatie?
4. In hoeverre voldoet de leesomgeving van onze school voor SBO aan de kenmerken van een motiverende leesomgeving?
5. Welke activiteiten zijn geschikt om de leesmotivatie te bevorderen?

1.4 Mijn persoonlijke motivatie

Door dit onderzoek te doen hoop ik zelf meer kennis en inzicht te krijgen in het leesplezier en de leesmotivatie van kinderen in de bovenbouw. Waarom zijn de kinderen bij ons minder gemotiveerd? Wat willen de kinderen en leerkrachten anders zien t.a.v. het leesonderwijs? Wat kunnen we nog ontwikkelen/verzamen om het leesplezier en daardoor de leesmotivatie te verbeteren?

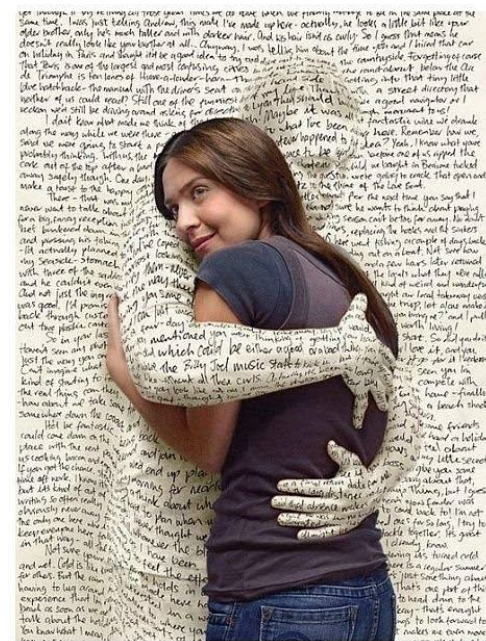
1.5 Relevantie van mijn onderzoek

Dit thema is een onderzoek waard, omdat het belangrijk is voor onze school. De leerkrachten hebben te weinig handvatten om de kinderen hierin te begeleiden en ze te kunnen motiveren. Ook is het voor de leerkrachten bij veel kinderen onduidelijk waarom ze niet gemotiveerd zijn. Dit ga ik proberen te achterhalen door middel van onderzoek. Ik ga vragen naar de wensen van leerkrachten en leerlingen. Op basis van deze data ga ik materialen verzamelen en ontwerpen.

1.6 Kernbegrippen

Enkele kernbegrippen van mijn onderzoek zullen zijn:

- **Leesplezier:**
Plezier dat leerlingen moeten krijgen in het lezen van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten. (Stoeldraaijer & Förer, z.j.)
- **Leesmotivatie:**
De mate waarin lezers bekend zijn met bepaalde vormen van leesvoldoening, vormen van voldoening die zij doelgericht nastreven (Tellegen & Frankhuisen, 2002).
De mate waarin een leerling intrinsiek gemotiveerd is om te (leren) lezen, waarbij moet worden aangetekend dat motivatie van groot belang is voor de leesontwikkeling.²
- **Leesvaardigheid:**
Hoe vaardig een leerling is in het lezen, kan worden onderzocht door na te gaan hoe het niveau is van de leesteknik (het lezen van losse woorden en teksten) en van het leesbegrip.³
- **Stimulerende leesomgeving:**
Uitnodigende en uitdagende omgeving met een gevarieerd boekenaanbod. (Projectbureau Kwaliteit, z.j.).

1.7 Eerder onderzoek over mijn onderzoeksonderwerp

Er is vaker onderzoek gedaan naar de leesmotivatie van kinderen, maar ik heb geen onderzoek gevonden dat specifiek het SBO behandelt. Ik maak gebruik van eerder onderzoek, vooral van Chambers (2002) en vertaal dit naar het SBO.

² Bron: <http://www.encyclo.nl/begrip/leesmotivatie> gevonden op 2 januari 2013.

³ Bron: <http://www.encyclo.nl/zoek.php?woord=leesvaardigheid> gevonden op 2 januari 2013.

2 – Theoretische onderbouwing

In dit hoofdstuk geef ik antwoord op deelvraag 1. Daarnaast worden de belangrijkste begrippen uit de probleemstelling toegelicht. Later in het hoofdstuk wordt ingegaan op mogelijkheden om het leesplezier en de leesmotivatie van leerlingen te beïnvloeden.

2.1 De leesontwikkeling

Naast het technisch kunnen ontsleutelen en begrijpen van een tekst met behulp van een scala aan vaardigheden en strategieën spelen ook affectieve en sociale aspecten een belangrijke rol bij het lezen van een tekst. Dit is vooral van belang wanneer de leesmotivatie in het geding is. Bij een verhalende tekst die de leerling aanspreekt, zal hij zich inleven in de gevoelens, stemmingen en motieven van de hoofdpersoon. Ook informatieve teksten gaan meer leven bij de lezers als de tekst bijvoorbeeld gaat over een land waar hij zelf een keer is geweest. Bekendheid met en interesse in het onderwerp beïnvloeden de betrokkenheid bij de tekst en het tekstbegrip. (Scheltinga, Van Druenen, Gijssels & Verhoeven, 2011).

Berends (2012) heeft onderzoeken met elkaar vergeleken. Zo heeft een onderzoek van Mol aangetoond dat lezende kinderen het maatschappelijk beter doen. Het verband met woordenschat, tekstbegrip, leessnelheid en spellingvaardigheid is gemiddeld tot sterk. Bovendien is er een wederzijdse beïnvloeding tussen lezen en cognitie. Dit verband met woordenschat, technisch lezen en intelligentieniveau wordt zelfs elk schooljaar sterker.

2.1.1 Relatie met begrijpend lezen:

Het doel van het onderwijs is niet alleen dat leerlingen adequaat woorden lezen: ze moeten uiteindelijk ook begrijpen wat ze lezen. Hiervoor is het essentieel dat een leerling de woorden lot en accuraat kan ontsleutelen. Hierdoor blijft er namelijk meer geheugencapaciteit over om de betekenis te achterhalen. Tussen technisch lezen en begrijpend lezen bestaat een afhankelijkheidsrelatie. Onvoldoende ontwikkelde decodeervaardigheden leiden vaak tot problemen met begrijpend lezen. De relatie tussen technisch en begrijpend lezen is vooral sterk in het begin van de leesontwikkeling. Wanneer het technisch lezen zich verder ontwikkelt en het leesproces geautomatiseerd raakt, wordt de relatie steeds zwakker of verdwijnt deze zelfs. Dit komt doordat woordherkenning steeds minder aandacht vraagt en uiteindelijk automatisch verloopt. Andere factoren, zoals woordenschat en begrip van de wereld, gaan dan bij het begrijpen van een tekst een grotere rol spelen. In de hogere groepen moet het proces van automatische woordherkenning en vloeiend lezen goed worden onderhouden om het bereikte niveau vast te houden. (Scheltinga, Van Druenen, Gijssels & Verhoeven, 2011).

2.1.2 Relatie met woordenschat:

Aan het eind van de basisschool zouden leerlingen zo'n 15.000 woorden receptief moeten beheersen. Dit bouwen de leerlingen op door gerichte instructie en een rijk taalaanbod. Luisteren naar verhalen en teksten en veel lezen bevorderen de woordenschat. Leerlingen met leesproblemen komen door hun trage leestempo met minder geschreven woorden in aanraking en lezen over het algemeen eenvoudigere teksten, waardoor ze minder gelegenheid hebben om hun woordenschat op te bouwen. Andersom kan een leerling met een uitgebreide woordenschat makkelijker woorden en teksten lezen en schrijven.

Veel leerlingen in het SBO hebben een beperkte woordenschat. Leren lezen kan hen helpen de woordenschat verder uit te breiden. Daarnaast is het belangrijk aandacht aan woordenschatontwikkeling te besteden gedurende de schooldag. (Scheltinga, Van Druenen, Gijssels & Verhoeven, 2011).

2.1.3 Relatie met intelligentie:

Bij de ontwikkeling van leesproblemen speelt intelligentie niet of nauwelijks een rol. Zolang de intelligentie van een leerling binnen normale grenzen ligt, heeft intelligentie nauwelijks of geen invloed op het leren lezen. De relatie tussen intelligentie en leren lezen is echter complex doordat er interactie tussen verschillende (deel-)vaardigheden en processen bestaat. Cognitieve aspecten die deel uitmaken van intelligentie zoals werkgeheugencapaciteit en woordenschat hebben invloed op de (technische) leesontwikkeling en begrijpend lezen. Voor technisch lezen blijkt vooral het fonologisch kortetermijngeheugen van belang te zijn. Het vasthouden van gesproken informatie is nodig om de fonologische vorm van woorden te verwerken en op te slaan in het langetermijngeheugen. Omdat een zwak IQ dus (deels) bepaald kan worden door problemen met het fonologisch kortetermijngeheugen is het bij het ontstaan van leesproblemen van belang na te gaan hoe de intelligentiescore is opgebouwd

om de eventuele belemmerende en compenserende factoren vast te stellen. Kinderen met problemen in het (fonologisch) geheugen hebben vaak baat bij maatregelen die ervoor zorgen dat er minder groot beroep wordt gedaan op het geheugen. Het kan dan gaan om het bieden van hulpmiddelen (visuele geheugensteuntjes), het vereenvoudigen van gesproken instructie (korte, eenvoudige zinnen) en het verminderen van geheugenbelasting in opdrachten (zorg voor een duidelijke structuur in de taak, houd rekening met woordgebruik, hanteer korte zinnen). (Scheltinga, Van Druenen, Gijssels & Verhoeven, 2011).

2.2 Leesmotivatie en leesplezier

Leesmotivatie en leesplezier worden onderscheiden. Bij leesplezier gaat het om het beleven van plezier tijdens de leesactiviteit. Bij leesmotivatie gaat het om het gemotiveerd zijn bij of voor lezen. Dat kan intrinsiek maar ook extrinsiek zijn. Leerlingen kunnen dus (extrinsiek) gemotiveerd zijn voor lezen zonder al te veel plezier aan het lezen te beleven. (Berends, 2012)

Leesmotivatie⁴ is de drijfkracht die nodig is om betrokken te zijn bij wat je leest. Een betrokken lezer is bezig met de inhoud van dat wat hij leest, het zet aan het denken, het maakt emoties los en het roept beelden en herinneringen op. Deze betrokkenheid heeft een grote positieve invloed op de leesprestaties.

De motivatie neemt toe doordat iets plezierig is of nieuw, doordat je door het lezen zelfstandig kan werken, nieuwsgierig(er) wordt, zelf mag kiezen en het gevoel geeft dat je iets kan. Bij het lezen vertaalt zich dit grofweg in: kan ik de tekst lezen, wil ik de tekst lezen en levert het sociaal gezien iets op?

Demotivatie ontstaat voornamelijk door tegenvallende prestaties. Een onjuist zelfbeeld en te weinig besef van de functie van lezen.

Figuur 1: Intrinsieke en extrinsieke motivatie.

In figuur 1 zie je drie delen die op elkaar moeten zijn afgestemd:

1. Materieel: boeken, heel veel boeken, die zowel van binnen als van buiten netjes en vooral actueel moeten zijn.
2. Intrinsiek ofwel het stimuleren van de nieuwsgierigheid, uitdaging, afleiding, betrokkenheid en interesse.
3. Extrinsiek ofwel wat doet de ouder en opvoeder voor? Waarmee kan ik de motivatie van de lezer stimuleren? Wat moet de opvoeder/leerkracht leren om te kunnen stimuleren?

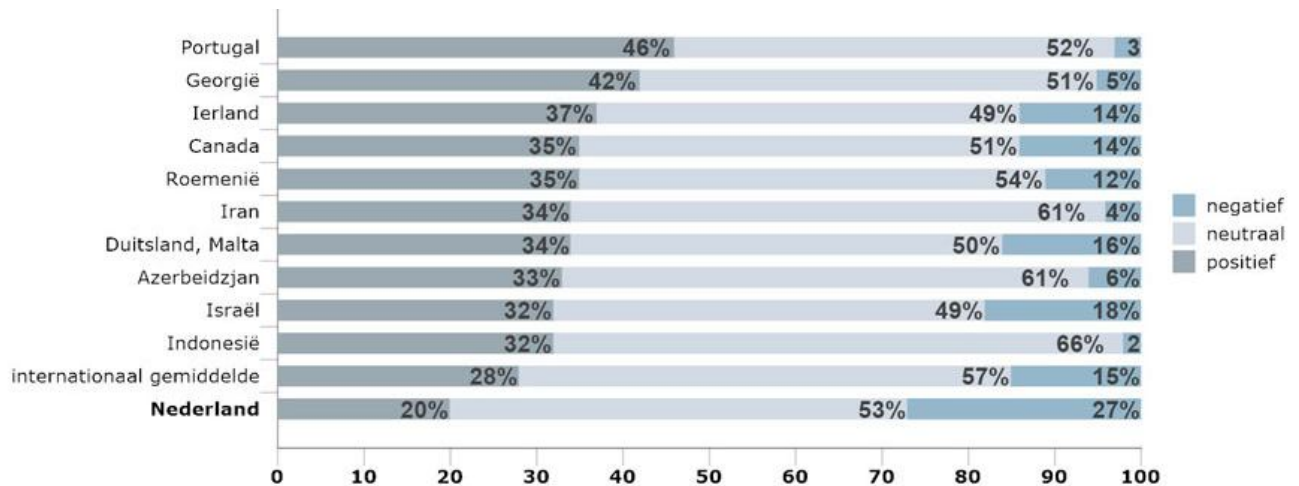
De blokpijlen in de diagram geven aan dat de opvoeders zich niet alleen kunnen beperken tot de boeken, maar proberen technieken te ontwikkelen (zoals bijvoorbeeld voorlezen/nalezen) waarmee (zwakke) lezers samen met hun begeleider boeken kunnen lezen die qua leesniveau te moeilijk zijn, maar qua leesbeleving zeer motiverend.

De eigen leesmotivatie van de lezer is de belangrijkste maar als die motivatie afneemt, is het zaak de lezer te motiveren door een ruime boekenkeuze, een inspirerende leesomgeving en een enthousiaste opvoeder/leerkracht.

Motivatie voor schoolse (lees)taken en leesmotivatie zijn belangrijke aspecten van goed leesonderwijs. Bovendien staat vast dat veel lezen en met plezier lezen tot betere prestaties leiden, niet alleen bij technisch en begrijpend lezen, maar ook bij de andere vakken. (Berends, 2012) Berends (2012) beschrijft dat er in de PIRLS-gegevens een duidelijk verband gevonden is tussen een positieve leesattitude en de begrijpend leesprestaties. Leerlingen die (bijna) elke dag lezen, behalen de hoogste leesscores en leerlingen die in hun vrije tijd (bijna) nooit lezen behalen de laagste scores.

⁴ Bron: <http://leesmotivatie.blogspot.nl/> gevonden op 2 januari 2013.

2.2.1 Nederland scoort heel laag op internationaal onderzoek PIRLS⁵:

Figuur 2: Top 10 PIRLS 2011 leesattitude, in percentages.

In figuur 2 zie je dat Nederlandse 10-jarigen lezen ook niet als erg nuttig beschouwen. Op de ranglijst voor 'leesmotivatie', waarvoor ze stellingen moeten beantwoorden als 'Ik leer veel van lezen' en 'Ik moet goed kunnen lezen voor mijn toekomst', laten ze drie landen achter zich. Deze behoren tot de toppers op leesvaardigheid: Finland, Singapore en Hong Kong-China. 65% van de Nederlandse leerlingen vindt lezen een zinvolle tijdsbesteding, tegen 74% internationaal. 29% is neutraal en 6% negatief, waar die percentages internationaal op 21% en 5% liggen. (Netten, Droop, Verhoeven, Meelissen, Drent & Punter, 2012)

Uit internationaal PISA-onderzoek blijkt dat 17% van de verschillen in leesscores verklaard kunnen worden door verschillen in leesplezier. Dat betekent dat naarmate het leesvaardigheidsniveau van leerlingen afneemt, het percentage leerlingen dat geen plezier in lezen heeft, toeneemt. De PISA-gegevens tonen dat gemiddeld 37% van de leerlingen niet voor hun plezier lezen. In Nederland ligt dat percentage maar liefst op 49%. (Berends, 2012)

Berends (2012) schrijft ook dat het PISA-2009 aantoont dat leerlingen die verschillende soorten teksten lezen een grotere kans hebben om hoog te scoren op de leestoetsen. Je kunt dan denken aan het lezen van fictie, kranten en tijdschriften.

2.2.2 Nationaal onderzoek:

Uit nationaal onderzoek is gebleken dat niet alleen SBO-scholen problemen hebben met de verminderde leesmotivatie, maar ook het regulier BaO (basisonderwijs).

Als kinderen ouder worden, vermindert hun plezier in lezen. Halverwege de basisschool noemt 60% van de leerlingen volgens het Cito PPON onderzoek van 2005 lezen nog 'leuk'; tegen het eind van de basisschool is dat teruggelopen tot ongeveer de helft. (Heesters, Van Berkel, Van der Schoot & Hemker, 2007). Dit laat zien dat het niet alleen een probleem is van het SBO, maar ook van het BaO. 75% zegt lezen gemakkelijk te vinden en een vergelijkbaar percentage zegt lezen belangrijk te vinden. In het speciaal basisonderwijs zegt slechts 35% lezen leuk te vinden. (Berends, 2012)

2.2.3 De relatie tussen lezen en motivatie

De relatie tussen motivatie en lezen is ingewikkeld. Enerzijds helpt motivatie bij het proces van het verwerven van leesvaardigheid, anderzijds leidt het ervaren van succes op dit pad weer tot de nodige motivatie. Het is de kunst om leerlingen positieve leeservaringen op te laten doen, waardoor ze zin krijgen om de vaardigheid beter onder de knie te krijgen. Daarnaast is het ook van belang dat kinderen tijdens het soms moeizaam verloopende proces er geen weerzin tegen ontwikkelen en dat hun de moed niet in de schoenen zakt. (Berends, 2012)

Berends (2012) stelt dat in een onderzoek uit 2009 van Bonset en Hoogeveen het allerm minst duidelijk is hoe leesattitude en leesfrequentie zich tot elkaar verhouden en tot de ontwikkeling van leesvaardigheid. Er zijn geen consistente uitkomsten op de vraag of leesattitude positief bijdraagt aan leesprestaties (leesbegrip, tekstbegrip). Tekstbegrip draagt daarentegen wel bij aan een positieve

⁵ <http://www.leesmonitor.nu/page/10003/Leesmotivatie/#nationaal> geraadpleegd op 6 maart 2013.

leesattitude. Verder blijkt leesfrequentie wel een goede voorspeller van leesattitude en leesvoldoening te zijn. Wie vaak leest, staat positiever tegenover lezen en beleeft meer aan wat hij leest.

Bonset en Hooijveen (2009) wijzen verder op onderzoek waaruit een positieve relatie blijkt tussen buitenschools lezen en verschillende gezinsfactoren, als ouders die zelf veel lezen, leesmateriaal in huis hebben, voorlezen en veel vertellen en het ontwikkelen van een positieve leesattitude (Berends, 2012).

Een belangrijke manier om het ontstaan van negatieve overtuigingen tegen te gaan is een competitieve leeromgeving te voorkomen. Een leerkracht kan dit bereiken door beoordelingsprocedures en toetsen niet te benadrukken, niet openlijk negatieve feedback te geven, leerlingen onderling niet te vergelijken en niet openlijk op tekortkomingen te wijzen. Zo'n omgang met leerlingen belemmert namelijk het ontstaan van intrinsieke motivatie. Het is ook nodig om zoveel mogelijk te differentiëren naar niveau, inhoud en tempo, zodat elke leerling succes kan ervaren. Tot slot is ook procesgerichte feedback van belang. (Berends, 2012).

Gunstige (positieve) overtuigingen kunnen opgebouwd worden door leestaken en –activiteiten voor leerlingen belangrijk, betekenisvol, functioneel en waardevol te maken, door hen het nut en de toepasbaarheid ervan te laten inzien en door volwassenen en oudere leerlingen als model te laten fungeren. (Berends, 2012)

Een aantal algemene tips van Berends (2012) zijn:

- Het is belangrijk om leerlingen onophoudelijk en onvermijdelijk te confronteren met allerlei soorten teksten, hun nieuwsgierigheid te prikkelen en aan te sluiten bij behoeften, kennis en belangstelling.
- Er moet ook ruim tijd besteed worden aan leesplezier en aan boek- en leespromotieactiviteiten.
- Het is belangrijk om veel voor te lezen en te vertellen, maar ook om de gelegenheid te geven leeservaringen uit te wisselen.

2.3 Welke basisbehoeften liggen ten grondslag aan motivatie?

De Amerikaanse onderzoekers Deci & Ryan (2000) vinden dat drie basisbehoeften een belangrijke rol spelen in de motivatie:

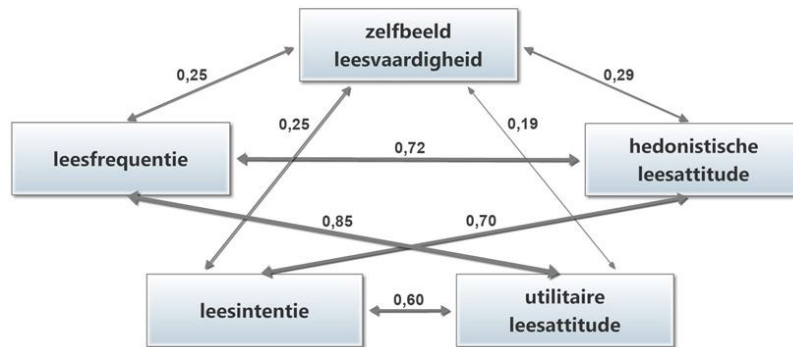
- Autonomie: zelf kunnen bepalen wat je doet en hoe je het doet.
- Competentie: het gevoel hebben dat je een nuttige taak zelfstandig kan uitvoeren.
- Relatie: de behoefte aan contact en zich veilig en geaccepteerd voelen.

Wanneer je rekening houdt met deze drie basisbehoeften, zijn leerlingen beter te motiveren. Door open taken te geven, zodat leerlingen hun eigen inbreng kunnen hebben in het uitvoeren, houdt je rekening met autonomie. Leerlingen ervaren bij het uitvoeren van een functionele en uitdagende taak dat ze iets waardevols kunnen (competentie). Daarnaast is het belangrijk om als leerkracht te laten merken dat iedere leerling de moeite waard is en beschikt over kwaliteiten (relatie).

Het Ontwikkelingsgericht Onderwijs (OGO) speelt in op de basisbehoeften. Op onze school voor SBO maken wij hier dankbaar gebruik van. De leerlingen worden aan de hand van thema's uitgedaagd om teksten te maken met behulp van de leerkracht en medeleerlingen. Op die manier leren ze schrijven en lezen (autonomie). Leerlingen bij ons op school hebben hier vaak moeite mee. Ze ervaren dat de leerkracht ze altijd helpt als ze moeite hebben met de schrijfwijze van onbekende woorden (relatie). Daarnaast is de leerkracht geïnteresseerd in het eigen verhaal van ieder kind. Door gebruik te maken van de computer, woordenboeken en informatieboeken, kunnen de leerlingen zelfstandig veel informatie zoeken (competentie). Ze krijgen hierdoor veel zelfvertrouwen en ervaren dat het lezen en schrijven van teksten nut heeft.

2.4 Invloed op leesgedrag

Leesplezier (hedonistische leesattitude) en het nut van lezen inzien (utilitaire leesattitude) zorgen voor een hogere leesfrequentie en leesintentie. Op figuur 3 wordt dit weergegeven.

Figuur 3: Relatie leesattitude, leesgedrag en zelfbeeld leesvaardigheid (in correlatiecoëfficiënten).

2.4.1 Wanneer is leesattitude positief?

Leesmonitor.nu stelt dat de leesattitude wordt gevormd door de leeservaringen. Als deze aangenaam zijn, ontstaat er ook een positieve houding tegenover het lezen. Geboeide aandacht of een leesflow en emoties als vreugde en verdriet zijn voorbeelden van leeservaringen. De leeservaringen worden bepaald door het leesklimaat, zelfbeeld van de leesvaardigheid en de aanwezigheid van leesfaciliteiten.

2.4.1.1 Leesattitude en leeservaringen.

Attitudes zijn experiëntieel: ze ontstaan uit ervaringen en hun emotionele impact. De leesattitude hangt ook op deze manier samen met de leeservaringen. Bij mensen die tijdens het lezen aangename gevoelens, gedachten en andere sensaties ervaren, ontstaat een positieve leesattitude. Zijn hun ervaringen tijdens het lezen minder aangenaam, dan zal de leesattitude als gevolg daarvan ook negatiever worden.

2.4.1.2 Soorten leeservaringen.

Door welke leeservaringen wordt de leesattitude gevormd? Tellegen en Frankhuisen (2002) hebben, bij kinderen en volwassenen, vijf verschijnselen gevonden die optreden bij het aandachtige, belevende lezen (zie figuur 4). Samen vormen ze de bron van het leesplezier, ofwel van de hedonistische component van de leesattitude.

1. Geboeide aandacht.

Lezers die volledig geconcentreerd zijn op de tekst, verliezen soms hun gevoel van tijd en omgeving. Ze raken dan in een zogeheten 'leesflow'. Dit kan in principe optreden in elke context en bij elke tekstsoort. Dit komt het meeste voor bij lezen in de vrije tijd, bij het lezen van zelfgekozen teksten en bij het lezen van boeken.

Gebrekkige leesvaardigheid kan een beletsel zijn: geboeide aandacht is alleen mogelijk al de lezer voldoende in staat is de woorden en zinnen te decoderen en de tekst te begrijpen.

2. Stemningsregulatie.

Dit is het lezen met als doel een bepaalde stemming te behouden óf juist te veranderen. Lezers kunnen streven naar sensaties zoals spanning en opwindning, maar ook naar een rustig gemoed, afleiding van de alledaagse realiteit en verlichting van verveling en eenzaamheid.

3. Emotiebeleving.

Lezen roept een breed spectrum aan emoties op: van vreugde en angst tot verdriet en boosheid. Lezers kunnen zichzelf herkennen in een personage, tegen hem of haar opkijken en benieuwd zijn naar zijn of haar verdere lotgevallen.

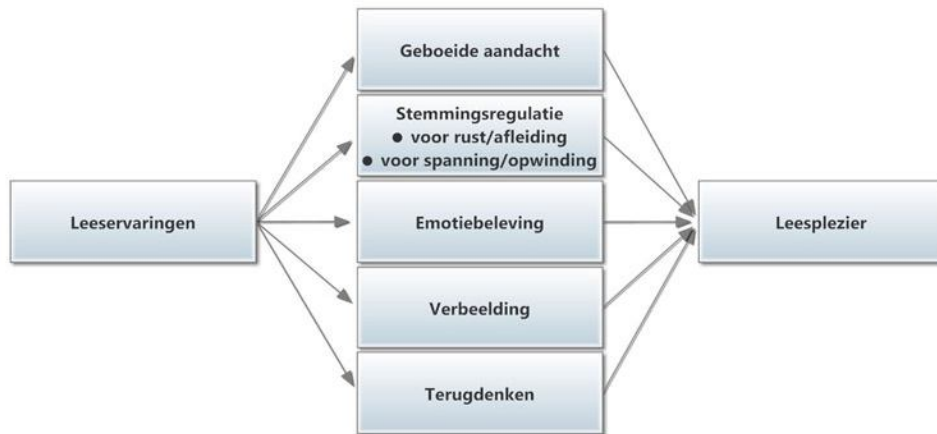
4. Verbeelding.

Lezen leidt tot diverse vormen van verbeelding. Aan de ene kant ervaren lezers allerlei zintuiglijke gewaarwordingen. Deze kunnen visueel, auditief of kinetisch van aard zijn. Aan de andere kant

verplaatsen ze zichzelf in de tekst. Ze verbeelden zich dan bijvoorbeeld als zichzelf aanwezig te zijn, of juist in de huid te kruipen van het personage.

5. Terugdenken.

Teksten laten hun sporen achter in het geheugen. Dat is vooral het geval als lezers ze niet alleen gelezen, maar tevens beleefd hebben. Dus: als ze geboeid hebben zitten lezen, hun stemming hebben laten reguleren en verschillende emoties en vormen van verbeelding ervaren hebben.

Figuur 4: Leeservaringen die bron zijn van leesplezier.

2.4.1.3 Invloedsfactoren leeservaringen.

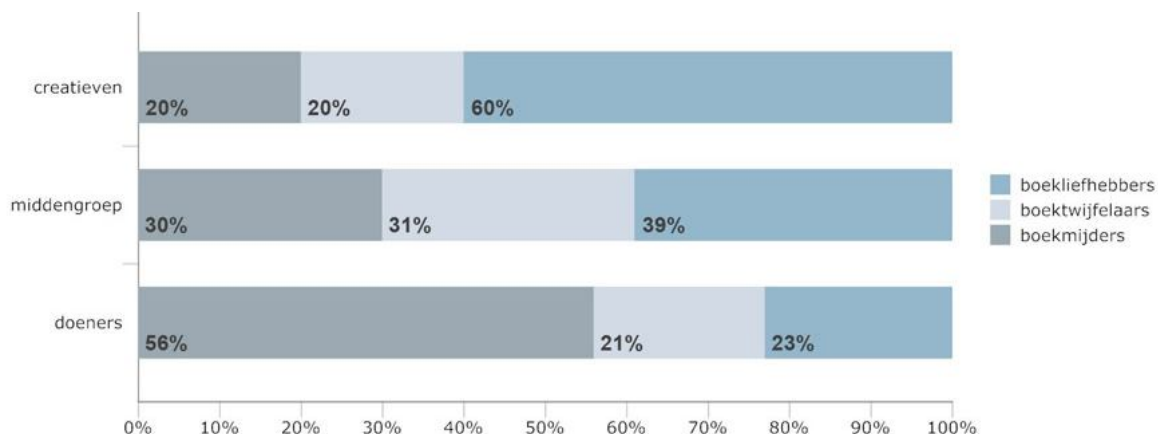
Positieve leeservaringen leiden tot een positieve leesattitude. Maar wat maakt dat de leeservaringen positief zijn? Stalpers heeft vier factoren gevonden die de leeservaringen beïnvloeden – en zo ook de leesattitude. In figuur 6 worden deze schematisch weergegeven.

1. Leesklimaat.

Ouders, vrienden en docenten die leesbevorderend gedrag vertonen, hebben een positief effect op de leeservaringen.

2. Persoonlijkheid.

Kinderen met een rijke fantasie en een grote behoefte aan kennis en reflectie beleven aangenamere leeservaringen. Zogenaamde creatieven, die zowel een rijke fantasie als een grote kennisbehoefte hebben, zijn in meerderheid ook boekenliefhebbers. Doeners daarentegen, met weinig fantasie en een lage kennisbehoefte, zijn juist geneigd om boeken te mijden. Op figuur 5 wordt dit in procenten weergegeven.

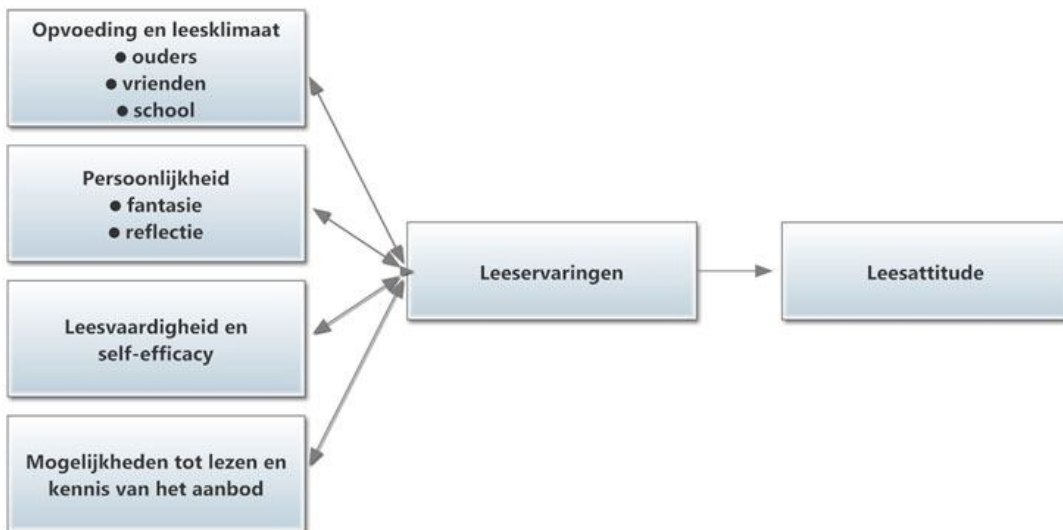
Figuur 5: Relatie leesattitude en persoonlijkheid (in procenten).

3. Zelfbeeld leesvaardigheid.

Kinderen die van zichzelf denken dat ze vaardig zijn in het lezen, doen positievere leeservaringen op.

4. Leesfaciliteiten.

Kinderen die een brede kennis hebben van het aanbod van boeken en voldoende tijd én gelegenheid hebben om te lezen, doen positievere leeservaringen op.

Figuur 6: Variabelen die via leeservaringen de leesattitude beïnvloeden.

2.5 Activiteiten en interventies om het leesplezier te vergroten

Leerkrachten kunnen het actief leren van de leerlingen op verschillende manieren versterken:

- Laat het leesonderwijs aansluiten bij de belangstelling en de voorkennis van de leerlingen.
- Geef de leerlingen de verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces.
- Laat de leerlingen met elkaar samenwerken door middel van methodieken van coöperatief leren (denken, delen, uitwisselen).

2.5.1 Een rijke leesomgeving.

Fontys Fydes (2010) geeft verschillende tips bij het vormgeven van een rijke leeromgeving. Deze zijn vergelijkbaar met de ideeën van Chambers (2002).

De leerkracht leest zelf en laat zien dat zij plezier heeft in lezen, daarnaast leest de leerkracht dagelijks voor.

In de groepen moeten verschillende soorten boeken aanwezig zijn: dunne en dikke AVI-boeken, boeken voor moeilijk lezende leerlingen, boeken voor beter lezende leerlingen, verhalenbundels, gedichtenbundels, informatieve boeken, tijdschriften, strips, prentenboeken en andere leesmaterialen. Naast boeken zijn er in de groep ook luisterboeken en cd-roms aanwezig. Aanvullingen van leesmaterialen vinden plaats in overleg met de leerlingen.

In het lokaal moet een gezellige leeshoek ingericht worden. Boeken en leesmaterialen zijn op een aantrekkelijke manier in het lokaal uitgestald en er zijn leesmandjes met verschillende genres boeken. Kinderen kunnen teksten van hun eigen keuze lezen en de leerkracht ondersteunt het kiezen van boeken.

De leerkracht praat met de leerlingen over verhalen die ze heeft voorgelezen en introduceert boeken en geeft leerlingen leestips.

Kinderen beoordelen boeken (bijvoorbeeld in een leeslogboekje) en geven leestips aan elkaar.

Ook vertellen ze over boeken die ze met plezier hebben gelezen.

De leerkracht geeft de gelegenheid tot vrije schrijfaciviteiten en koppelt het lezen aan functionele schrijfoopdrachten.

Regelmatig is er aandacht voor boekpromotie, door de leerlingen, leerkracht of een gast van buiten.

Er zijn veel activiteiten die geschikt zijn voor onze school voor SBO. De activiteiten en materialen die ik als advies mee wil geven voor mijn praktijk, zal ik beschrijven in hoofdstuk 5.

3 – Onderzoeksmethodologie

3.1 Het doel van mijn onderzoek

Dagelijks lopen de leerkrachten van de bovenbouw aan tegen het probleem dat de leerlingen weinig tot geen zin hebben om te lezen. Vandaar dat ik onderzoek doe naar wie of wat ik nodig heb om de leerlingen van de bovenbouw op onze SBO-school te motiveren om meer te gaan lezen.

Mijn doel is activiteiten en materialen verzamelen en ontwerpen om ervoor te zorgen dat er voor de leerlingen een ruim en gevarieerd aanbod aan verwerkingsmaterialen en –activiteiten is.

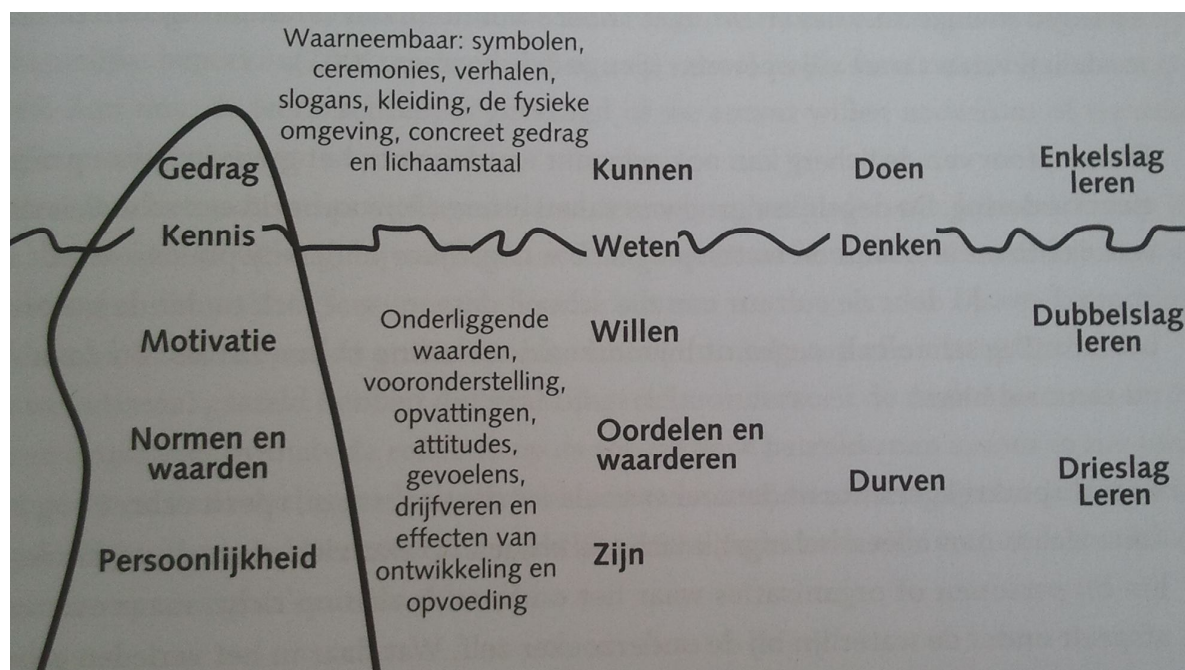
3.2 Onderzoeksparadigma

In het boek praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals wordt gesproken over drie soorten onderzoeksparadigma's:

1. Het positivistische onderzoeksparadigma;
2. Het interpretatieve onderzoeksparadigma;
3. Het kritisch-emancipatorische onderzoeksparadigma.

Ik ga handelen volgens het kritisch-emancipatorische onderzoeksparadigma. Dit onderzoeksparadigma sluit het beste aan op het onderzoek dat ik uit wil gaan voeren. Ik wil iets aan de bestaande situatie veranderen, door leerkrachten en leerlingen hierover te bevragen. Door middel van een vragenlijst wil ik ook de niet dominante groep een kans geven hun mening te geven. De leerkrachten en leerlingen geven hun mening over de huidige situatie en schetsen hun ideaalbeeld. Ik ga daarna activiteiten en materialen ontwerpen en verzamelen om zo dicht mogelijk bij het ideaalbeeld te komen van beide partijen. Dit zal ik beschrijven in hoofdstuk 5.

Ik ben mij ervan bewust dat beide partijen tegengestelde meningen en belangen kunnen hebben. Door veel te overleggen en te zorgen voor kritische reflectie tijdens en na afloop van het onderzoek wil ik komen tot een gewenst resultaat voor beide partijen. 'De noodzaak bij deze vorm van onderzoek 'onder de waterlijn in de metafoor van de ijsberg (figuur 7) te kijken' is hiermee evident.' (De Lange, Schuman & Montesano Montessori, 2011).

Figuur 7: De metafoor van de ijsberg.
(De Lange, Schuman & Montesano Montessori, 2011)

De motivatie, waar een groot deel van mijn onderzoek over gaat, ligt ook onder de waterlijn. Daarnaast komen ook persoonlijkheid en daarbij de drijfveren en effecten van ontwikkeling en opvoeding duidelijk naar voren. Dit omdat mijn praktijksituatie een school voor SBO is, waarbij kinderen vaak een lager IQ en een gecompliceerdere thuissituatie hebben.

3.3 Onderzoeksstrategie

Ik ga door middel van een ontwerponderzoek mijn praktijk proberen te verbeteren/vernieuwen. De leerkrachten van de bovenbouw hebben ervaren dat de leerlingen steeds minder gemotiveerd zijn om te lezen. Ik wil activiteiten en materialen gaan ontwerpen en verzamelen waardoor de leerlingen gemotiveerder worden om te lezen.

Hieronder zal ik de stappen beschrijven, waarbij ik enkele stappen nader zal toelichten.

Vooronderzoek:

1. Onderzoeksvraag en deelvragen beschrijven

Behoeftanalyse:

2. Literatuurstudie: leesontwikkeling, leesmotivatie, leesplezier

Tijdens deze studie beantwoord ik een aantal deelvragen en wordt de leesontwikkeling belicht vanuit verschillende invalshoeken.

3. Vragenlijst voor collega's

Vragenlijst digitaal in laten vullen door de leerkrachten van de bovenbouwgroepen.

4. Vragenlijst voor leerlingen

Vragenlijst in laten vullen door de leerlingen. Per stamgroep wordt de vragenlijst uitgedeeld en in sommige klassen is het nodig om de vragenlijst voor te lezen, dit gebeurt door de leerkracht.

5. Verwerken van gegevens

Verwerken van de gegevens van de vragenlijsten van de leerkrachten en de leerlingen.

6. Interpretieren van gegevens

Analyseren, evalueren en waarderen van de uitkomsten van de enquêtes.

Ontwerpfase:

7. Aanbevelingen voor de toekomst

Hier ga ik materialen en activiteiten verzamelen en ontwerpen die aansluiten bij de vraag van de leerlingen en leerkrachten. Doordat ik eerst een duidelijk beeld heb geschetst van wat de leerkrachten en leerlingen verwachten en wat hun wensen zijn, kan ik gemakkelijker zorgen voor geschikte materialen en activiteiten.

8. Uitproberen van de nieuwe materialen en activiteiten.

De leerkrachten gaan in hun eigen groep de materialen en activiteiten die ik verzameld en ontworpen heb uitproberen. Ik vraag feedback, welke ik meeneem in mijn uiteindelijke "pakket" met nieuwe ideeën.

3.4 Deelnemers van mijn onderzoek en de rol die zij hebben

De leerlingen en leerkrachten zijn de belangrijkste deelnemers van mijn onderzoek. Vandaar dat ik de vragenlijsten ook door die groepen in laat vullen. Ik heb twee verschillende vragenlijsten: één voor de leerkracht en één voor de leerlingen.

Voor de leerlingen is er een vragenlijst op papier, zo kunnen ze de vragenlijst in alle rust invullen en eventueel tussentijds stoppen en op een ander moment de vragenlijst afmaken.

Voor de leerkracht is de vragenlijst digitaal. Op die manier kan ik een snellere analyse maken en loopt mijn onderzoek daardoor geen vertraging op.

Ik ga alleen onderzoek doen onder de leerlingen van de bovenbouw, omdat hier het probleem het grootst is. De vragenlijst heb ik afgenomen onder 5 bovenbouwgroepen en 4 groepen schoolverlaters. Dit zijn dus 9 groepen van gemiddeld 16 leerlingen.

Beide groepen geven aan wat ze van de huidige methodes voor technisch en begrijpend lezen vinden, wat hun wensen zijn voor de toekomst en hoe zij in het algemeen denken over lezen.

3.5 Ethische aspecten

Voorafgaand aan mijn onderzoek ben ik transparant geweest over de aard van mijn onderzoek. De leerkrachten weten waarvoor ik in mijn onderzoek een oplossing probeer te vinden, wat het van ze vraagt en zeker ook wat het hen kan opleveren. Ik heb de vragenlijsten anoniem in laten vullen uit respect voor hun privacy. Daarnaast heb ik ze gegarandeerd dat er vertrouwelijk met de informatie uit de enquêtes en de persoonlijke informatie omgegaan zal worden. Ik maak nooit gebruik van naamvermeldingen van de deelnemers. Ik zorg er dus gedurende het gehele onderzoek voor dat alle personen die aan het onderzoek meewerken anoniem blijven.

Tijdens de onderzoeksfase zal ik te allen tijden open en transparant proberen te zijn. Ik heb de leerkrachten de keuze gegeven wanneer ze de vragenlijst door de leerlingen in wilden laten vullen. In mijn onderzoek maak ik veel gebruik van informatie vanuit de leerlingen en leerkrachten. Vandaar dat ik tijdens de rapportage van het onderzoek de resultaten tijdig zal proberen te bespreken met de onderzoeksgroep. Daarnaast zal ik hen om feedback vragen, waardoor ik hoop dat de leerkrachten de materialen en activiteiten actief in zullen gaan zetten. Het informeren van de collega's kan verlopen via de mail, persoonlijke gesprekken of bouwvergaderingen.

Tijdens de rapportage zal ik tenslotte zorg dragen voor de bronvermelding, zodat ik geen plagiaat pleeg.

3.6 Internationale bronnen

Voor mijn onderzoek heb ik ook gebruik gemaakt van internationale bronnen. Zo heb ik veel ideeën van Chambers (2002) in mijn onderzoek verwerkt. Daarnaast heb ik gebruik gemaakt van het internationale onderzoek PIRLS, een onderzoek naar de leesattitude in de hele wereld.

3.7 Onderzoeksmethodes die ik gebruik

1. Vragenlijst leerlingen bovenbouw.
2. Vragenlijst leerkrachten bovenbouw.
3. Literatuuronderzoek

3.8 Beantwoording deelvragen

1. *Wat is leesmotivatie en hoe hangt dit samen met leesplezier?*
Deze vraag beantwoord ik in hoofdstuk 2, het theoretische deel.
2. *Welke verklaringen zijn er te vinden voor de verschillen in leesmotivatie op onze SBO-school?*
Deze vraag beantwoord ik in hoofdstuk 4.2 aan de hand van de data-analyse van mijn vragenlijsten.
3. *Op welke wijze kan er binnen het leesonderwijs aandacht worden geschonken aan het bevorderen van de leesmotivatie?*
Deze vraag beantwoord ik in hoofdstuk 4.3 aan de hand van de data-analyse van mijn vragenlijsten.
4. *In hoeverre voldoet de leesomgeving van onze school voor SBO aan de kenmerken van een motiverende leesomgeving?*
Deze vraag beantwoord ik in hoofdstuk 4.4 aan de hand van de data-analyse van mijn vragenlijsten. Dit wordt gekoppeld aan de theorie van Chambers (2002).
5. *Welke activiteiten zijn geschikt om de leesmotivatie te bevorderen?*
Deze vraag beantwoord ik in hoofdstuk 5. Ik geef hier antwoord op mijn centrale onderzoeksvraag en zal daarna mijn aanbevelingen geven wat betreft werkvormen ten aanzien van de leesmotivatie.

3.9 Waarborging kwaliteit

Tijdens mijn onderzoek maak ik gebruik van meerdere bronnen (triangulatie) en wordt er vanuit verschillende invalshoeken naar het probleem gekeken. Ik zal alle gegevens nauwkeurig verwerken in tabellen, diagrammen of schema's.

3.10 Data-analyse

Ik ga de vragenlijsten analyseren en verwerken in cirkeldiagrammen. De opvallendste uitkomsten zal ik in hoofdstuk 4 beschrijven, waarna ik in hoofdstuk 5 aanbevelingen geef voor onze school voor SBO.

4 – Data-analyse en resultaten

Ik heb vragenlijsten in laten vullen door de leerlingen van de bovenbouw en schoolverlaters. De vragenlijst van de leerlingen is terug te vinden in bijlage 1, die van de leerkrachten in bijlage 2. De resultaten van deze vragenlijsten heb ik verwerkt in cirkeldiagrammen, deze staan in bijlage 3 weergegeven. Aan de hand van de resultaten van de vragenlijsten wil ik werkvormen gaan verzamelen en ontwerpen om de leesmotivatie te vergroten.

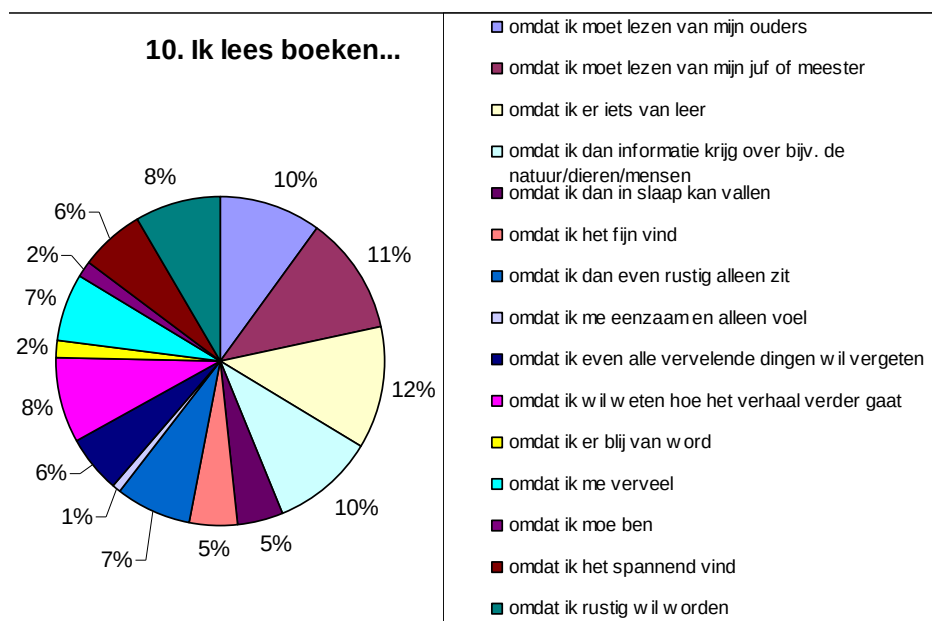
4.1 Verschillen in leesmotivatie

Hieronder geef ik de verschillen in leesmotivatie weer op onze school voor SBO.

Vraag 1 laat zien dat maar 4% van de leerlingen thuis na school een boek leest. Dit laat zien dat de intrinsieke motivatie laag is. Ze vinden het bijvoorbeeld leuker om computerspelletjes te spelen of buiten te spelen.

Vraag 2 laat wel zien dat ze het lezen van een boek op school leuk vinden en sommigen vinden het zelfs erg leuk.

Vraag 28 heb ik gesteld om erachter te komen of kinderen plezier beleven aan het lezen van een boek. Die vraag laat zien dat 64% van de leerlingen het (erg) leuk vindt om een boek te krijgen. Het lezen van een boek op school vindt 56% leuk. Door de antwoorden van vraag 2 en 28 te vergelijken, valt het op dat het percentage van de leerlingen dat graag een boek ontvangt groter is, dan het percentage dat lezen op school leuk vindt. Om te kijken of de leerlingen extrinsiek of intrinsiek gemotiveerd zijn, heb ik vraag 10 laten beantwoorden.

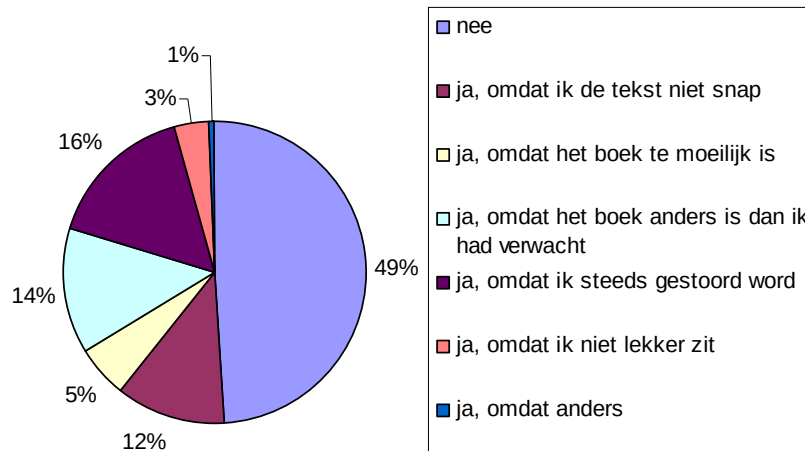

Deze vraag laat zien dat 21% van de leerlingen extrinsiek (door ouders of leerkracht) gemotiveerd wordt. Maar een klein percentage (7%) van de leerlingen geeft aan een boek te lezen, omdat ze daar gewoon zin in hadden (intrinsiek gemotiveerd). Een groter percentage 22% laat zien dat ze intrinsiek gemotiveerd zijn, omdat ze het nut ervan inzien (er dus iets van kunnen leren).

4.2 Verklaringen voor de verschillen in leesmotivatie

Welke verklaringen zijn er te vinden voor de verschillen in leesmotivatie? (Deelvraag 2)

3. Is het lezen wel eens moeilijk?

Vraag 3 laat zien dat iets meer dan de helft van de leerlingen lezen wel eens moeilijk vindt.

Vraag 4 geeft aan hoe ze tegen zichzelf als lezer aankijken. Ook hier vindt de helft van de kinderen zichzelf een goede lezer. 7% vindt zichzelf geen goede lezer en 43% weet het niet.

Wanneer ik kijk naar vraag 3 en 4 kom ik tot de conclusie dat ongeveer de helft aangeeft weinig tot geen problemen te ondervinden tijdens het lezen.

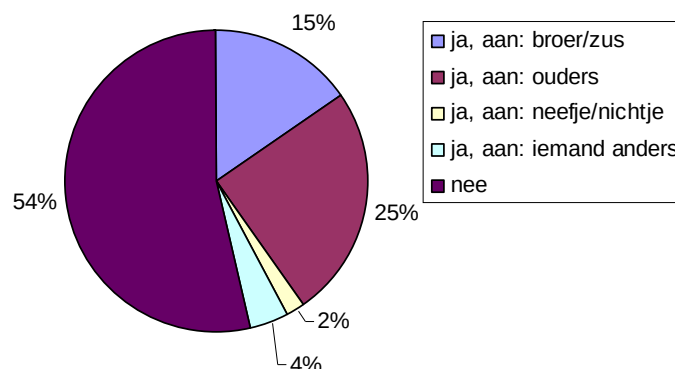
Vraag 5 laat zien dat 47% van de leerlingen lezen wel belangrijk vindt en dat 38% van de leerlingen het zelfs heel belangrijk vindt.

Vraag 6 geeft aan dat de meeste leerlingen het liefst thuis lezen. Terwijl maar 36% van de leerlingen graag op school leest.

Voor meer duidelijkheid heb ik vraag 7 gesteld, hierin wordt aangegeven hoe de leerlingen het liefst willen lezen. Ze geven de voorkeur aan: een stille plek, lekker kunnen zitten en veel boeken om zich heen.

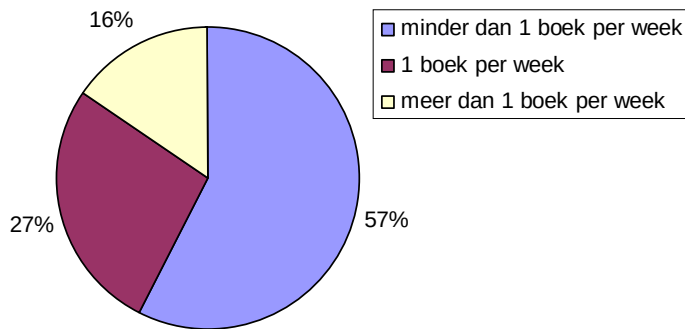
De leerlingen gaven in vraag 6 aan liever thuis te willen lezen. Toch wordt er in vraag 8 aangegeven dat maar 23% van de leerlingen iedere dag en 33% om de dag leest. 17% van de leerlingen leest zelfs nooit thuis!

14. Lees je thuis wel eens voor aan iemand?

Daarnaast wordt er in vraag 14 aangegeven dat een grote groep thuis nooit voorleest aan iemand.

9. Hoeveel lees je?

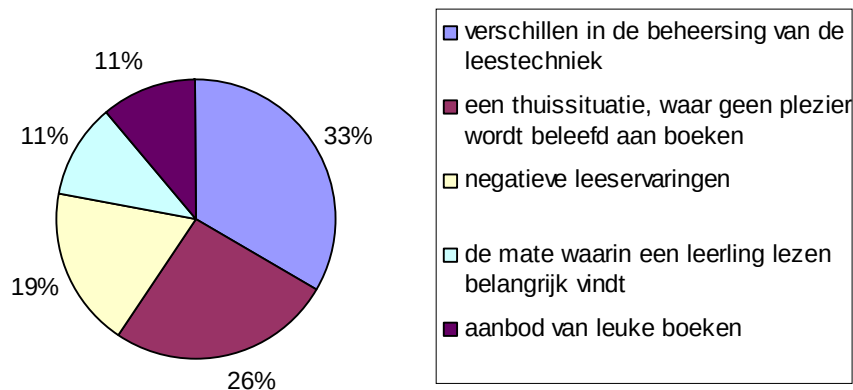

Vraag 9 laat zien dat de leerlingen niet veel lezen.

Als je naar de gehele motivatie kijkt, zie je dat 18% van de leerlingen het erg leuk vindt om naar school te gaan. 55% van de leerlingen vindt het leuk en 27% vindt het (helemaal) niet leuk. Het merendeel van de leerlingen kijkt hier dus niet tegenop.

Als we kijken naar de ouders en leerkrachten als model voor gemotiveerde lezers zie ik bij vraag 18 dat 72% van de leerlingen denkt of weet dat de juf/meneer lezen leuk vindt. Vraag 19 laat zien dat 48% van de ouders lezen leuk vindt.

3. Niet alle leerlingen in uw groep zijn in dezelfde mate gemotiveerd voor lezen. Welke verklaring heeft u voor de verschillen in leesmotivatie?

Uit vraag 3 blijkt dat de leerkrachten de beheersing van de leestechiek, de thuissituatie en de negatieve leeservaringen als belangrijkste redenen zien voor de verschillen in leesmotivatie.

Wanneer ik vraag 18 en 19 van de leerlingen vergelijk met vraag 3 van de leerkrachten, zie ik dat de thuissituatie een grote rol speelt in de motivatie van de leerlingen. Iets minder dan de helft van de leerlingen denkt dat ouders lezen leuk vinden en 26% van de leerkrachten zegt dat leerlingen minder gemotiveerd zijn doordat hun thuissituatie er geen plezier aan beleeft.

4.3 Leesbevorderende elementen binnen het leesonderwijs

Op welke wijze wordt er in de bovenbouw van onze school voor SBO binnen het leesonderwijs aandacht geschonken aan het bevorderen van de leesmotivatie? (Deelvraag 3)

In vraag 5 geven de leerkrachten aan dat de methode voor technisch lezen leerzaam en op het niveau van de kinderen is. Daarnaast geven zij wel aan dat de teksten saai en oudbollig zijn en daardoor niet passen bij de belevingswereld van de kinderen. Zij denken dat 56% van de leerlingen de teksten niet leuk vindt, terwijl uit de vragenlijst blijkt dat dit voor 43% het geval is.

In de methode voor technisch lezen missen de leerkrachten variatie, aantrekkelijkheid, vernieuwing, aansprekende teksten en verrassende werkvormen. Daarnaast geven de leerkrachten de volgende wensen aan: meer aandacht voor jeugdliteratuur, leukere teksten en teksten die passen bij het thema.

Wat betreft de methode voor begrijpend lezen is de mening van de leerkrachten wat positiever. Zij vinden de teksten leerzaam, op het niveau van de kinderen en passend bij de belevingswereld. De leerkrachten denken dat 89% van de leerlingen de teksten (erg) leuk vindt, terwijl dit in werkelijkheid 63% van de leerlingen is.

Hieruit blijkt dat de methode voor begrijpend lezen positiever beoordeeld wordt dan die van technisch lezen. De leerkrachten geven aan dat de leerlingen de teksten beter begrijpen door de methode voor begrijpend lezen en dat zij hierin niet veel missen.

Uit vraag 13, 14 en 15 van de leerlingen blijkt dat de leerlingen het liefst alleen lezen of duo-lezen. Daarbij geeft het merendeel aan dat zij het liefst elke dag één keer lezen en dat ze liever niet voorlezen aan iemand. Sommigen lezen soms voor aan ouders of broertjes/zusjes. Het beeld van de leerkrachten over de leerlingen sluit hierbij aan.

86% van de leerkrachten geeft aan binnen het leesonderwijs rekening te houden met de drie basisbehoeften. De helft van de leerlingen geeft aan dat zij zichzelf goede lezers vinden, hieruit blijkt dat de leerkrachten ervoor zorgen dat leerlingen zich competente lezers voelen. De leerkrachten geven aan dat leerlingen niet alleen boeken mogen kiezen op het AVI-instructieniveau, maar dat zij ook naar interesse mogen kiezen om zo de leesmotivatie te bevorderen. Eigen keuzes maken valt onder autonomie. De basisbehoefte relatie wordt niet specifiek gemeten in het onderzoek. Door de positieve feedback die er gegeven wordt door de leerkrachten, kunnen leerlingen goede lezers worden. De relatie tussen leerkracht en leerling is hierbij van belang.

Vraag 20 tot en met 33 van de vragenlijst voor leerkrachten laat zien dat er nog veel winst te behalen valt ten aanzien van boekpromotie op onze school voor SBO. De leerkrachten lezen veel voor, laten de leerlingen voorlezen en laten ze al regelmatig schrijven naar aanleiding van een boek of gedicht. Aanbevelingen voor boekpromotie zijn te vinden in hoofdstuk 5.

4.4 Huidige leesomgeving SBO

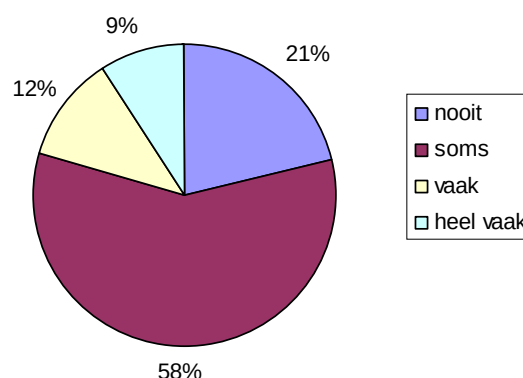
In hoeverre voldoet de leesomgeving aan de kenmerken van een motiverende leesomgeving? (Deelvraag 4)

De vragen uit de vragenlijst zijn onder te vertellen in twee categorieën: waardering van de huidige leesomgeving en wensen/ideeën over een motiverende leesomgeving. De vragen over de waardering van de huidige leesomgeving zijn gerelateerd aan de kenmerken volgens Chambers (2002). De vier belangrijkste kenmerken van een gezonde leesomgeving zijn volgens hem: tijd om te lezen, goed boekenaanbod, voorlezen en door de leerkracht geleid praten over boeken.

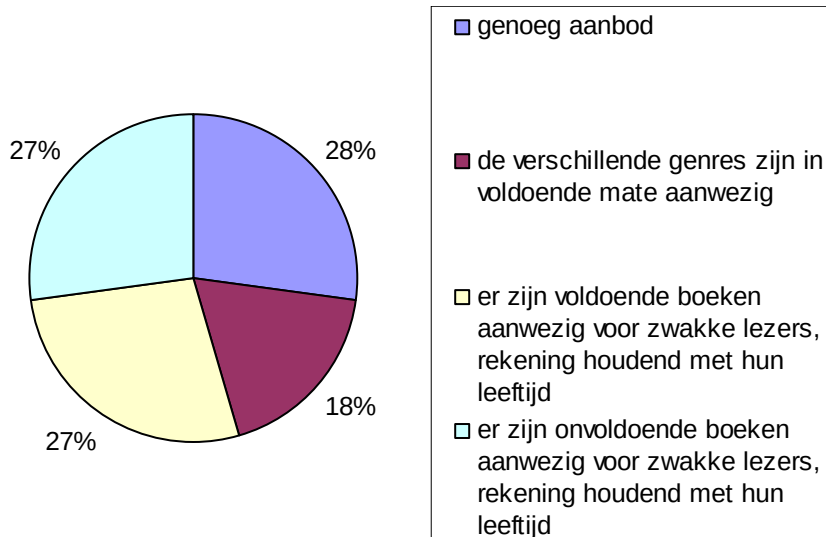
Opvallend is dat het grootste percentage van de leerlingen in de bovenbouw van onze school voor SBO het liefst elke dag één keer willen stillezen. De leerkrachten geven daarbij aan dit op een vast moment te willen.

68% van de leerlingen geeft aan dat er in de klas veel of voldoende boeken aanwezig zijn. Uit vraag 23 blijkt dat de leerlingen in de schoolbibliotheek echter maar soms een leuk boek vinden.

23. In de schoolbibliotheek kan ik een leuk boek vinden...

34. Hoe beoordeelt u het aanbod in de schoolbibliotheek?

Uit vraag 34 blijkt dat de leerkrachten ook vinden dat het aanbod in de schoolbibliotheek nog niet voldoende is. Zij willen meer boeken per genre en meer boeken voor zwakke lezers, rekening houdend met hun leeftijd.

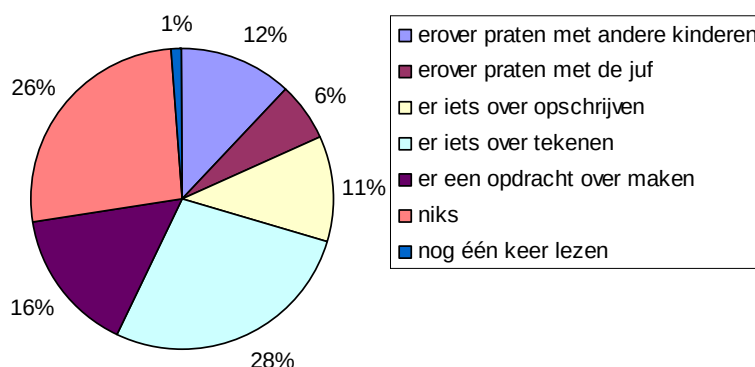
78% van de leerkrachten geeft aan elke dag of minstens een aantal keer per week voor te lezen in de klas. Door 74% van de leerlingen wordt dit ook als prettig ervaren.

De leeservaring wordt vaak gedeeld door het maken van een boekverslag, door er met elkaar over te praten of door het houden van een boekbespreking. 8% van de leerkrachten geeft aan dat de leerlingen een leesdagboek bijhouden, dit adviseert Chambers.

De leerkrachten geven aan dat de leerlingen een paar keer per maand voorlezen uit hun boek en geven zelden een presentatie over hun boek. 67% van de leerkrachten geeft aan nooit te discussiëren over een boek met de leerlingen. Het vergelijken en beoordelen van boeken wordt door 34% een paar keer per maand gedaan en door 33% een paar keer per jaar.

Het schrijven naar aanleiding van een boek of gedicht gebeurt iets vaker (11% elke dag en 11% een paar keer per week). Een boektentoonstelling wordt door 22% een paar keer per week/maand gehouden en door 22% een paar keer per jaar.

De wensen van de leerlingen na het lezen van een boek zijn:

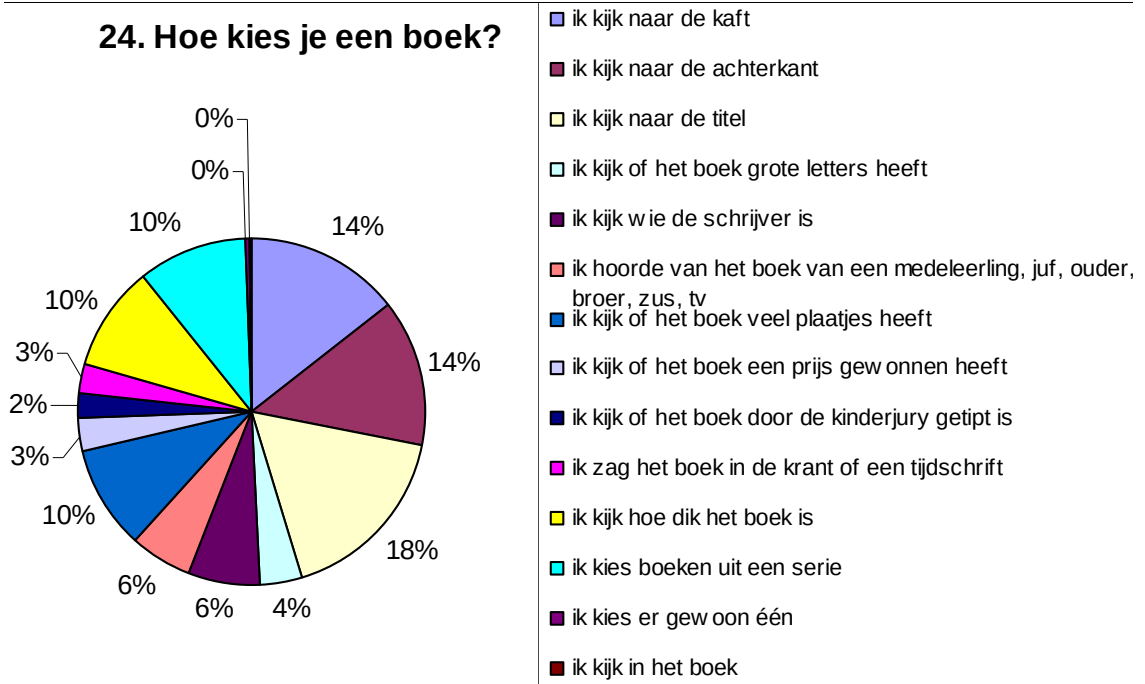

Hierbij valt het op dat 26% van de leerlingen liever niets doet na het lezen van een boek. Door motiverende werkvormen kan hier misschien veranderingen in worden gebracht.

Een enthousiaste leerkracht is ook een kenmerk voor een motiverende leesomgeving. De leerkrachten geven zelf aan enthousiaste lezers te zijn, waarbij 67% aangeeft dat de leerlingen dit weten. Van de leerlingen blijkt inderdaad dat 72% weet dat de leerkracht een enthousiaste lezer is.

Belangrijk is ook om te weten hoe leerlingen boeken kiezen. Hier kan komende periode rekening mee gehouden worden. Eventueel kan hier extra aandacht aan geschonken worden.

24. Hoe kies je een boek?

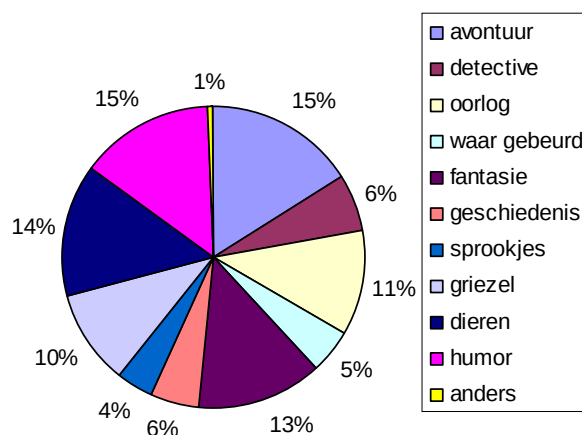

De meeste leerlingen kijken naar de kaft, achterkant en titel. Daarbij willen ze weten of het gemakkelijk te lezen is en wat voor soort boek het is. Ook willen ze de tijd krijgen om te zoeken en zijn ze geïnteresseerd naar wat de andere kinderen uit de klas van het boek vinden.

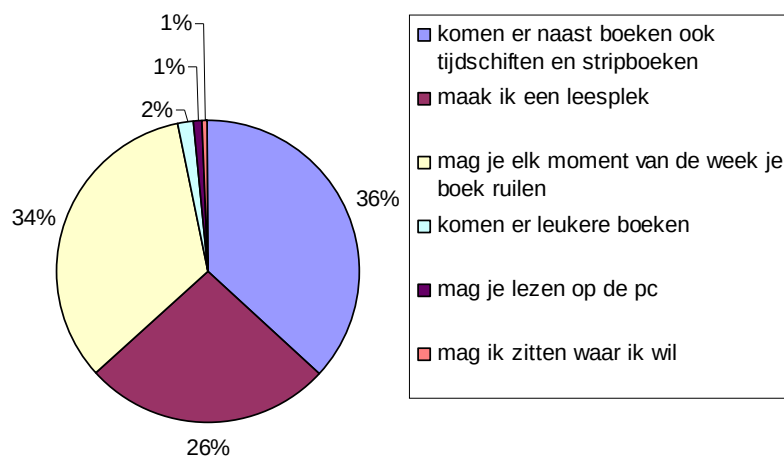
De leerkrachten proberen daarbij aan te sluiten door de interesse van de leerlingen te achterhalen, het juiste AVI-niveau te bepalen en ze de tijd te gunnen om een boek te zoeken. Daarnaast laat 8% de leerlingen elkaar adviseren en leest 12% voor uit heel diverse boeken. 12% geeft daarbij advies, waarbij de keus niet alleen ligt op leesboeken.

4.5 Wensen van de leerlingen

Voor het aanschaffen van nieuwe boeken is het belangrijk om te kijken naar de wensen van de leerlingen. Hieronder staat welk genre ze het leukst vinden.

Als leerlingen het lezen op school leuker zouden mogen maken, dan ...

Hier zie je dat ze veel waarde hechten aan verschillende soorten boeken/teksten, een leesplek en het moment van boeken ruilen.

Bovenstaande uitkomsten neem ik mee in mijn conclusies en aanbevelingen in hoofdstuk 5.

5 – Conclusies en aanbevelingen

In hoofdstuk 5 kijk ik terug naar de onderzoeksvragen. De deelvragen heb ik beantwoord aan de hand van theorie en praktijk in voorgaande hoofdstukken. Dit hoofdstuk zal ik beginnen met het beantwoorden van de onderzoeksvraag, vervolgens geef ik aanbevelingen naar aanleiding van de uitkomsten van de vragenlijsten en de theorie.

5.1 Beantwoording van de centrale onderzoeksvraag

Wat is er nodig om de leerlingen van de bovenbouw van onze SBO-school te motiveren om te lezen?

De leerlingen geven in de vragenlijst aan het liefst één keer per dag alleen of in duo's te lezen. Wat boeken betreft geven de leerlingen aan dat er in de klas veel of voldoende boeken aanwezig zijn. In de schoolbibliotheek blijkt echter dat de leerlingen soms een leuk boek vinden. Leerkrachten sluiten zich hierbij aan en geven als wens: meer boeken per genre en meer boeken voor zwakke lezers, rekening houdend met hun leeftijd.

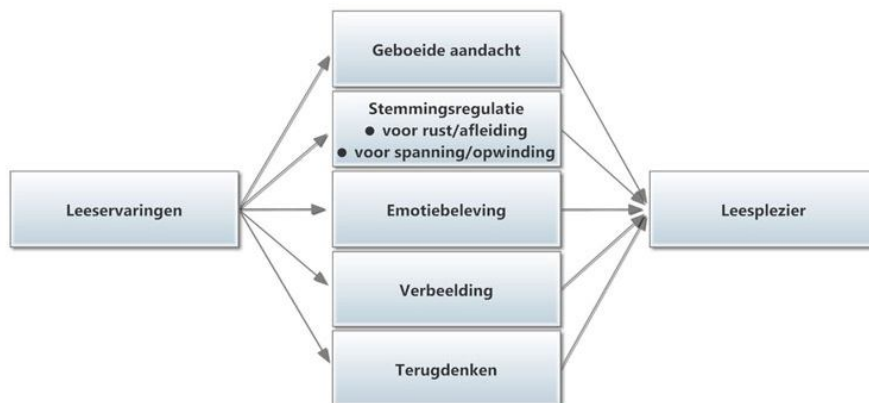
Voorlezen gebeurt al regelmatig in de klassen en leerlingen geven aan dit ook als prettig te ervaren. Uit de vragenlijst van de leerkrachten blijkt dat er ten aanzien van boekpromotie en het delen van leeservaring nog niet veel verschillende activiteiten ondernomen worden. Ook doen de leerlingen liever niets of willen ze tekenen na het lezen van een boek. Door motiverende werkvormen valt hier wellicht nog veel winst te behalen.

De leerlingen vinden genres als avontuur, oorlog, fantasie, griezel, dieren en humor het meest interessant. Hier moet rekening mee gehouden worden bij het aanschaffen van boeken en andere teksten voor de schoolbibliotheek.

Daarnaast geven de leerlingen aan ook tijdschriften en stripboeken te willen lezen. Ze willen een leesplek hebben in de klas en op ieder moment van de week hun boek kunnen ruilen.

5.2 Einddoel

Wanneer leerkrachten merken dat leerlingen in een leesflow raken, denk ik dat wij ons doel bereikt hebben. Ze kunnen dan namelijk even “weg” van de normale wereld en fantaseren over het verhaal van het boek. Ze hebben plezier in lezen, raken geboeid, laten hun stemming reguleren en ervaren verschillende emoties en vormen van verbeelding. (Figuur 8)

Figuur 8: Leeservaringen die bron zijn van leesplezier.

5.3 Aanbevelingen

Door de verschillende vragenlijsten heb ik een duidelijk beeld gekregen van de wensen van de leerkrachten en de leerlingen. Ik heb de wensen naast elkaar gelegd en gekoppeld aan de huidige situatie. Wat de leerlingen nodig hebben, heb ik al beschreven in de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag. In dit hoofdstuk zal ik mijn aanbevelingen beschrijven en hierbij activiteiten en werkvormen geven.

Doordat de leerlingen van onze SBO-school thuis vaak geen motiverende leesomgeving hebben, moet hier op school juist extra veel aandacht aan geschonken worden. Zoals Berends (2012) aangeeft moet je dan juist zorgen voor een ruime boekenkeuze, een inspirerende leesomgeving en een enthousiaste leerkracht.

Uit de vragenlijsten blijkt dat de leerlingen het nut van lezen meer inzien dan ik in eerste instantie gedacht had. In hoofdstuk 1 heb ik een gesprek met een leerling die vrachtwagenchauffeur wil worden beschreven. Hij zag niet in dat hij daarvoor ook goed moest leren lezen. Ik had verwacht dat meer leerlingen er zo over dachten. Uit de vragenlijst komt echter naar voren dat 47% van de leerlingen aangeeft lezen belangrijk te vinden en 38% van de leerlingen geeft zelfs aan dit heel belangrijk te vinden. Vandaar dat ik bij het verzamelen en bedenken van de activiteiten minder in ga op het nut van lezen en juist meer op uitdagende werkvormen. Op die manier hoop ik dat de leerlingen meer betrokken, nieuwsgieriger en geïnteresseerder (intrinsiek gemotiveerd) raken, doordat ze plezier ervaren aan lezen.

5.3.1 Boekpromotie

Uit de vragenlijsten blijkt dat er nog te weinig aandacht geschonken wordt aan boekpromotie, terwijl Berends (2012) aangeeft dat er ruim tijd besteed moet worden aan boek- en leespromotieactiviteiten. Om winst te behalen ten aanzien van boekpromotie kunnen onderstaande activiteiten ondernomen worden.

Bezoek aan de bibliotheek

Hier leren de leerlingen hoe ze boeken kunnen zoeken, daarnaast kunnen ze erachter komen wat hun favoriete genre is. Doordat de bibliotheek zoveel keus heeft, is er altijd wel een geschikt boek te vinden. Projectbureau kwaliteit (z.j.) adviseert om minimaal één maal per jaar de bibliotheek te bezoeken.

Introduceren van boeken door de leerkracht

Leerkrachten kunnen *korte presentaties* geven in de klas, waarbij zij enthousiast iets vertellen over een boek. Leerkrachten kunnen een stukje hieruit voorlezen en vertellen wat ze hier zo mooi aan vinden. Ook kunnen ze iets uitdagends vertellen over de auteur. Hierbij is het slim om te kiezen voor een minder bekende schrijver of een genre waar de leerlingen weinig ervaring mee hebben. Projectbureau kwaliteit (z.j.) bevestigt dat het introduceren van nieuwe boeken leerlingen stimuleert om meer en juist andere boeken te gaan lezen dan ze gewend zijn.

Leerkrachten kunnen ook een *boekententoonstelling* houden. Boeken staan dan voor korte of langere tijd uitgesteld. Denk hierbij goed aan de volgende punten:

- Locatie: tafel of een rek waarbij gezorgd moet worden voor voldoende licht.
- Aantrekkingskracht: de tafel moet er gezellig en uitdagend uitzien.
- Eerste indruk: wanneer er vaak gewisseld wordt, raakt het beeld niet vertrouwd en blijven de leerlingen de tentoonstelling bekijken.
- Onderhoud: wanneer je boeken achter glas zet heb je minder onderhoud. De leerlingen worden dan wel minder uitgedaagd tot lezen, doordat ze de boeken niet meteen kunnen pakken.
- Beschikbaarheid: boeken moeten per direct beschikbaar zijn. Het liefst een aantal dezelfde boeken, zodat meerdere leerlingen tegelijk dit boek kunnen lezen. Hierna kunnen leerlingen er dan ook gezamenlijk over praten. Zorg voor een lijst, waarop de leerlingen hun naam en de titel van het boek kunnen zetten. Op die manier behoud je overzicht.
- Thema's en onderwerpen: zorg voor één thema of onderwerp per tentoonstelling. Op die manier is het overzichtelijk. Enkele voorbeelden:
 - o Nieuwe boeken;
 - o Over één onderwerp;
 - o Schrijver van de week;
 - o Kunstenaar of illustrator;
 - o Selectie boeken over een bepaalde feestdag of gebeurtenis;
 - o Eén uitgever;
 - o Bekroonde boeken;
 - o Vertaalde boeken;
 - o Boeken bekend van een film, radio of televisie;
 - o Boeken die in de klas of tijdens een weekafsluiting besproken zijn;
 - o Boeken waarmee kinderen aan de slag zijn gegaan en de resultaten van dat werk: tekeningen, verhalen, gedichten, bouwmodellen, boekomslagen, etc.

Door het introduceren van boeken kun je de keuze en het leesgedrag van de leerlingen beïnvloeden.

Introduceren van boeken door medeleerlingen

Leerlingen kunnen ook per klas een *tentoonstelling* maken. Zij presenteren dan hun lievelingsboeken. Hiervoor maakt steeds een andere klas een lijst met hun favoriete boeken. Zij bedenken dan hoe en waar zij dit uit gaan stallen.

Leerlingen kunnen elkaar *adviezen geven tijdens het kiezen*, maar dit kan ook structureel in de klas. Wanneer de leerlingen een leuk boek gelezen hebben, kunnen zij dit op een kaartje schrijven. Dit kaartje stoppen zij dan in een *kaartenbak*. Wanneer leerlingen dan op zoek zijn naar een boek dat bij hen past, kunnen zij gebruik maken van deze kaartjes.

“*Ken je dit boek*” is een activiteit die op een vast moment van de dag of week gedaan kan worden. Leerlingen vertellen elkaar dan over de boeken die ze gelezen hebben en die ze zo goed vinden dat ook hun klasgenoten ze moeten lezen. Ze kiezen dan voor een kort en krachtig of juist een uitgebreid en zorgvuldig geformuleerd oordeel. Hiervoor hebben de leerlingen wel voorbereidingstijd nodig. Daarnaast verzamelen de leerlingen achtergrondinformatie over de schrijver of het boek en nemen de leerlingen het boek en eventueel ook andere boeken van dezelfde schrijver mee.

Dit kan ook nog uitgebreider door middel van een *boekbespreking*. De leerlingen bereiden dit thuis en eventueel deels op school voor. Tijdens de boekbespreking proberen ze andere leerlingen te overtuigen en geven ze informatie over het boek en de schrijver.

Boekenbord is een prik- en plakbord. De leerlingen zorg ervoor dat de titel en auteur van het boek goed leesbaar zijn. Enkele voorbeelden voor op een bord:

- Zelfgemaakte boekomslagen;
- Overgeschreven en versierde flapteksten;
- Zelfgeschreven, lange recensies;
- Gedichten naar aanleiding van of over een boek;
- Bekende boekfiguren;
- Brieven geïnspireerd op een boek;
- Foto's van een auteur, van zijn huis of van de plaats waar een boek speelt;
- Prentenbriefkaarten;
- Posters;
- Stickers;
- Badges;
- Petjes;
- Uitgetype en versierde uittreksels;
- Illustraties naar aanleiding van een boek;
- Allerlei grapjes over boeken.

Na afloop kun je alles in een boek verzamelen, bijvoorbeeld per auteur of genre.

Iedere leerling mag op zijn individuele “*leuke boekenlijst*” of op de lijst van de klas zijn/haar favoriete boeken opschrijven. Op die manier kunnen klasgenoten zien wat de anderen leuk vinden en dit als motivatie zien om het boek te gaan lezen.

De leerlingen kunnen ook *muurkranten of schoolkranten* maken. Dit kan individueel, in kleine groepjes of per klas. Eventueel kan er ter inspiratie uitwisseling plaatsvinden tussen verschillende klassen.

Discussiëren over een boek

Het is aan te bevelen om dit te organiseren onder leiding van een leerkracht. Hij/zij kan dan het gesprek deels sturen of juist de discussie op gang brengen. De discussie kan gaan over het onderwerp, de hoofdrolspelers, de plaats waar het boek afspeelt, maar ook bijvoorbeeld over de illustraties of de kaft.

Boeken vergelijken en beoordelen

Samen met de klas kun je op een vast moment ervoor kiezen om boeken te vergelijken en te beoordelen. Je kunt dit laten doen naar aanleiding van een vast format, maar je kunt de leerlingen hier ook vrij in laten. Daarnaast kun je ervoor kiezen om dit in kleine groepjes of met de gehele klas te doen.

Een variant hierop is het maken van een poster. Per boek wordt er dan een poster in de klas gehangen. Leerlingen kunnen dan zelfstandig, wanneer het boek gelezen is, hun mening en een cijfer op de poster plakken/schrijven. Daarbij schrijven ze dan in één steekwoord wat ze ervan vonden. Je kunt dit eventueel ook in een groot plakboek laten schrijven, maar dan valt het minder op. De leerlingen zullen dan minder geprikkeld worden om hier extra opmerkingen aan toe te voegen.

5.3.2 Activiteiten om de leesmotivatie te bevorderen

Uit de vragenlijst blijkt dat de methode voor technisch lezen niet meer zo van deze tijd is. Aangezien er nog geen nieuwe methode wordt aangeschaft, is het belangrijk om de lessen toch uitdagend te maken. Wensen hiervoor van de leerkrachten zijn: variatie, aantrekkelijkheid, vernieuwing, aansprekende teksten, verrassende werkvormen, meer aandacht voor jeugdliteratuur en leukere teksten die passen bij het thema. Vanuit de theorie wordt er door Scheltinga, Van Druenen, Gijsel en Verhoeven (2011) bevestigd dat bekendheid met en interesse in het onderwerp de betrokkenheid bij de tekst en het tekstbegrip beïnvloeden.

Hieronder staan dan ook activiteiten om de (begrijpend en technisch) leeslessen interessanter te maken voor de leerlingen.

Voorlezen

Bij jonge leerlingen is de aanpak anders dan bij de leerlingen van de bovenbouw van onze school voor SBO. Bij jonge leerlingen vertel je eerst het hele verhaal, daarna laat je steeds wat woorden door de leerlingen invullen en tenslotte kunnen ze het verhaal zelf navertellen.

Bij de leerlingen van de bovenbouw is het belangrijk om iedere dag voor te lezen. Op onze school gebeurt dit al regelmatig en de leerlingen ervaren het positief. Door voor te lezen leren de leerlingen hoe dit moet. Ze ervaren de drama achter de woorden en leren lezen met intonatie. Wanneer een tekst te moeilijk is om zelfstandig te lezen, kan dit luisterend vaak makkelijker verwerkt en genoten worden. Projectbureau kwaliteit (z.j.) voegt hieraan toe dat voorlezen de interesse in boeken vergroot, waardoor leerlingen zelf een boek willen lezen.

Je kunt kiezen uit verschillende vormen:

- Een compleet verhaal in één keer voorlezen, waarna er niet op ingegaan wordt. Je kunt er ook voor kiezen om daarna een discussie op gang te brengen of een gesprek hierover te houden onder leiding van de leerkracht.
- Een selectie van verhalen, gedichten van één of meerdere auteurs samenstellen en (laten) voorlezen. Eventueel kun je dit doen met muzikale onderbreking of verbindend commentaar.
- Een deel van een tekst lezen om de nieuwsgierigheid te prikkelen. Dit moet een afrondend geheel zijn, maar mag de hoogtenpunten van het boek niet onthullen.
- Gedichten (laten) voorlezen met voorbereiding. Ze mogen dan zelf kiezen welk gedicht en wanneer ze dit willen voordragen. Dit kan bijvoorbeeld ook als afsluiting van de dag of tussen de lessen door.
- Een gedramatiseerde voordracht: dit is een voorbereid toneelstukje dat leerlingen aan elkaar vertonen.

Door deze activiteiten rondom voorlezen ontstaat er een gevoel van saamhorigheid. Berends (2012) bevestigt dat het belangrijk is om veel voor te lezen, maar dat het daarnaast ook van belang is om leerlingen de gelegenheid te geven leeservaringen uit te wisselen.

Meer tips over voorlezen en het betrekken van ouders hierbij zijn te vinden in bijlage 5.

Lesgeven over een bepaald genre boeken

De leerkracht kiest zelf een genre dat bijvoorbeeld nog niet zo vaak gekozen wordt. Doordat de leerkracht hier enthousiast over vertelt, kan hij/zij de leerlingen prikkelen hierover te vertellen en te lezen. Eventueel kan er na de les een tentoonstelling gemaakt worden door leerkracht of leerlingen.

Een begrijpend leesles met een kinderboek

De leerkracht kiest een leesboek (kan ook een prentenboek of informatieboek zijn) waarover hij/zij een begrijpend leesles voorbereidt. Hierbij kunnen de doelen uit de methode gebruikt worden, waardoor er wel gezorgd kan worden voor een goede opbouw.

Drama, toneel of beweging

Naar aanleiding van een boek kan gekozen worden voor een les drama, toneel of beweging. De leerlingen gaan dit dan voorbereiden in groepjes of met de hele klas. Wanneer je het in groepjes laat voorbereiden, kan dit gepresenteerd worden aan de eigen klas. Wanneer je met de gehele klas een boek voorbereidt, kan dit bijvoorbeeld gebruikt worden voor een weekafsluiting.

Speciale projecten

Rondom boeken en lezen kun je speciale projecten houden. Dit kun je bijvoorbeeld koppelen aan de Kinderboekenweek of een week van een schrijver. Je gaat dan met de klas uitgebreid in op boeken die horen bij dat thema. Je kunt dit eventueel koppelen aan bovenstaande activiteiten.

Een voorgelezen verhaal afschrijven of tekenen

Wanneer je een deel van een tekst voorgelezen hebt, kun je de leerlingen de opdracht geven het verhaal af te schrijven of te tekenen. Hierna kunnen zij dan de kans krijgen om dit te presenteren aan hun klasgenoten.

Sorteren en combineren

De leerkracht neemt een aantal boeken mee van verschillende schrijvers, genres en onderwerpen. De klas gaat deze boeken dan sorteren en combineren. Hierdoor ontstaat er een gesprek over boeken en lezen.

Teksten kiezen vanuit het thema

Aangezien onze school voor SBO werkt met thema's volgens het ontwikkelingsgericht onderwijs (OGO), is het voor de leerlingen motiverend om de leeslessen hier ook op aan te laten sluiten. Daarbij kunnen verschillende activiteiten ondernomen worden. Enkele voorbeelden zijn: het bereiden van een gerecht waarbij een recept gelezen moet worden, het lezen van een handleiding of het lezen van informatieboeken waarna een werkstuk gemaakt moet worden. Op die manier krijgen teksten betekenis.

Theaterlezen

Deze methode is evidence based en vooral bedoeld voor de gevorderde lezers die vloeiend leren lezen. Theaterlezen is een samenleesvorm en instructiemodel ineen, waarbij deelnemers beurtelings hardop lezen vanuit verschillende karakters. Het oefenen in de vorm van herhaald en ondersteund lezen nodigt daarbij uit te vloeiend lezen. Na het oefenen volgt een gelezen uitvoering voor publiek (zonder spel en aankleding). Niet het oefenen zelf is doel van theaterlezen, maar het 'optreden'. Het motiveert tot herhaald lezen en geeft het oefenen een authentieke reden. (Knuttel, 2013) Theaterlezen vraagt om inleving in personages, waardoor de lezer betrokken raakt bij de tekst. Na inleving volgt interpretatie en zo wordt lezen 'beleven'. Inleving en beleving werken motiverend en stimuleren tot herlezen. (Knuttel, 2013)

Let bij theaterlezen voor op: 'hapjes lucht' op de juiste plaats, verklanken van (on)zichtbare interpunctie, lezen in betekenisvolle woordgroepen, toepassen van intonatie en klemtoon op de juiste plaats. (Knuttel, 2013)

Zorg bij theaterlezen voor een veilig klimaat, gerichte feedback en zorgvuldig opgebouwde sessies. (Knuttel, 2013) Daarnaast stelt Knuttel (2013) dat het ook geschikt is voor zwakke lezers, mits er gezorgd wordt voor voldoende inoefening, applaus en complimenten. Hierdoor is de lezer trots op het eigen leesgedrag, dit is een drijfveer om verder te oefenen met lezen. Ze krijgen hierdoor zelfvertrouwen, wat zwakke lezers zelden ervaren.

5.3.3 Overige activiteiten om de leesmotivatie te bevorderen

Leesdagboek

Iedere leerling houdt zelfstandig een leesdagboek bij. Door Chambers (2002) wordt aanbevolen om hiervoor een gebonden schrift te gebruiken en niet te werken met losse blaadjes. Zo wordt het een mooi geheel, waar je jaren lang gebruik van kunt maken. In het leesdagboek noteer je welke boeken je gelezen hebt. Je noteert de titel, auteur en de datum waarop je het boek uit hebt. Daarnaast kun je opschrijven wat je van het boek vond. Op die manier kan iedereen (de leerlingen, ouders, leerkrachten) volgen wat je gelezen hebt. Zorg ervoor dat je hier geen competitie van maakt en ook niet gebruikt om te beoordelen.

Ontmoeten van auteur of illustrator

Een ontmoeting is de best denkbare brug tussen leerlingen en boeken (Chambers, 2002). Het kale drukwerk krijgt er namelijk een menselijk gezicht van.

Stichting Schrijvers School Samenleving (www.sss.nl) weet alles over de schrijvers. Je kunt bij hen informeren over de kosten, beschikbaarheid, grootte van de groep, achtergrondinformatie en advies over de voorbereiding.

Zorg ervoor dat je dit op tijd regelt, eventueel samen met de bibliotheek of een boekhandel.

Als voorbereiding kun je voorlezen uit boeken van de schrijver.

Na afloop van de ontmoeting kunnen de volgende activiteiten plaatsvinden:

- Een gesprek voeren over de ontmoeting;
- Een verslag maken voor de schoolkrant;
- Een boek maken met foto's, verhalen, tekeningen en reacties van de leerlingen;
- Een brief sturen naar de auteur;
- Maken van een omslag van het mooiste boek van de auteur;
- Illustreren van één van de boeken;
- Een recensie schrijven over één van de boeken;
- Een tentoonstelling van voorwerpen en personen uit het werk van de auteur;
- Uitbeelden van één verhaal;
- Zelf een verhaal schrijven of illustreren.

Je kunt ook een ontmoeting regelen met een uitgever, drukker, boekverkoper, bibliothecaris, recensenten of beroepsvertellers.

Creatieve opdracht

28% van de leerlingen geeft aan het leuk te vinden om iets te tekenen over een boek. Het is dan ook mogelijk om een creatieve opdracht te geven naar aanleiding van een boek of tekst. Leerlingen kunnen dan bijvoorbeeld schilderen, tekenen of knutselen. Dit kunnen ze doen over de hoofdrolspelers of de plaats waar het afspeelt. Ook kunnen ze een nieuwe kapt of illustraties maken.

5.3.4 Tips voor de schoolbibliotheek

Uit de vragenlijsten blijkt dat er gezorgd moet worden voor:

- meer boeken voor zwakke lezers, rekening houdend met hun leeftijd;
- toegankelijkheid van boeken;
- een aantrekkelijke presentatie;
- voldoende keus in soort boeken. Denk hierbij aan stripboeken, leesboeken, informatieve boeken, tijdschriften.

Berends (2012) bevestigt vanuit PISA-2009 dat leerlingen die verschillende soorten teksten lezen een grotere kans hebben om hoog te scoren op de leestoetsen. Vandaar dat het van belang is om het lezen van verschillende soorten teksten (kranten, tijdschriften, fictie) te stimuleren.

Dit wordt ook ondersteund door Stoeldraaijer en Förner (z.j.). Zij geven als aanvulling dat er mee leesboeken met auditieve ondersteuning en luisterboeken aanwezig moeten zijn voor de moeilijk lezende leerlingen.

Uit de vragenlijst bleek dat de volgende genres op dit moment het meest aanspreken: avontuur, humor, dieren, fantasie, oorlog en griezel. Hiermee moet rekening gehouden worden bij het aanschaffen van nieuwe boeken.

Daarnaast is het als positief ervaren dat er vaak een “biebmoeder” aanwezig is, waardoor de leerlingen met regelmaat hun boek kunnen ruilen en niet hoeven te wachten tot hun leerkracht tijd heeft om mee te lopen naar de schoolbibliotheek.

Meer ideeën zijn te vinden op onderstaande sites:

- <http://www.siof.nl/upload/documenten/brochure-van-leesmotivatie-naar-taalprestatie-low-res.pdf>
Dit is een brochure van “de Bibliotheek op school”. Hierin staan veel tips om alle leerlingen te motiveren tot meer en beter lezen en alle leerlingen media- en informatievaardig te maken.
 - o Voorlezen,
 - o Vrij lezen,
 - o Boekenkring: praten over boeken, verhalen of fragmenten, mini-spreekbeurt, praten over boeken volgens de aanpak van Chambers, variatie in werkvormen, energizers voor in de boekenkring, boekpresentatie.
- <http://klasvanjufiinda.nl/wp-content/uploads/2011/07/Leesmotivatie.pdf>
Dit is een poster van juf Linda. Zij geeft een aantal tips voor het vergroten van de leesmotivatie.

5.3.5 Overige tips

Zorg in de praktijk voor voldoende luistertijd, kijktijd en voorbereidingstijd wanneer het gaat om lezen. Daarnaast is het belangrijk om de leerlingen zoveel mogelijk te betrekken bij de verschillende activiteiten. Zo voelen zij zich mede-eigenaar en zijn ze waarschijnlijk gemotiveerder.

Daarnaast vinden de leerlingen van onze school voor SBO het belangrijk om een vaste leeshoek te hebben. Fontys Fydes (2010) bevestigt dit. Hierbij is het belangrijk dat er voldoende boeken aanwezig zijn, eventueel gesorteerd in leesmandjes per genre. Ook kunnen de boeken in kasten geplaatst worden die met de rug naar de hoek toestaan, zodat de leerlingen in de leeshoek niet gestoord hoeven te worden door de leerlingen die in de klas aan het lezen zijn en tussendoor boeken willen uitkiezen. De leerlingen hebben hierbij als wens dat er lekkere kussens, matrassen of banken in staan met daarbij een tafel. Op die manier ontstaat er een prettig en uitnodigend karakter, zeker als er nog wat posters hangen.

Om een stimulerende leesomgeving nog meer uitnodigend en uitdagend te maken, geven Projectbureau kwaliteit (z.j.) en Fontys Fydes (2010) aan dat je ook in de klas moet zorgen voor een gevarieerd boekenaanbod. Zo moet je naast reguliere lees- en prentenboeken ook zorgen voor dunne en dikke AVI-boeken, boeken voor moeilijk lezende leerlingen, boeken voor beter lezende leerlingen, informatieve boeken, teksten, strips, advertenties, folders, tijdschriften, kranten, brieven, kaarten en zelfgeschreven teksten van leerlingen. Dit bevordert namelijk dat leerlingen zelf gaan lezen en ervaring opdoen.

De wens van de leerlingen was om elke dag één keer vrij te lezen, daar voegde de leerkrachten aan toe dat dit moest gebeuren op een vast moment. Mijn advies hiervoor is dan ook: laat de leerlingen, net zoals nu al regelmatig gebeurt, zelfstandig lezen aan het begin van de leesles! Projectbureau kwaliteit (z.j.) bevestigt dat het een vaste schoolactiviteit moet zijn dat op het rooster ingepland moet staan. Daarbij geeft het projectbureau kwaliteit aan dat leerlingen door het vrij lezen de kans krijgen om lekker te leren lezen in een zelfgekozen boek. Berends (2012) bevestigt vanuit de PIRLS-gegevens dat er een duidelijk verband gevonden is tussen een positieve leesattitude en de begrijpend leesprestaties. Leerlingen die (bijna) elke dag lezen, behalen de hoogste leesscores en leerlingen die in hun vrije tijd (bijna) nooit lezen behalen de laagste scores.

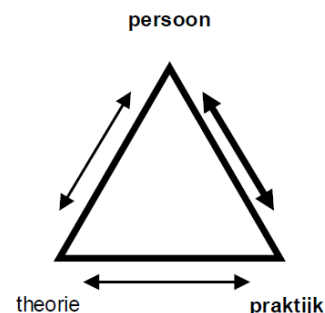
Help ze plezier te krijgen in het moeilijke boek waar ze bijna aan toe zijn, het verhaal of gedicht dat ze tot nu toe niet aan durfden of de schrijver van wie ze nog nooit hebben gehoord. Het onderwijs moet leerlingen tenslotte brengen waar ze op eigen benen niet kunnen komen. (Chambers, 2002)

6 – Reflectie en evaluatie

In dit hoofdstuk kijk ik terug op mijn onderzoek en geef ik aanbevelingen voor een vervolgonderzoek. Daarnaast geef ik een reflectie op het onderzoeksproces en mijn rol daarin.

6.1 Wat heeft dit onderzoek voor mij betekend en wat ik heb ik ervan geleerd?

Al vrij snel was mijn onderzoeksthema bekend, aangezien demotivatie wat lezen betreft een dagelijks terugkerend verschijnsel is binnen mijn praktijk. Vrij voorzichtig ben ik begonnen aan mijn onderzoek. Naar mate mijn onderzoek vorderde, heb ik er steeds meer mensen bij betrokken. Ik heb collega's en leerlingen gevraagd om vragenlijsten in te vullen. Doordat ik veel respons kreeg en kon overleggen, werd ik zekerder van mijn zaak. Daarnaast heb ik een persoonlijke groei doorgemaakt door kennis die ik opgedaan heb middels literatuur en onderwijseenheden. *(beschrijvende reflectie, interpersoonlijk competent in de omgang met leerlingen, competent in samenwerking met collega's)*

Ik heb het doen van actieonderzoek als zeer nuttig en praktijkgericht ervaren. Daarnaast heeft deze manier van onderzoek mij veel structuur en houvast geboden. Door mijn onderzoek heb ik een duidelijk antwoord gevonden op mijn onderzoeksvraag. Door de vragenlijsten heb ik een duidelijk beeld gekregen van de wensen van de leerlingen en mijn collega's. Vanuit daar heb ik veel werkvormen kunnen beschrijven waaruit de leerkrachten komende periode kunnen gaan putten. *(basisdimensie A, technische reflectie, competent in samenwerking met collega's, competent in reflectie en ontwikkeling)*

Daarnaast heb ik het doen van actieonderzoek als zeer intensief ervaren. Doordat ik een grote doelgroep heb, de gehele bovenbouw van onze SBO-school, duurde de verwerking van de vragenlijsten langer dan gepland. Dit zorgde voor wat vertraging. Hierdoor heb ik helaas niet alles kunnen doen wat ik voorafgaand aan mijn onderzoek bedacht had. Gebleken is dat je voor een uitgebreid onderzoek meer tijd nodig hebt dan dat ik nu had. Vandaar dat ik verderop in dit hoofdstuk aanbevelingen geef voor eventueel vervolgonderzoek.

Daarnaast heb ik veel gehad aan de feedback van mijn critical friends en studiegroepbegeleider. Zij hebben mij steeds weer op het rechte pad gezet, zodat ik niet te veel afweek van mijn uiteindelijke doel. Ik heb dit ook geprobeerd bij mijn critical friends, door goede en snelle feedback te geven. Dit was soms best moeilijk, maar ik heb dit zo goed mogelijk proberen te doen. Hierdoor heb ik goed geleerd om samenwerkend te leren. *(basisdimensie B, technische reflectie, dialogische reflectie, competent in reflectie en ontwikkeling)*

Ik heb weer ervaren en geleerd dat je bij een onderzoek afhankelijk bent van anderen. Een onderzoek doe je niet alleen. De ondersteuning van collega's en leerlingen heb ik als zeer prettig ervaren! *(dialogische reflectie en meta-reflectie)*

Dit alles zorgt ervoor dat niet alleen het product, maar ook het proces een waardevolle toevoeging is geweest voor het leesonderwijs op onze school en voor mij, als persoon en professional.

6.2 Wat heeft dit onderzoek bijgedragen aan mijn professionele ontwikkeling?

Door mijn onderzoek ben ik professioneler geworden. Op de PABO had ik al wel geleerd om onderzoek te doen, al was dit onderzoek een stuk kleinschaliger en minder gebaseerd op theorie. Ik heb tijdens de Master SEN meer geleerd qua verkennen en inzetten van de theorie. Ik heb veel kennis opgedaan over leesontwikkeling, leesmotivatie en leesplezier. Hierdoor kon ik mijn onderzoeksinstrument gaan opstellen. Het opzetten van de vragenlijst was gemakkelijker doordat ik al voorkennis had over het onderwerp en wist wat het doel was van mijn onderzoek.

Door alle resultaten te analyseren kreeg ik een goed beeld van de wensen en de huidige situatie van mijn praktijk. Ik heb geleerd verbanden te zoeken in alle informatie: theorie en praktijk. Vanuit die verbanden heb ik aanbevelingen gegeven voor het motiveren van de leerlingen wat lezen betreft. Ik weet natuurlijk niet zeker of deze ideeën daadwerkelijk effect gaan hebben, dit zal later blijken. *(technische reflectie, dialogische reflectie, kritische reflectie, competent in reflectie en ontwikkeling)*

6.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoekers

Ik denk dat je als school wilt blijven groeien en ontwikkelen. Hiervoor is het belangrijk om onderzoek te blijven doen. Hierdoor wordt er bijgedragen aan een kritische en nieuwsgierige houding en dit komt altijd ten goede van de school en beter onderwijs.

Een tip voor eventueel vervolgonderzoek is het uitproberen van de nieuwe materialen en activiteiten, gekoppeld aan het schrijven van een uitgebreide, doorgaande lijn voor leesmotivatie.

Daarnaast wil ik andere onderzoekers meegeven dat het heel belangrijk is om een uitgebreide planning te maken, waarbij je duidelijk de stappen en de benodigde tijd beschrijft. Doordat je een planning maakt en jezelf hieraan houdt, is de kans kleiner dat je aan het eind van je onderzoek in tijdsnood komt. *(basisdimensie B, kritische reflectie)*

6.4 Wat zijn de opbrengsten van dit onderzoek voor school?

Door het duidelijke beeld van de huidige situatie van het leesonderwijs, vanuit de leerlingen en de leerkrachten, heb ik aanbevelingen kunnen geven voor werkvormen wat betreft de leesmotivatie. De leerkrachten kunnen hierdoor het leesonderwijs aantrekkelijker maken voor de leerlingen. Naast de methode voor technisch en begrijpend lezen, kunnen zij werkvormen aanbieden om de leesmotivatie en het leesplezier te vergroten. De werkvormen zijn individueel, in kleine groepjes, in de gehele klas of klas overstijgend in te zetten. Hierdoor kan er rekening gehouden worden met de diversiteit in de klas en in de school. Voor de school is dit dus een stap vooruit. *(basisdimensie A, basisdimensie B, orthopedagogisch competent in de omgang met leerlingen, orthodidactisch competent in de omgang met leerlingen, organisatorisch competent in de omgang met leerlingen en andere direct betrokkenen, competent in samenwerking met collega's)*

Wel blijft de thuissituatie een cruciale rol spelen wat leesmotivatie bij de leerlingen betreft. De school zal extra aandacht moeten investeren in het betrekken van de ouders bij de leesmotivatie van de leerlingen. Eventueel door een huiswerkopdracht mee te geven, gekoppeld aan lezen. Enkele voorbeelden hiervan zijn te vinden in hoofdstuk 5, bijvoorbeeld het voorbereiden van een boekbespreking. *(basisdimensie B, organisatorisch competent in de omgang met leerlingen en andere direct betrokkenen)*

Verder is het verstandig om goed contact te onderhouden met de bibliothecarissen. In samenwerking met de bibliotheek kunnen projecten opgezet worden en kan er overlegd worden, bijvoorbeeld over welke jeugdliteratuur in trek is op dat moment. De school heeft al verschillende bibliotheekpassen, waardoor er geschikte boeken geleend kunnen worden passend bij het thema. Daarnaast kan de school ook afspraken maken wat betreft het lenen van boeken. Kessels (2011) geeft in haar kwaliteitskaart "*Bibliotheek op school*" meer tips over de samenwerking tussen bibliotheek en de school. Hier kan onze SBO-school ook gebruik van maken. *(organisatorisch competent in de omgang met leerlingen en andere direct betrokkenen)*

6.5 Wat heeft dit onderzoek bijgedragen aan mijn toekomstig handelen?

Ik ben mij nog bewuster geworden van het effect van leesmotivatie en -plezier. Door dit onderzoek zal ik komende jaren meer aandacht gaan besteden aan het leesonderwijs. Ik zal hierbij gebruik blijven maken van de leesmethodes, maar daarnaast gaan experimenteren met de werkvormen die ik door dit onderzoek toegevoegd heb aan mijn persoonlijke bibliotheek.

Daarnaast zal ik proberen te zorgen voor een stimulerende leesomgeving door verschillende teksten en een gevarieerd boekenaanbod. Ik zal dus niet alleen leesboeken en prentenboeken in mijn klas zetten, maar ook informatieve boeken, advertenties, folders, tijdschriften, kranten, brieven, kaarten en zelfgeschreven teksten van leerlingen. *(basisdimensie B, competent in reflectie en ontwikkeling)*

Ik neem mezelf voor de Master SEN te zien als een begin, waardoor ik veel geleerd heb en een reflectief onderzoekende houding heb ontwikkeld. Dit zal ik proberen vast te houden tijdens mijn verdere "carrière" als leerkracht en hopelijk in de toekomst ook als remedial teacher! In dit onderzoeksverslag heb ik mijn persoonlijke ontwikkeling, praktijkgerichtheid en theoretische ontwikkeling laten zien, waarmee ik in de toekomst nog veel leerlingen hoop te kunnen begeleiden en ondersteunen.

Nawoord

Ik wil mijn dank uitspreken aan een aantal mensen die mij veel geholpen en gesteund hebben tijdens het uitvoeren van dit onderzoek.

Als eerst wil ik mijn collega's en de leerlingen van onze SBO-school bedanken. Zij hebben ervoor gezorgd dat ik dit onderzoek kon uitvoeren, door gegevens aan te leveren en mij feedback te geven.

Daarnaast wil ik mijn critical friend bedanken voor haar feedback tijdens het onderzoek. De feedback die ik kreeg, heb ik samengevat in bijlage 6 en verwerkt in mijn verslag. Ik heb met mijn critical friend veel kunnen overleggen en sparren, waardoor ik steeds een stapje verder kwam in mijn onderzoek.

Ook wil ik mijn vriend en ouders bedanken voor de feedback en een luisterend oor. Zij hebben mij steeds gesteund, ook al was ik soms minder aanspreekbaar en meer gespannen afgelopen twee jaar.

Ten slotte wil ik mijn studiegroepbegeleider, Frans Smulders, bedanken voor zijn feedback. Door hem ben ik kritisch blijven kijken naar mijn onderzoek en het onderzoeksverslag. Ik heb veel goede tips gekregen, waarmee ik aan de slag ben gegaan.

Bedankt!

Literatuurlijst

Berends, René (2012). Schraalhans keukenmeester in het leesonderwijs. Een oproep tot een actieplan leesmotivatie. *Tijdschrift Taal*, jaargang 3, nummer 5.

Chambers, Aidan (2002). *De leesomgeving – Hoe volwassenen kinderen kunnen helpen van boeken te genieten*. Den Haag: Biblion Uitgeverij.

Deci, E.L. en Ryan, R.M. (2000). *Self determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well being*. Online geraadpleegd op 24 februari 2013, via: <http://www.youblisher.com/p/7435-Self-Determination-Theory/>.

Deci, E.L. en Ryan, R.M. (2000) *Intrinsic and extrinsic motivations: classic definitions and new directions*. Online geraadpleegd op 24 februari 2013, via: <http://mmrg.pbworks.com/f/Ryan,+Deci+00.pdf>.

Fontys Fydes (2010). *Leesmotivatie*. Online geraadpleegd op 2 mei 2013, via: <http://www.fontys.nl/taalplein/leesmotivatie.292178.htm>

Heesters, K., Berkel, S. van, Schoot, F. van der en Hemker, B. (2007). Balans van het leesonderwijs aan het einde van de basisschool 4. Uitkomsten van de vierde peiling in 2005. *PPON-reeks nummer 33. Uitgave Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling 2007*. Arnhem: Cito. Online geraadpleegd op 6 maart 2013, via: http://www.cito.nl/onderzoek%20en%20wetenschap/onderzoek/ppon/-/media/cito_nl/Files/Onderzoek%20en%20wetenschap/ppon/cito_ppon_balans_33.ashx.

Kessels, L. (2011). *Kwaliteitskaart Bibliotheek op school*. Online geraadpleegd op 12 juni 2013, via http://archief.vakcommunity.nl/digischool_vo/taalpilots/attachments/2373909/110716_Kwaliteitskaart_Bibliotheek_op_school_%28140712%29.pdf.

Knuttel, E. (2013). Beter lezen door inleving. Theaterlezen als inspiratiebron. *Tijdschrift voor Remedial Teaching*, 3, 16-19.

Leesmonitor (z.j.). *Invloed op leesgedrag*. Online geraadpleegd op 3 mei 2013, via: <http://www.leesmonitor.nu/page/10003/invloed-op-leesgedrag>.

Leesmonitor (z.j.). *Wanneer is leesattitude positief?* Online geraadpleegd op 3 mei 2013, via: <http://www.leesmonitor.nu/page/10003/wanneer-is-leesattitude-positief>.

Ouders en leesplezier. Verkregen via Frans Smulders van Fontys Hogescholen.

Netten, A., Droop, M., Verhoeven, L., Meelissen, M.R.M., Drent, M. en Punter, R.A. (2012). *PIRLS- en TIMMS-2011. Trends in leerprestaties in Lezen, Rekenen en Natuuronderwijs*. Nijmegen: Radboud Universiteit, Enschede: Universiteit Twente. Online geraadpleegd op 6 maart 2013, via: <http://www.expertisecentrumnederlands.nl/wp-content/uploads/2012/12/PIRLS-TIMSS-2011.pdf>.

Projectbureau kwaliteit (z.j.). *Kwaliteitskaart Leesbevordering - tijdschema*. Online geraadpleegd op 12 juni 2013, via: http://archief.vakcommunity.nl/digischool_vo/taalpilots/attachments/1926052/Kwaliteitskaart_Leesbevordering_%28210209%29.pdf.

Scheltinga, F., Druenen, M. van, Gijssel, M. en Verhoeven, L. (2011). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor het SBO*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Smits, A. & Braams, T. (2006). *Dyslectische kinderen leren lezen: Individuele, groepsgewijze en klassikale werkvormen voor de behandeling van leesproblemen*. Amsterdam: Boom.

Stoeldraaijer, J., en Förer, M. (z.j.). *Kwaliteitskaart Leesbevordering*. Online geraadpleegd op 15 juni 2013, via: http://www.schoolaanzet.nl/uploads/tx_sazcontent/KRBV065.pdf.

Struiksmā, A.J.C., Leij, A. van der en Vieijra, J.P.M. (2009). *Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen*. Amsterdam: VU uitgeverij.

Tellegen, S. en Frankhuisen, J. (2002). *Waarom is lezen plezierig?* Delft: Eburon.

Tomensen, M.A., Koeven, E. van, Schippers, S. en Klein Tank, M. (2008). *TULE – Nederlands: inhouden en activiteiten bij de kerndoelen van 2006*. Enschede: SLO.

Vernooy, K. (2007). *De meeste leesproblemen zijn kwaliteitsproblemen*. Praktijkids voor Leren. Online geraadpleegd op 3 januari 2013, via:

<http://www.saboso.nl/resources/uploads/users/global/File/zorg-rt/Praktijkids.pdf>

Bijlage 1: Vragenlijst leerlingen bovenbouw.

Naam: _____

Groep: _____

Ik ben een...

☐ jongen

☐ meisje

1. Wat doe je na school het liefst?
 - ☐ computerspelletjes
 - ☐ buiten spelen
 - ☐ lezen
 - ☐ sporten
 - ☐ anders, namelijk: _____
2. Ik vind het lezen van een boek op school...
 - ☐ erg leuk
 - ☐ leuk
 - ☐ niet leuk
 - ☐ helemaal niet leuk
3. Is het lezen wel eens moeilijk?
 - ☐ nee
 - ☐ ja: omdat
 - ☐ Ik de tekst niet snap
 - ☐ Het boek te moeilijk is
 - ☐ Het boek anders is dan ik had verwacht
 - ☐ Ik steeds gestoord word
 - ☐ Ik niet lekker zit
 - ☐ Anders, namelijk: _____
4. Ik vind mezelf een goede lezer.
 - ☐ ja
 - ☐ nee
 - ☐ weet ik niet
5. Goed leren lezen vind ik...
 - ☐ heel belangrijk
 - ☐ wel belangrijk
 - ☐ niet zo belangrijk
 - ☐ helemaal niet belangrijk
6. Waar lees je het liefst?
 - ☐ op school
 - ☐ thuis
 - ☐ ergens anders, namelijk: _____
7. Waarom lees je daar het liefst? (Je mag meerdere antwoorden kiezen.)
 - ☐ het is er lekker stil
 - ☐ ik kan er lekker liggen of zitten
 - ☐ ik heb veel boeken om me heen
 - ☐ anders, namelijk: _____

8. Ik lees thuis...
☐ iedere dag
☐ om de dag
☐ 1 keer per week
☐ nooit
9. Hoeveel lees je?
☐ minder dan 1 boek per week
☐ 1 boek per week
☐ meer dan 1 boek per week
10. Ik lees boeken... (Je mag meerdere antwoorden kiezen.)
☐ omdat ik moet lezen van mijn ouders
☐ omdat ik moet lezen van mijn juf of meester
☐ omdat ik er iets van leer
☐ omdat ik dan informatie krijg over bijv. de natuur/dieren/mensen...
☐ omdat ik dan in slaap kan vallen
☐ omdat ik het fijn vind
☐ omdat ik dan even rustig alleen zit
☐ omdat ik me eenzaam en alleen voel
☐ omdat ik even alle vervelende dingen wil vergeten
☐ omdat ik wil weten hoe het verhaal verder gaat
☐ omdat ik er blij van word
☐ omdat ik me verveel
☐ omdat ik moe ben
☐ omdat ik het spannend vind
☐ omdat ik rustig wil worden
☐ anders, namelijk: _____
11. Welke boeken lees je graag? (Je mag meerdere antwoorden kiezen.)
☐ boeken met een verhaal (leesboeken)
☐ informatieboeken
☐ boeken van een serie
☐ strips
☐ gedichten
☐ zelfgeschreven teksten
☐ tijdschriften, namelijk: _____
12. Welk genre vind jij het leukst? (Je mag meerdere antwoorden kiezen.)
☐ avontuur
☐ detective
☐ oorlog
☐ waar gebeurd
☐ fantasie
☐ geschiedenis
☐ sprookjes
☐ griezel
☐ dieren
☐ humor
☐ anders, namelijk: _____
13. Als ik mag kiezen, kies ik voor...
☐ zelf stil lezen.
☐ samen lezen (duo-lezen).
☐ voorlezen voor de groep.
☐ anders, namelijk: _____

14. Hoe vaak wil je op school het liefst stil in een boek lezen?

- ☐ elke dag één keer.
- ☐ een paar keer per dag.
- ☐ één keer per week.
- ☐ nooit.

15. Ik vind naar school gaan...

- ☐ erg leuk
- ☐ leuk
- ☐ niet leuk
- ☐ helemaal niet leuk

16. Voorlezen door de juf vind ik...

- ☐ erg leuk
- ☐ leuk
- ☐ niet leuk
- ☐ helemaal niet leuk

17. De juf vindt lezen leuk...

- ☐ ja
- ☐ nee
- ☐ weet ik niet

18. Mijn ouders vinden lezen leuk...

- ☐ ja
- ☐ nee
- ☐ weet ik niet

19. De teksten van technisch lezen vind ik...

- ☐ erg leuk
- ☐ leuk
- ☐ niet leuk
- ☐ helemaal niet leuk

20. De teksten van begrijpend lezen vind ik...

- ☐ erg leuk
- ☐ leuk
- ☐ niet leuk
- ☐ helemaal niet leuk

21. In de klas zijn...

- ☐ veel boeken
- ☐ voldoende boeken
- ☐ weinig boeken
- ☐ heel weinig boeken

22. In de schoolbibliotheek kan ik een leuk boek vinden.

- ☐ nooit
- ☐ soms
- ☐ vaak
- ☐ heel vaak

23. Hoe kies je een boek? (Je mag meerdere antwoorden kiezen.)

- ☐ ik kijk naar de kaft
- ☐ ik lees de achterkant
- ☐ ik hoorde over het boek van een medeleerling, juf, ouder, broer, zus, op tv
- ☐ ik kijk of het boek veel plaatjes heeft
- ☐ het boek heeft een prijs gewonnen
- ☐ het boek is door de kinderjury getipt
- ☐ ik las over het boek in een krant/tijdschrift
- ☐ ik kijk hoe dik het boek is
- ☐ ik zoek een boek uit een serie
- ☐ anders, namelijk: _____

24. Ik wil bij het kiezen van een boek weten of... (Je mag meerdere antwoorden kiezen.)

- ☐ ik het makkelijk kan lezen.
- ☐ wat voor een soort boek het is (avonturenboek, sprookje, ...).
- ☐ er kinderen in de klas zijn die het boek leuk vonden.
- ☐ de juf mij kan helpen bij het kiezen van een boek.
- ☐ ik de tijd krijg om te zoeken.

25. Als ik een boek gelezen heb, wil ik... (Je mag meerdere antwoorden kiezen.)

- ☐ erover praten met andere kinderen.
- ☐ erover praten met de juf.
- ☐ er iets over opschrijven.
- ☐ er iets over tekenen.
- ☐ er een opdracht over maken.
- ☐ anders, namelijk: _____

26. Als ik het lezen op school leuker mag maken, dan...

- ☐ komen er naast boeken ook tijdschriften en stripboeken.
- ☐ maak ik een leesplek.
- ☐ mag je elk moment van de week je boek ruilen.
- ☐ anders, namelijk: _____

27. Als ik een boek krijg voor mijn verjaardag vind ik dat ...

- ☐ erg leuk
- ☐ leuk
- ☐ niet zo leuk
- ☐ helemaal niet leuk

Extra: Hoe ziet jouw fijnste leesplek eruit?

Je mag die plek tekenen en/of beschrijven op de achterkant van dit papier.

Bedankt voor het invullen!

Bijlage 2: Vragenlijst leerkrachten bovenbouw.

Hallo allemaal,

Voor mijn onderzoek Master SEN ga ik onderzoek doen naar de leesmotivatie van de kinderen in de bovenbouw. De toetsscores van deze kinderen op AVI en DMT vallen tegen, de scores van veel kinderen stagneren of gaan achteruit. De leescommissie denkt dat dit te maken heeft met de leesmotivatie en het leesplezier. Door middel van deze vragenlijst ga ik kijken wat jullie mening is over het leesonderwijs, de leesmotivatie van de kinderen en eventuele verbeterpunten. Zo'n vragenlijst heb ik ook voor de leerlingen van de bovenbouw.

Nadat ik de vragenlijsten geanalyseerd heb, wil ik materialen gaan verzamelen/ontwerpen om het leesplezier en daardoor hopelijk ook de leesmotivatie te vergroten.

Ik hoop dan ook dat jullie deze vragenlijst allemaal invullen, zodat ik een goed beeld krijg van jullie mening, inzicht en wensen. De enquête sluit op 15 januari, zodat ik zo spoedig mogelijk kan beginnen met het verzamelen en ontwerpen van geschikte materialen.

Alvast bedankt!

Groetjes, Vivienne!

1. Bent u een enthousiaste lezer?
☐ JA!
☐ ja
☐ nee
☐ NEE!
2. Weten de leerlingen dat u (g)een enthousiaste lezer bent?
☐ ja
☐ nee
☐ weet ik niet
3. Niet alle leerlingen in uw groep zijn in dezelfde mate gemotiveerd voor lezen. Welke verklaringen heeft u voor de verschillen in leesmotivatie?
☐ verschillen in beheersing van de leesteknik.
☐ een thuissituatie, waar geen plezier wordt beleefd aan boeken.
☐ negatieve leeservaringen.
☐ de mate waarin een leerling lezen belangrijk vindt.
☐ anders, namelijk: _____
4. Volgens de Amerikaanse onderzoekers Deci & Ryan (2000) spelen drie basisbehoeften een belangrijke rol in de motivatie: autonomie, competentie en relatie.
 Binnen het leesonderwijs zouden wij dit kunnen vertalen naar:
☐ Autonomie: leerlingen de gelegenheid geven zelf een boek te kiezen.
☐ Competentie: leerlingen positieve leeservaringen op laten doen.
☐ Relatie: leerlingen het gevoel geven dat de leerkracht ze wil helpen om hun leesvaardigheid te verbeteren en de leerkracht de verwachting uitspreekt dat dit gaat lukken.
 Lukt het u om dit te verwezenlijken?
☐ ja, dit realiseer ik binnen mijn groep.
☐ nee, dit lukt mij niet.
☐ anders, namelijk: _____
5. Ik vind de teksten in de methode voor technisch lezen...
☐ leerzaam
☐ op het niveau van de kinderen
☐ passend bij hun belevingswereld
☐ anders, namelijk: _____
6. De teksten in de methode voor technisch lezen beoordelen de leerlingen als
☐ erg leuk
☐ leuk

- 0 niet leuk
- 0 helemaal niet leuk

7. Ik vind de teksten in de methode voor begrijpend lezen...
 - 0 leerzaam
 - 0 op het niveau van de kinderen
 - 0 passend bij hun belevingswereld
 - 0 anders, namelijk: _____
8. De teksten in de methode voor begrijpend lezen beoordelen de leerlingen als
 - 0 erg leuk
 - 0 leuk
 - 0 niet leuk
 - 0 helemaal niet leuk
9. Door de lessen uit de methode voor begrijpend lezen, ervaren de leerlingen dat ze teksten beter begrijpen.
 - 0 ja
 - 0 weten ze niet
 - 0 nee
10. Mist u iets aan de methode voor technisch lezen?
 - 0 nee
 - 0 ja, namelijk: _____
11. Mist u iets aan de methode voor begrijpend lezen?
 - 0 nee
 - 0 ja, namelijk: _____
12. Heeft de methode voor technisch lezen voldoende aandacht voor leesmotivatie?
 - 0 nee, ik zou dit er graag bij zien: _____
 - 0 ja, namelijk: _____
13. Op welke manier denkt u dat uw leerlingen het liefst lezen?
 - 0 zelf stillezen
 - 0 samen lezen (duo-lezen)
 - 0 voorlezen voor de groep (een leesbeurt)
 - 0 anders, namelijk: _____
14. Hoe vaak vindt u dat leerlingen stil voor zichzelf moeten lezen (op school)?
 - 0 iedere dag op een vast moment.
 - 0 meerdere keren per dag.
 - 0 één keer per week.
 - 0 anders, namelijk: _____
15. Wat doet u zelf tijdens het stillezen?
 - 0 ik lees zelf in mijn eigen boek.
 - 0 ik lees in een boek uit de klassenbibliotheek.
 - 0 ik kijk na of bereid de volgende les voor.
 - 0 ik lees met een groepje zwakke lezers.
 - 0 anders, namelijk: _____

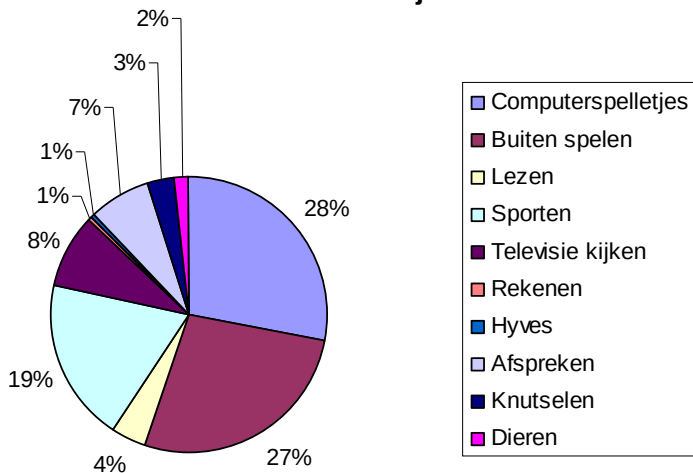
- 16.** Hoe delen leerlingen hun leeservaringen?
☐ ze maken boekverslagen.
☐ ze schrijven recensies die op een bord in de klas komen te hangen.
☐ door er met elkaar over te praten (onder leiding van mij).
☐ door het houden van boekbesprekingen.
☐ door het bijhouden van een leesdagboek.
☐ anders, namelijk: _____
- 17.** Hoe helpt u leerlingen bij hun boekkeuze?
☐ ik achterhaal de interesses van een leerling.
☐ ik zoek een boek op het juiste AVI-niveau.
☐ ik gun ze de tijd om te zoeken.
☐ ik laat een klasgenoot adviseren.
☐ anders, namelijk: _____
- 18.** In de klas beschik ik over...
☐ veel boeken.
☐ voldoende boeken.
☐ weinig boeken.
☐ te weinig boeken.
☐ anders, namelijk: _____
- 19.** Mogen leerlingen alleen boeken kiezen op het AVI-Instructieniveau dat vastgesteld is?
☐ ja, want _____
☐ nee, want _____
- 20.** Hoe vaak hebt u het afgelopen jaar gemiddeld het volgende gedaan?

	Elke dag	Paar keer in de week	Paar keer per maand	Paar keer per jaar	Nooit
1. Voorlezen aan de groep					
2. Naar de wijkbibliotheek met de kinderen.					
3. Een leerling uit een boek voor laten lezen voor de klas.					
4. Een boek geïntroduceerd.					
5. Een leerling een presentatie laten houden over een boek.					
6. Over een boek gediscussieerd met kinderen.					
7. Drama, toneel of beweging naar aanleiding van een boek.					
8. Een speciaal project rondom boeken of lezen.					
9. Boekententoonstelling.					
10. Overleg in het team over leesbevordering.					
11. De kinderen laten schrijven naar aanleiding van een boek of gedicht.					
12. Vergelijken en beoordelen van boeken met de kinderen.					
13. Een speciale les over een bepaald genre boeken of een schrijver.					
14. Een begrijpend leesles met een kinderboek.					

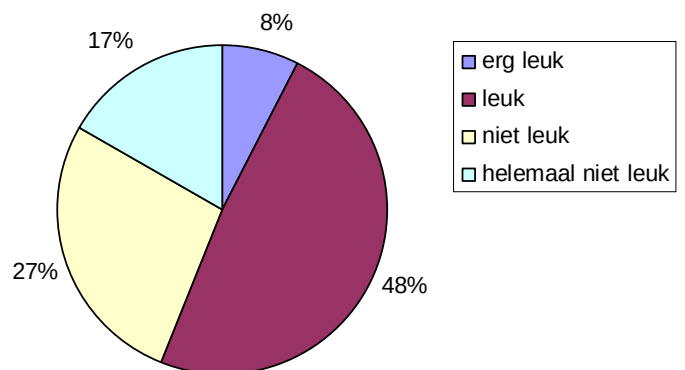
- 21.** Hoe beoordeelt u het aanbod in de schoolbibliotheek?
☐ genoeg aanbod.
☐ de verschillende genres zijn in voldoende mate aanwezig.
☐ er zijn voldoende boeken aanwezig voor zwakke lezers, rekening houdend met hun leeftijd.
☐ er zijn onvoldoende boeken aanwezig voor zwakke lezers, rekening houdend met hun leeftijd.
☐ anders, namelijk: _____
- 22.** Wat zou u willen veranderen aan de klassenbibliotheek/schoolbibliotheek?
☐ meer boeken.
☐ naast boeken ook ander leesmateriaal.
☐ het creëren van een leesplek, waar leerlingen in stilte kunnen lezen.
☐ anders, namelijk: _____
- 23.** Hoe vaak denkt u dat uw leerlingen (80%) thuis lezen?
☐ iedere dag
☐ om de dag
☐ 1 keer per week
☐ nooit
- 24.** Als een leerkracht hardop nadenkt als zij een tekst leest, draagt dit ertoe bij dat leerlingen enthousiaste, aandachtige en kritische lezers worden (Routman, 2003).
☐ eens
☐ oneens
☐ anders, namelijk: _____
- 25.** Als je in staat bent om zwakke lezers (weer) plezier te laten beleven aan lezen, zullen ze leeskilometers gaan maken en daarmee hun leesvaardigheid verbeteren.
☐ eens
☐ oneens
☐ andere mening, namelijk: _____
- 26.** Welk cijfer van 0 – 10 zou je de leerlingen willen geven als het gaat om de leesmotivatie van de gehele groep? Omcirkel dit cijfer.
 0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10
- 27.** Overige opvallendheden met betrekking tot de leerlingen van jouw groep:

Bijlage 3: Data-analyse vragenlijsten leerlingen.

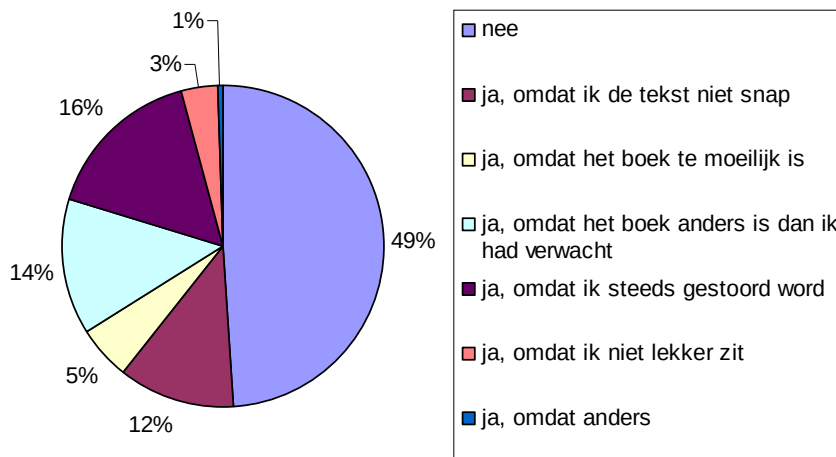
1. Wat doe je na school het liefst?

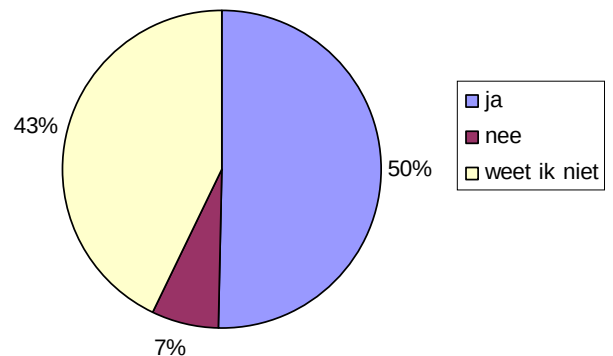
2. Ik vind het lezen van een boek op school...

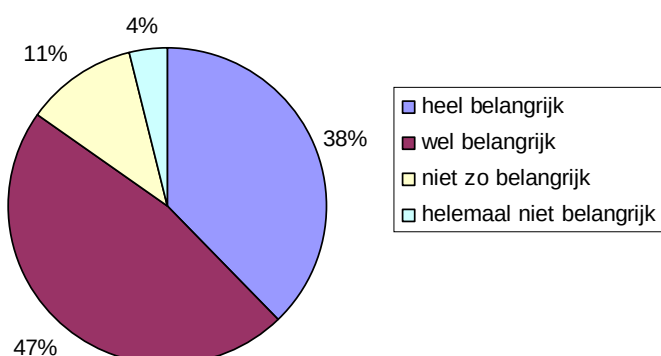
3. Is het lezen wel eens moeilijk?

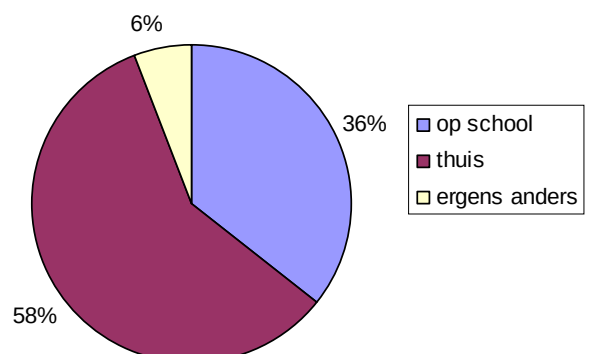
4. Ik vind mezelf een goede lezer...

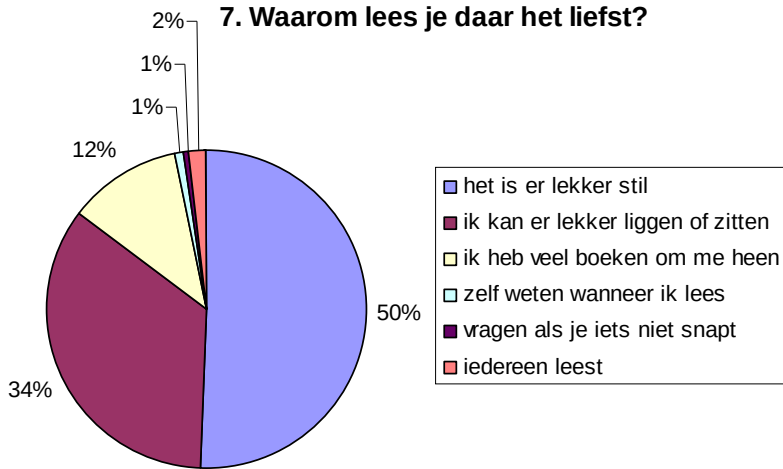
5. Goed leren lezen vind ik...

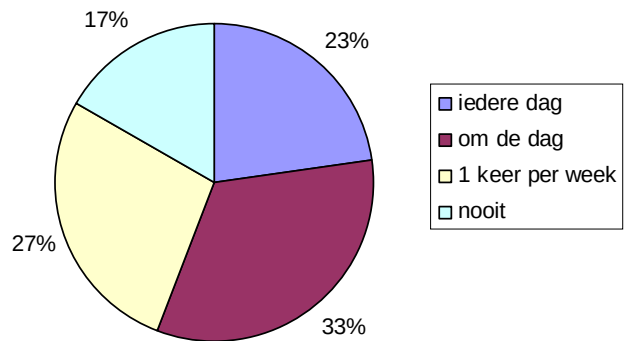
6. Waar lees je het liefst?

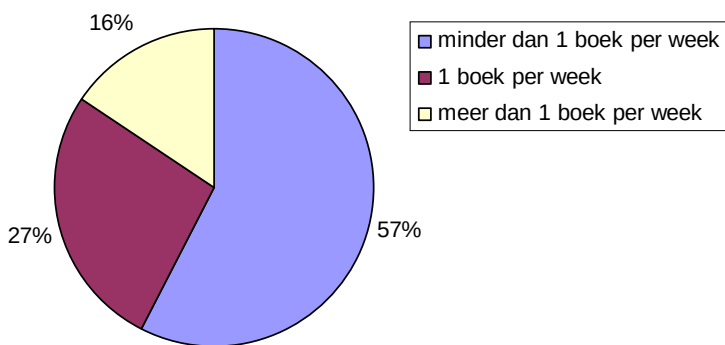
7. Waarom lees je daar het liefst?

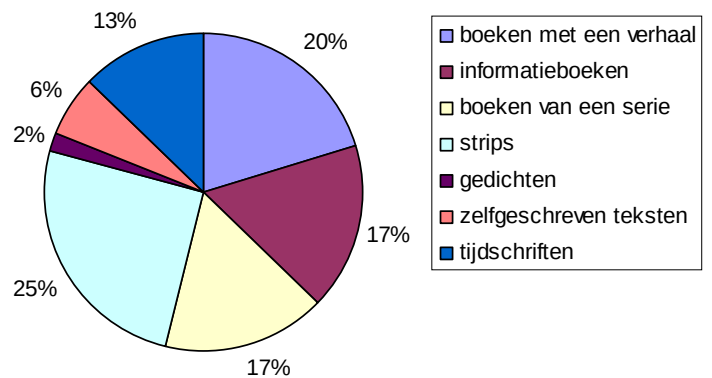
8. Ik lees thuis...

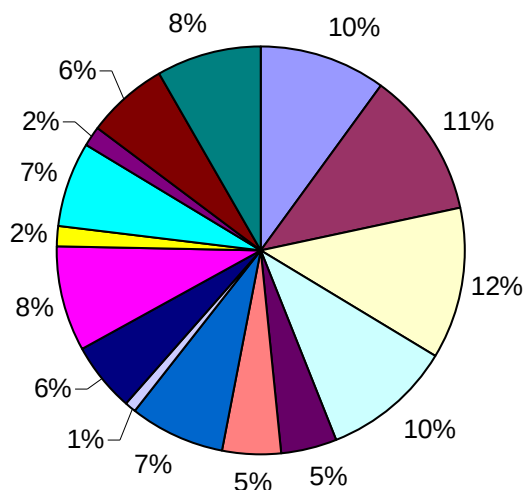
9. Hoeveel lees je?

11. Welke boeken lees je graag?

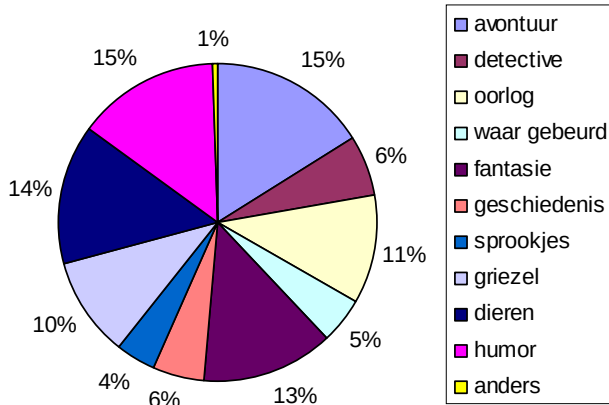

10. Ik lees boeken...

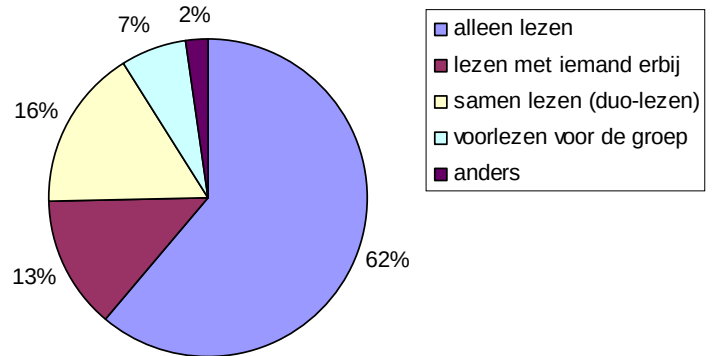

- omdat ik moet lezen van mijn ouders
- omdat ik moet lezen van mijn juf of meester
- omdat ik er iets van leer
- omdat ik dan informatie krijg over bijv. de natuur/dieren/mensen
- omdat ik dan in slaap kan vallen
- omdat ik het fijn vind
- omdat ik dan even rustig alleen zit
- omdat ik me eenzaam en alleen voel
- omdat ik even alle vervelende dingen wil vergeten
- omdat ik w il w eten hoe het verhaal verder gaat
- omdat ik er blij van word
- omdat ik me verveel
- omdat ik moe ben
- omdat ik het spannend vind
- omdat ik rustig w il w orden

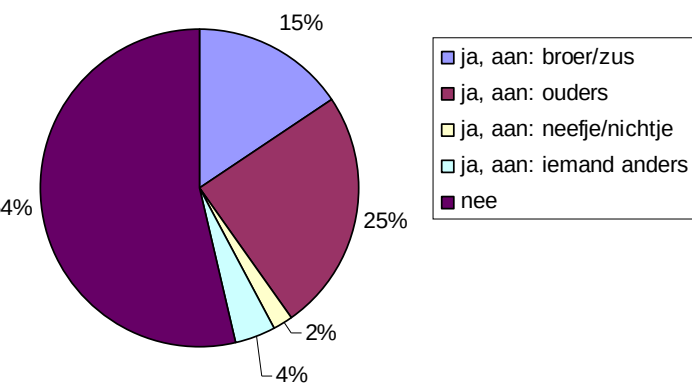
12. Welk genre vind jij het leukst?

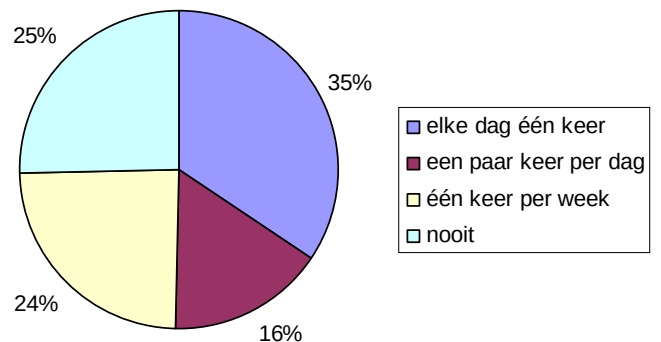
13. Als ik mag kiezen, kies ik voor...

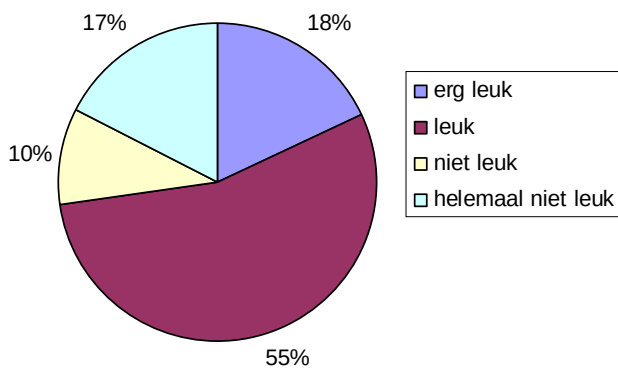
14. Lees je thuis wel eens voor aan iemand?

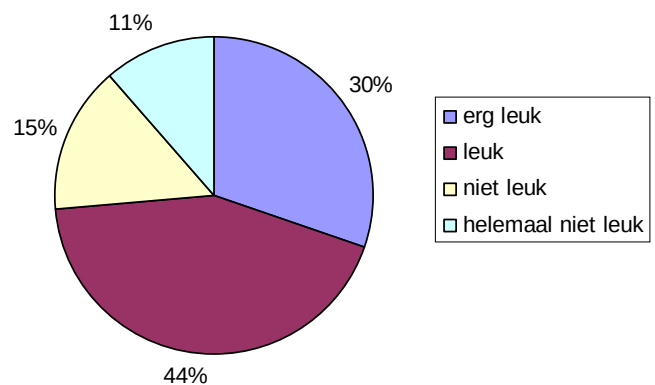
15. Hoe vaak wil je op school het liefst stil in een boek lezen?

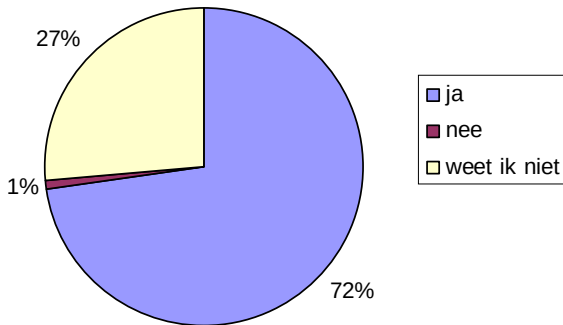
16. Ik vind naar school gaan...

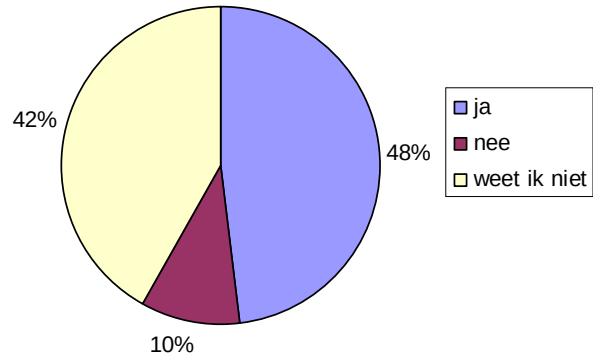
17. Voorlezen door de juf/meneer vind ik...

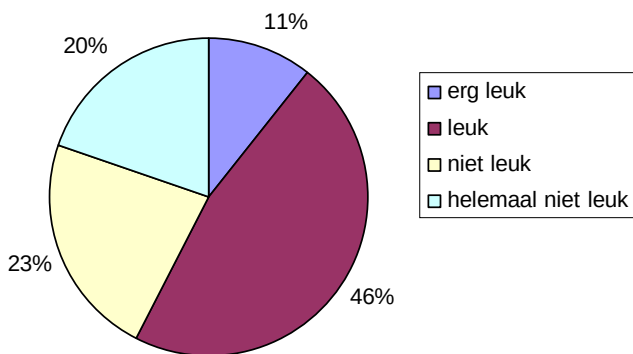
18. De juf/meneer vindt lezen leuk...

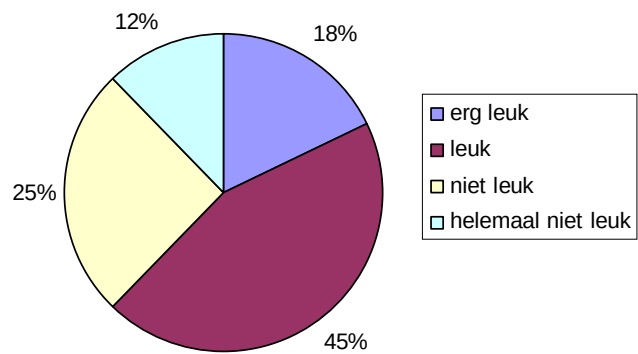
19. Mijn ouders vinden lezen leuk...

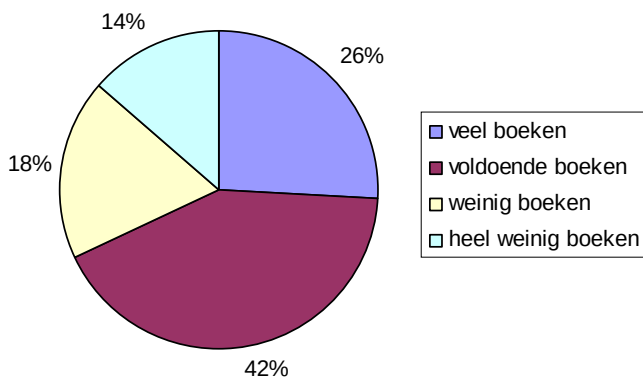
20. De teksten van technisch lezen vind ik...

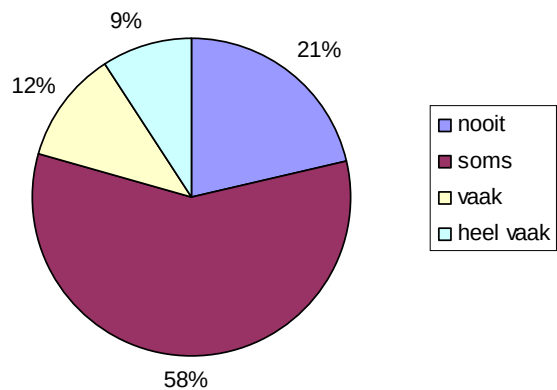
21. De teksten van begrijpend lezen vind ik...

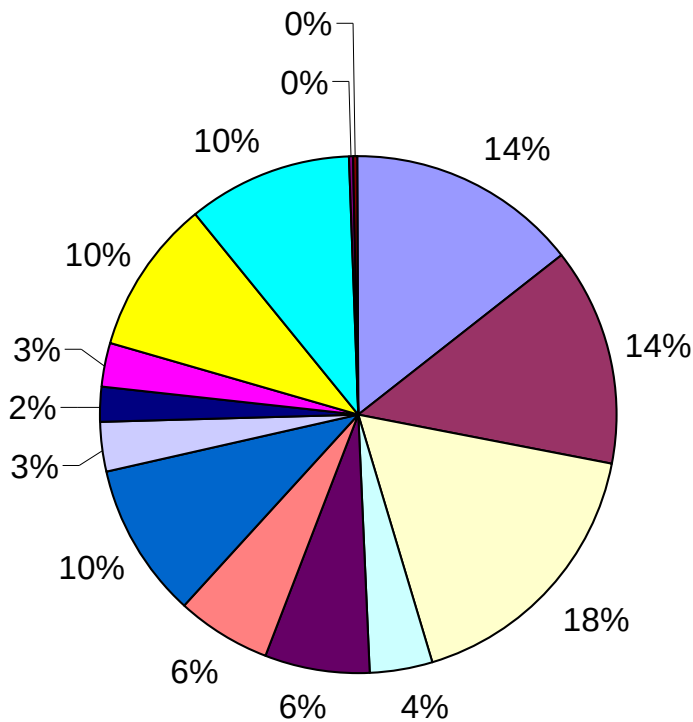
22. In de klas zijn...

23. In de schoolbibliotheek kan ik een leuk boek vinden...

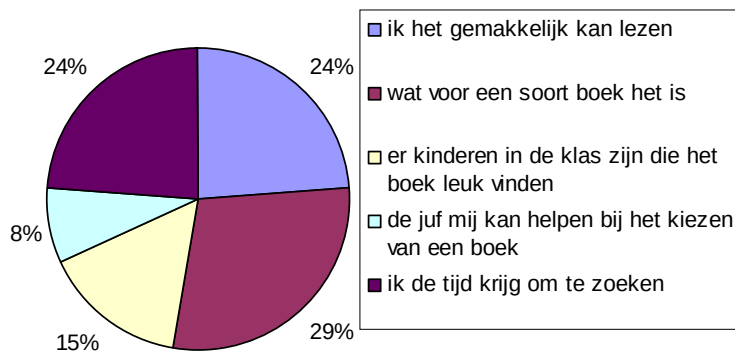

24. Hoe kies je een boek?

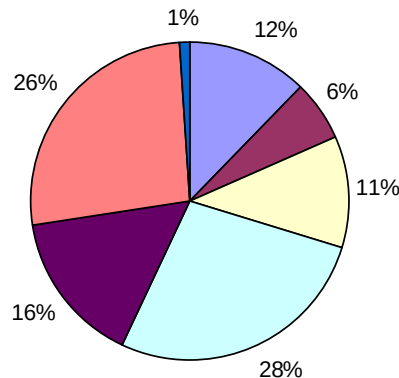
- ☐ ik kijk naar de kaft
- ☐ ik kijk naar de achterkant
- ☐ ik kijk naar de titel
- ☐ ik kijk of het boek grote letters heeft
- ☐ ik kijk wie de schrijver is
- ☐ ik hoorde van het boek van een medeleerling, juf, ouder, broer, zus, tv
- ☐ ik kijk of het boek veel plaatjes heeft
- ☐ ik kijk of het boek een prijs gewonnen heeft
- ☐ ik kijk of het boek door de kinderjury getipt is
- ☐ ik zag het boek in de krant of een tijdschrift
- ☐ ik kijk hoe dik het boek is
- ☐ ik kies boeken uit een serie
- ☐ ik kies er gewoon één
- ☐ ik kijk in het boek

25. Ik wil bij het kiezen van een boek weten of...

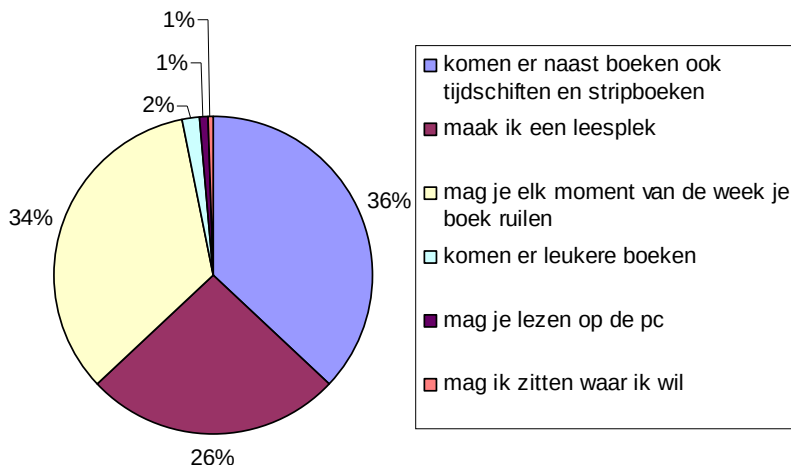
- ☐ ik het gemakkelijk kan lezen
- ☐ wat voor een soort boek het is
- ☐ er kinderen in de klas zijn die het boek leuk vinden
- ☐ de juf mij kan helpen bij het kiezen van een boek
- ☐ ik de tijd krijg om te zoeken

26. Als ik een boek gelezen heb, wil ik...

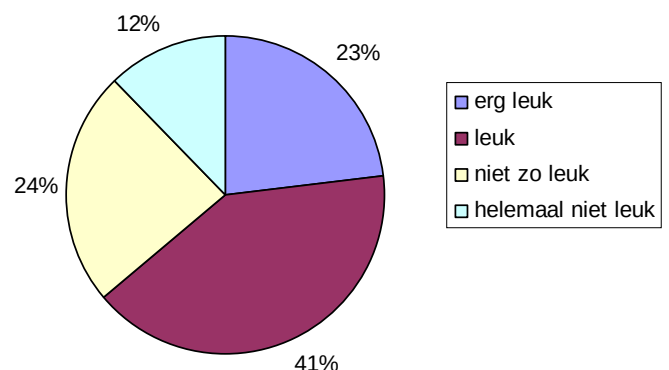
- ☐ erover praten met andere kinderen
- ☐ erover praten met de juf
- ☐ er iets over opschrijven
- ☐ er iets over tekenen
- ☐ er een opdracht over maken
- ☐ niks
- ☐ nog één keer lezen

27. Als ik het lezen op school leuker mag maken, dan...

- ☐ komen er naast boeken ook tijdschriften en stripboeken
- ☐ maak ik een leesplek
- ☐ mag je elk moment van de week je boek ruilen
- ☐ komen er leukere boeken
- ☐ mag je lezen op de pc
- ☐ mag ik zitten waar ik wil

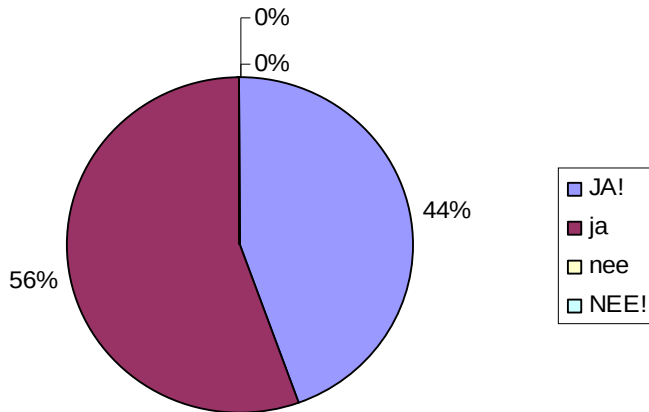
28. Als ik een boek krijg voor mijn verjaardag vind ik dat...

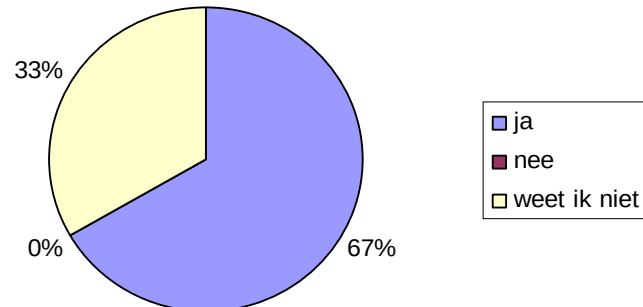
- ☐ erg leuk
- ☐ leuk
- ☐ niet zo leuk
- ☐ helemaal niet leuk

Bijlage 4: Data-analyse vragenlijsten leerkrachten.

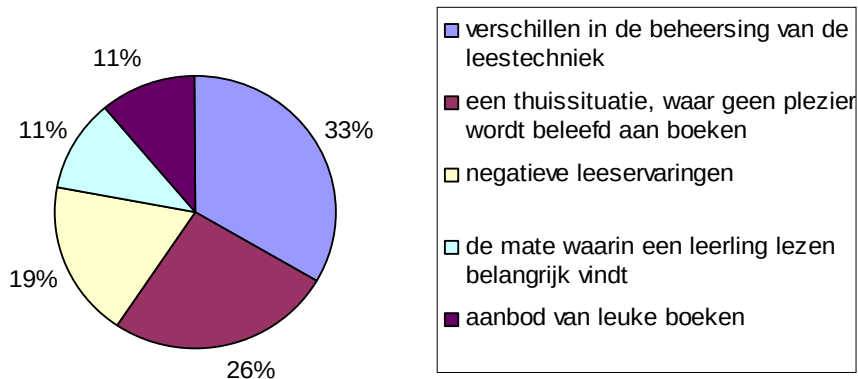
1. Bent u een enthousiaste lezer?

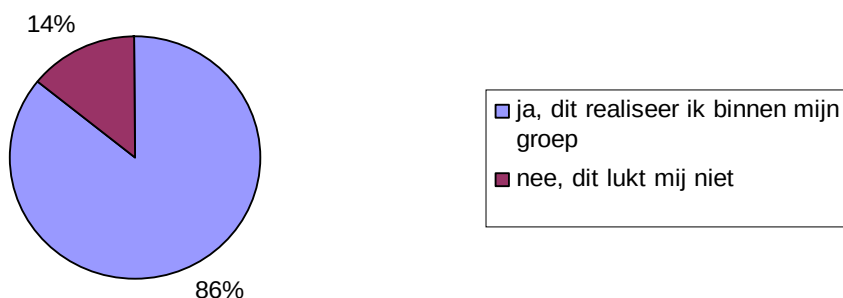
2. Weten de leerlingen dat u (g)een enthousiaste lezer bent?

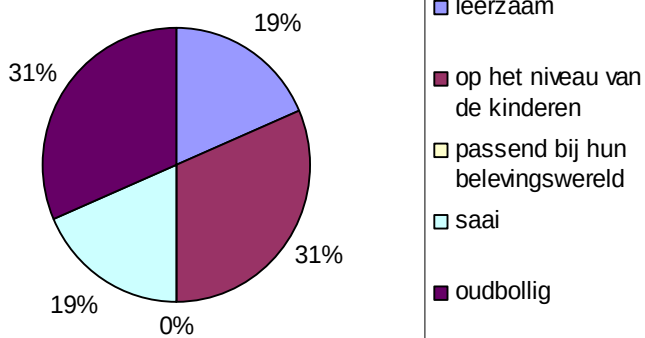
3. Niet alle leerlingen in uw groep zijn in dezelfde mate gemotiveerd voor lezen. Welke verklaring heeft u voor de verschillen in leesmotivatie?

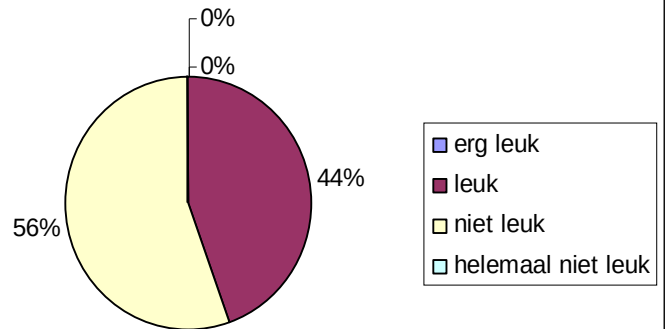
4. Volgens de Amerikaanse onderzoekers Deci & Ryan (2000) spelen drie basisbehoeften een belangrijke rol in de motivatie: autonomie, competitie en relatie. Lukt het u om dit te verwezelijken binnen het leesonderwijs?

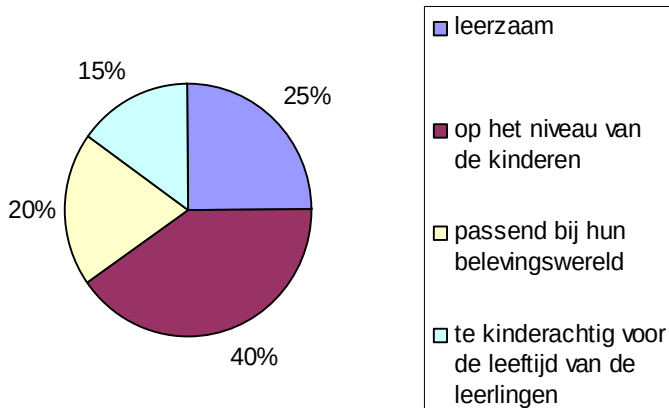
5. Ik vind de teksten in de methode voor technisch lezen...

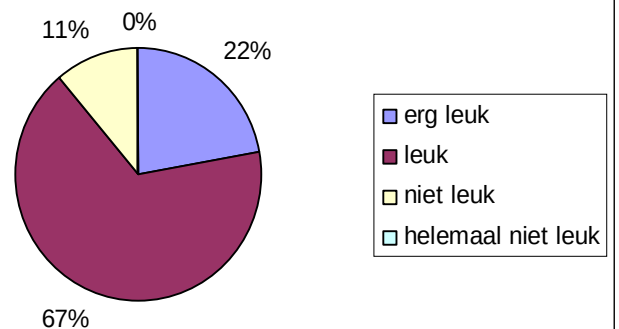
6. De teksten in de methode voor technisch lezen beoordelen de leerlingen als...

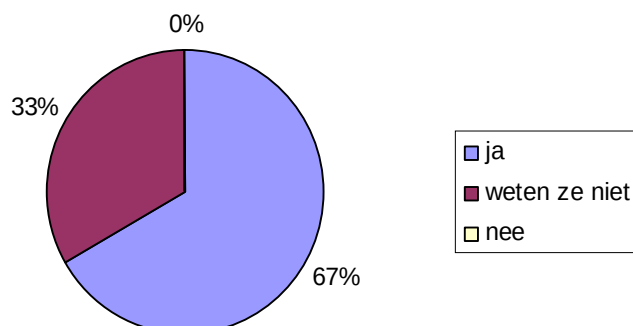
7. Ik vind de teksten in de methode voor begrijpend lezen...

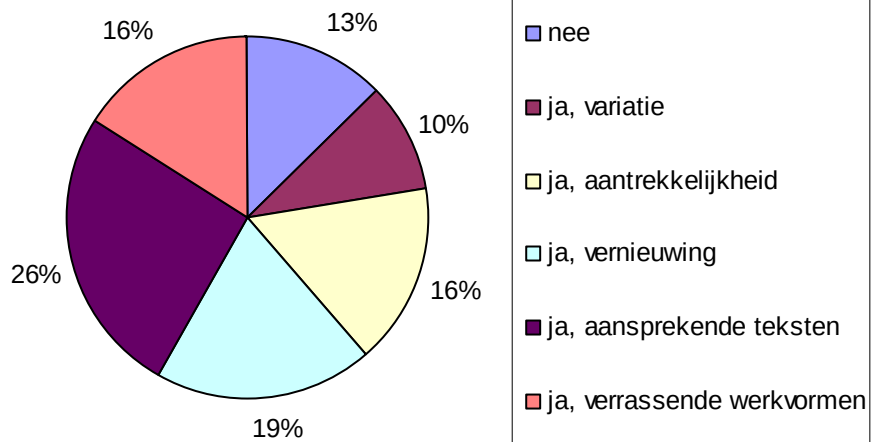
8. De teksten in de methode voor begrijpend lezen beoordelen de leerlingen als...

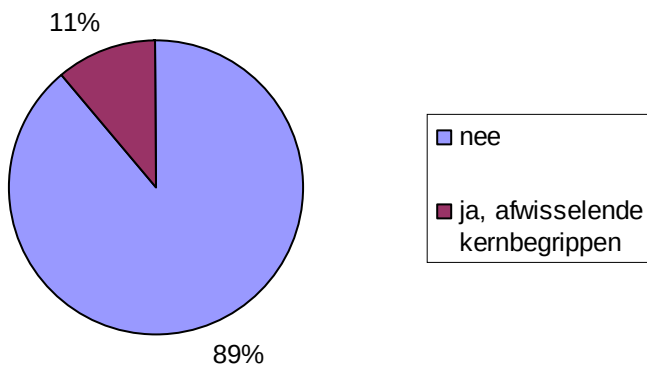
9. Door de lessen uit de methode voor begrijpend lezen, ervaren de leerlingen dat ze teksten beter begrijpen...

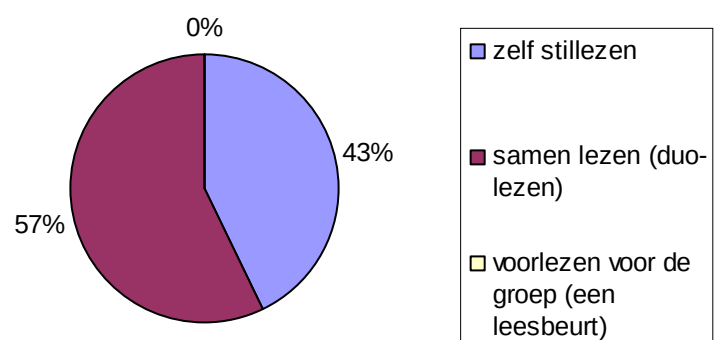
10. Mist u iets aan de methode voor technisch lezen?

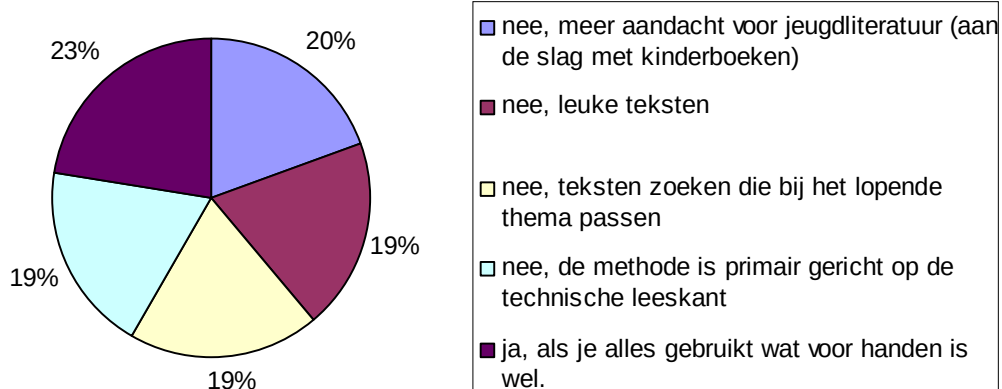
11. Mist u iets aan de methode voor begrijpend lezen?

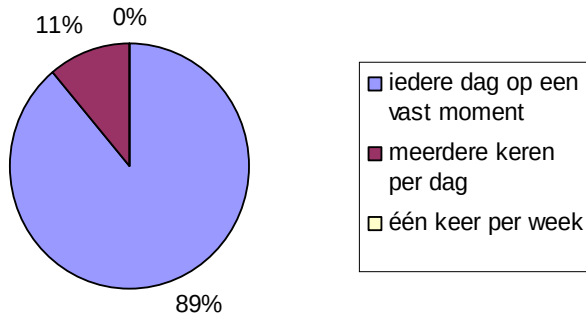
13. Op welke manier denkt u dat uw leerlingen het liefst lezen?

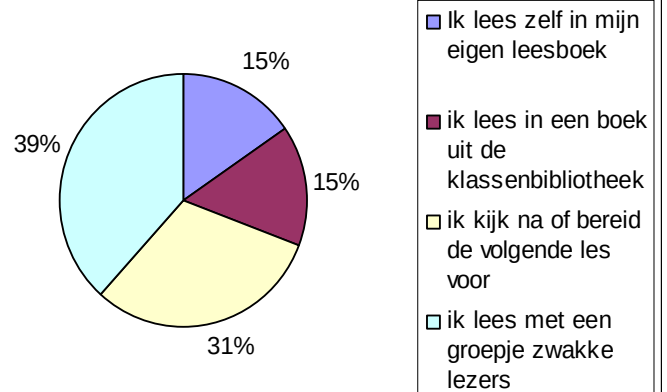
12. Heeft de methode voor technisch lezen voldoende aandacht voor leesmotivatie?

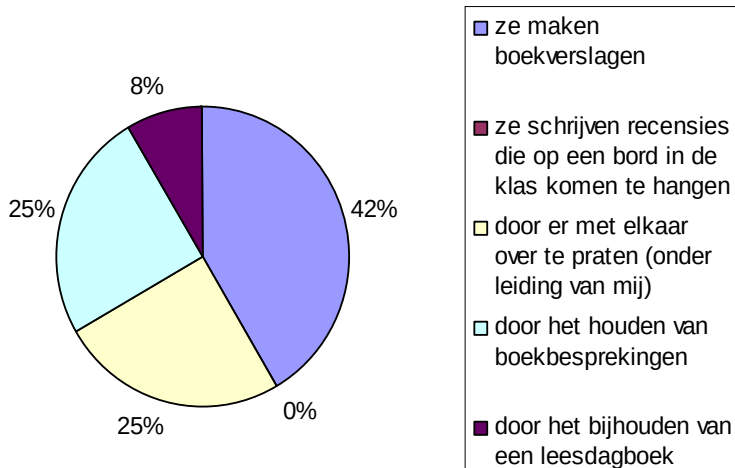
14. Hoe vaak vindt u dat leerlingen stil voor zichzelf moeten lezen (op school)?

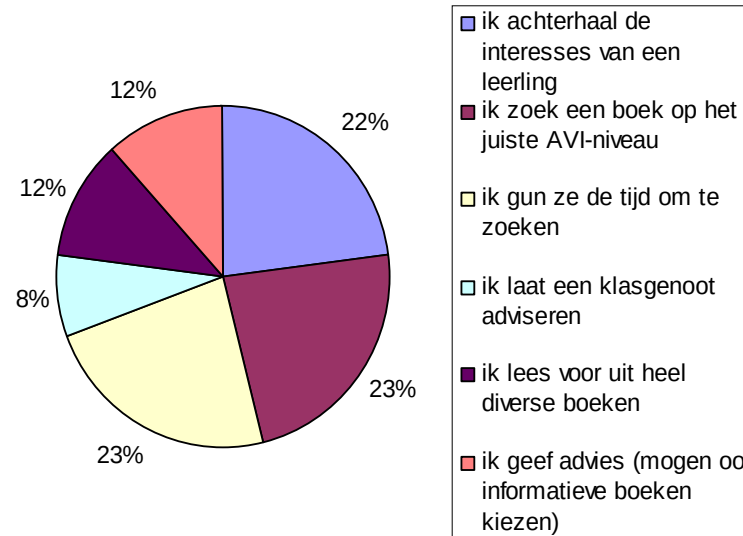
15. Wat doet u zelf tijdens het stillezen?

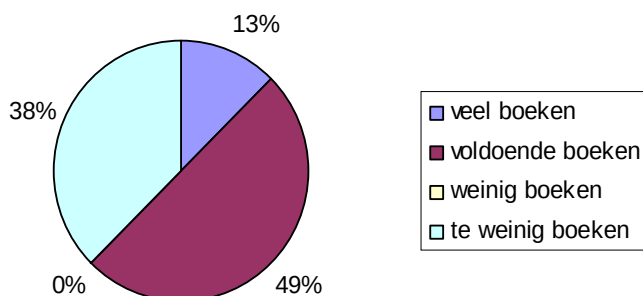
16. Hoe delen leerlingen hun leeservaringen?

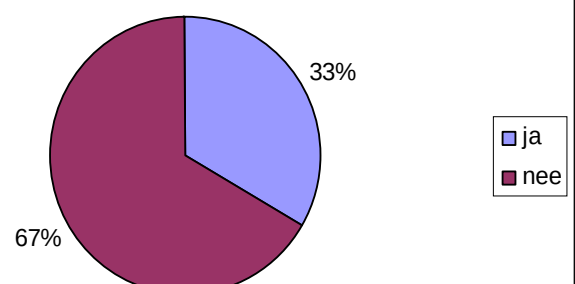
17. Hoe helpt u leerlingen bij hun boekkeuze?

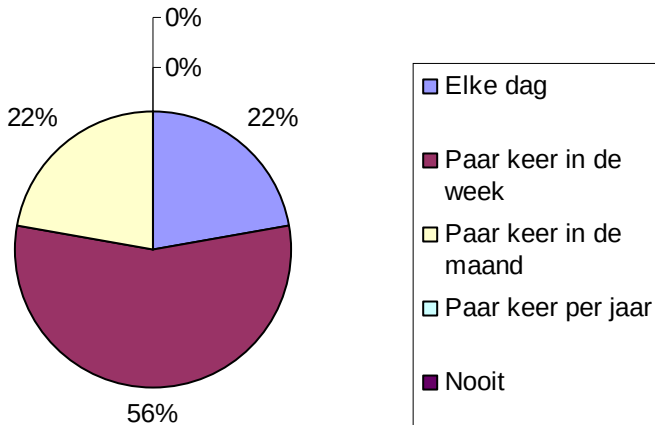
18. Ik de klas beschik ik over...

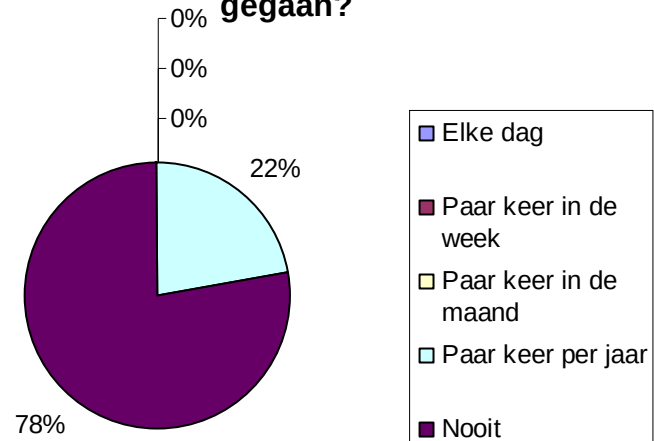
19. Mogen leerlingen alleen boeken kiezen op het AVI-instructieniveau dat vastgesteld is?

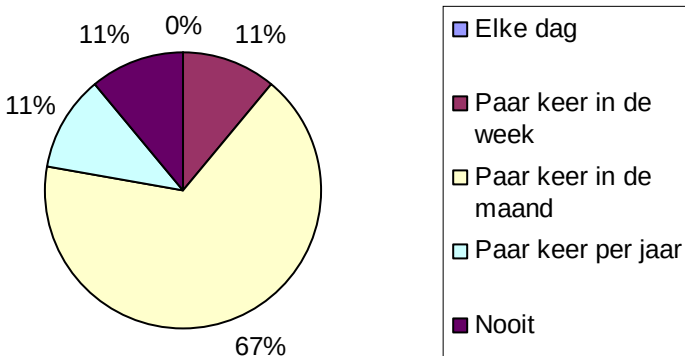
20. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemiddeld: Voorgelezen aan de groep?

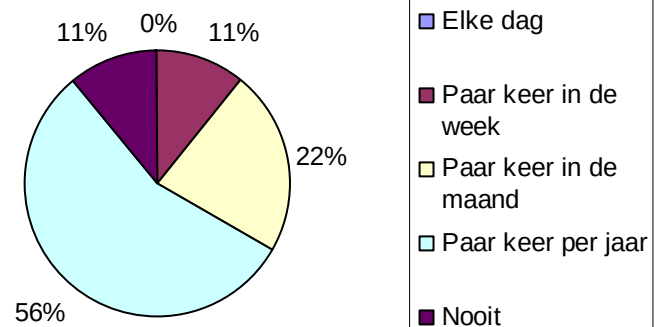
21. Hoe vaak bent u het afgelopen jaar gemiddeld: Naar de wijkbibliotheek gegaan?

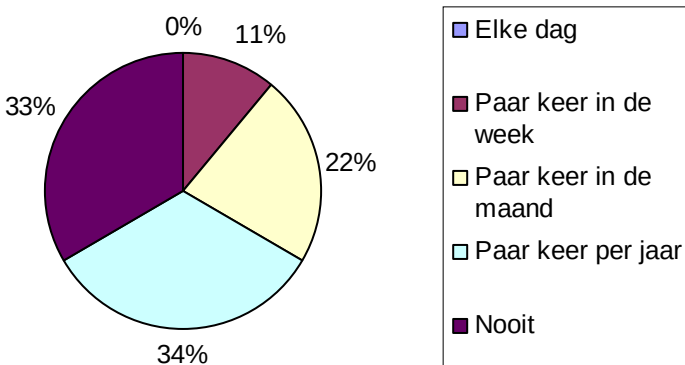
22. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemiddeld: Een leerling uit een boek voor laten lezen voor de klas?

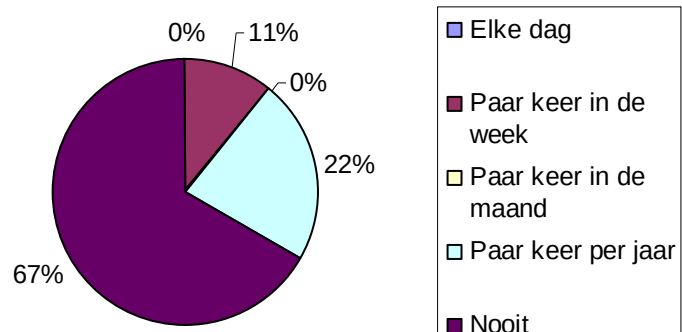
23. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemiddeld: Een boek geïntroduceerd?

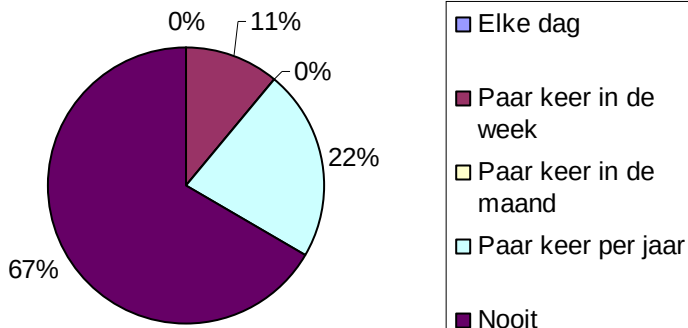
24. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemiddeld: Een leerling een presentatie laten houden over een boek?

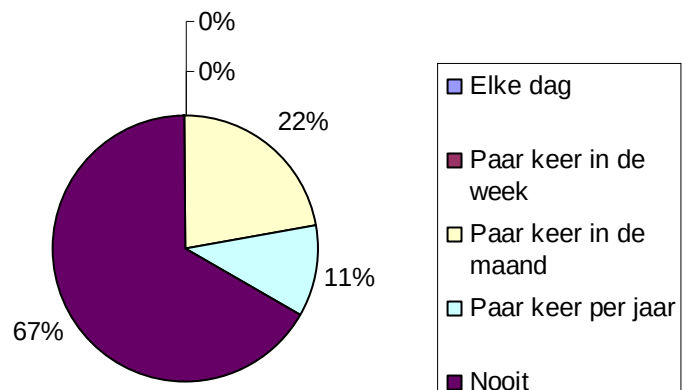
25. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemiddeld: Over een boek gediscussieerd met kinderen?

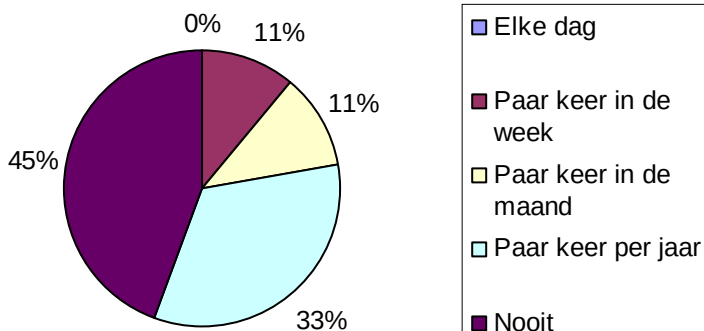
26. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemiddeld: Drama, toneel of beweging naar aanleiding van een boek gedaan?

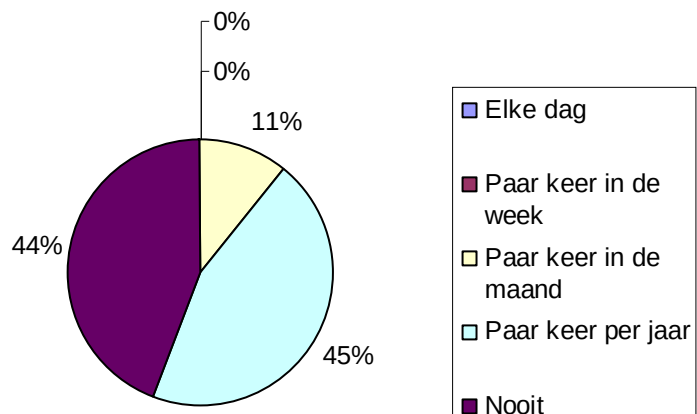
27. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemiddeld: Een speciaal project rondom boeken of lezen gedaan?

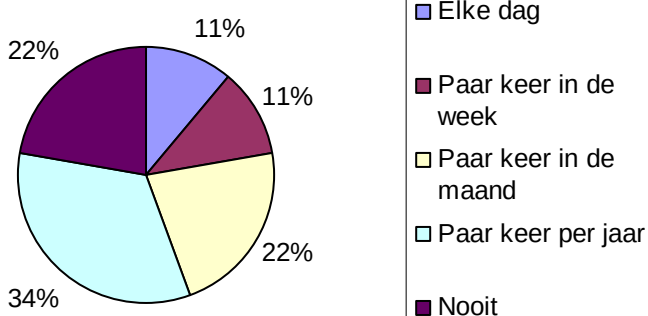
28. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemiddeld: Een boektentoonstelling gehouden?

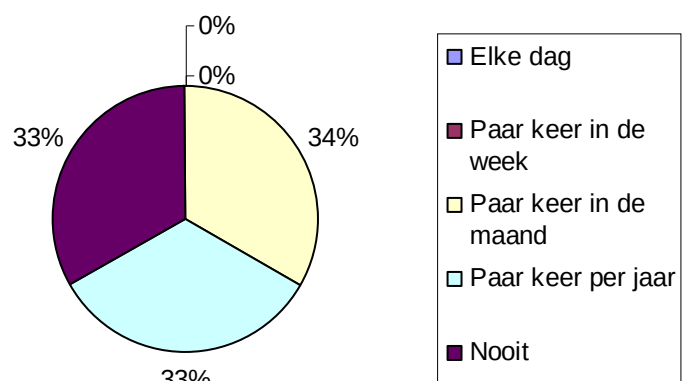
29. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemiddeld: Overleg in het team over leesbevordering?

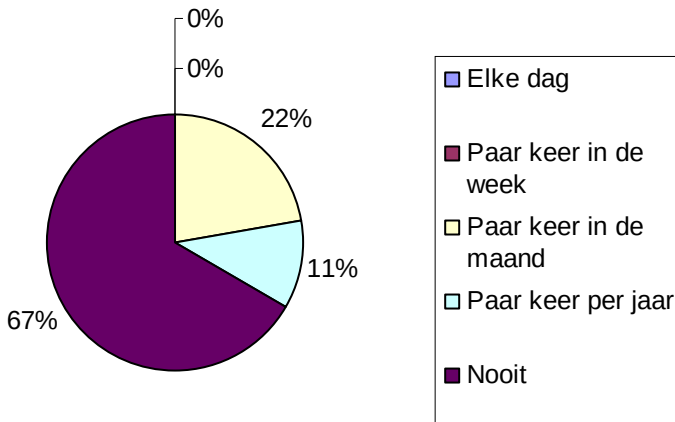
30. Hoe vaak heeft u de afgelopen jaar gemiddeld: Kinderen laten schrijven naar aanleiding van een boek of gedicht?

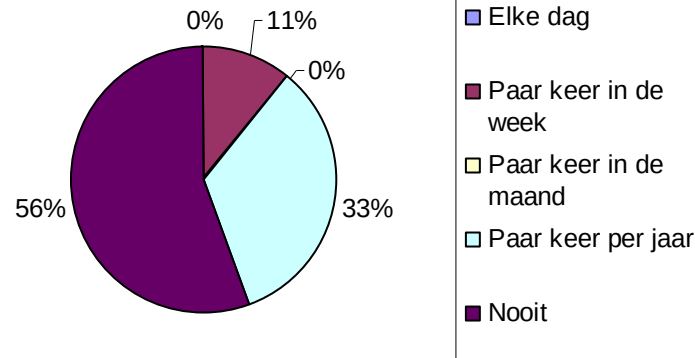
31. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemiddeld: Boeken vergeleken en beoordeeld met de kinderen?

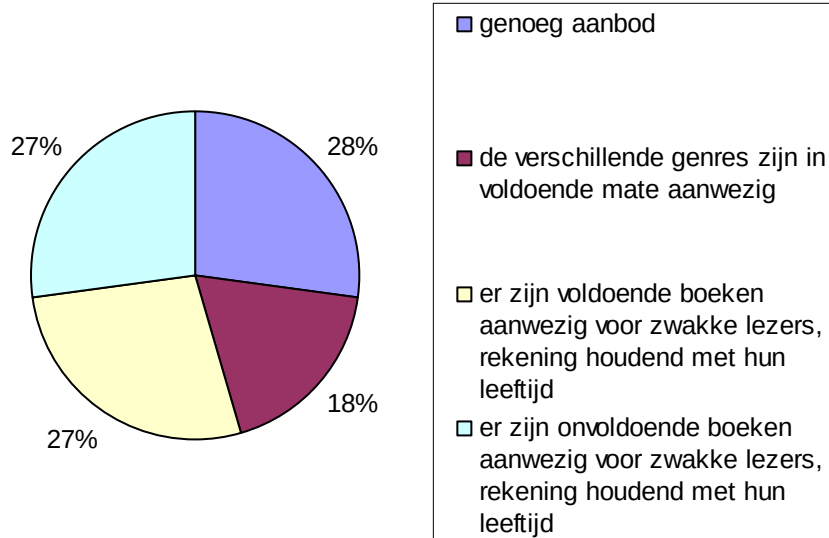
32. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemiddeld: Een speciale les gegeven over een bepaald genre boeken of een schrijver?

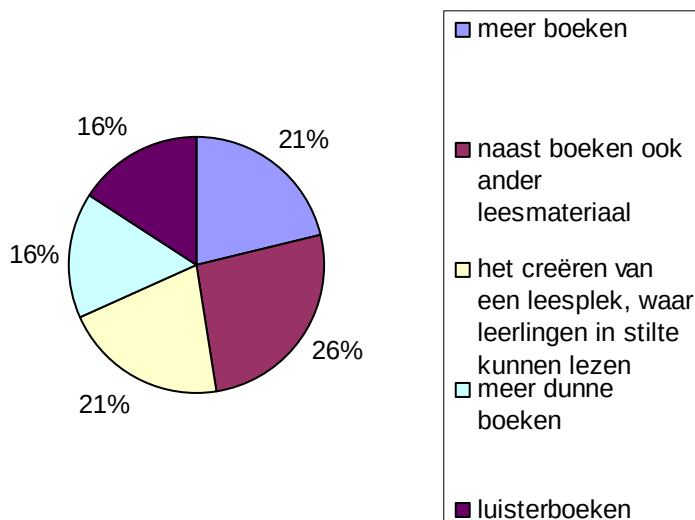
33. Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar gemiddeld: Een begrijpend leesles gegeven met een kinderboek?

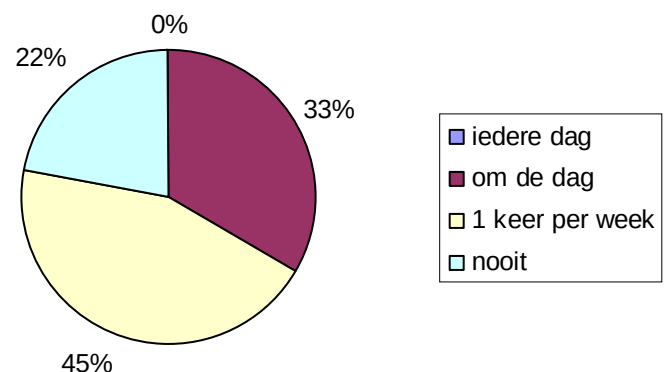
34. Hoe beoordeelt u het aanbod in de schoolbibliotheek?

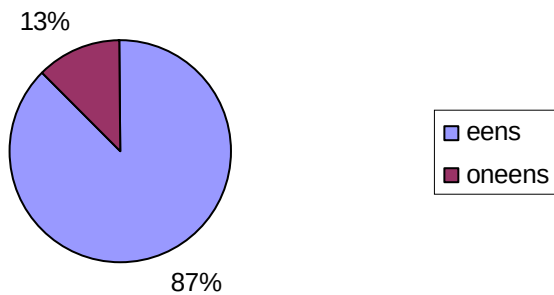
35. Wat zou u willen veranderen aan de klassenbibliotheek/schoolbibliotheek?

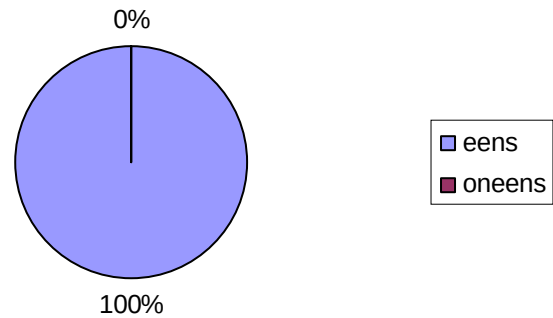
36. Hoe vaak denkt u dat uw leerlingen (80%) thuis lezen?

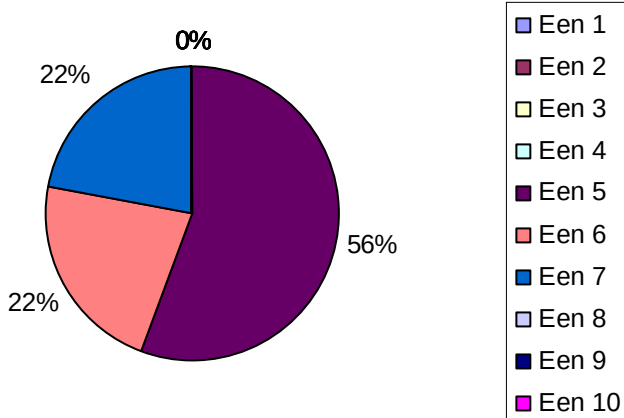
37. Als een leerling hardop nadenkt als zij een tekst leest, draagt dit ertoe bij dat leerlingen enthousiaste, aandachtige en kritische lezers worden (Routman, 2003).

38. Als je in staat bent om zwakke lezers (weer) plezier te laten beleven aan lezen, zullen ze leeskilometers gaan maken en daarmee hun leesvaardigheid verbeteren.

39. Welk cijfer van 0-10 zou je de leerlingen willen geven als het gaat om de leesmotivatie van de gehele groep?

Bijlage 5: Voorleestips voor ouders

Bron: artikel van TAA4 – ouders en leesplezier.

LEESBEEST IN SPE

* De eerste maanden

Zeg kinderversjes op, zing liedjes.
Leg overal boekjes: bij het waskussen,
in bad, in de kinderwagen.
Kijk samen in een boekje.
Alles kan: starten in het midden, op
zijn kop lezen... Felle kleuren leveren
het meeste plezier.

* Na 1 jaar

Geef je kind kartonboekjes in felle
kleuren. Eenvoudige afbeeldingen van
speelgoed, eten, dieren... zijn ideaal.
Voorlezen is nu nog vrij vertellen wat je
op de prenten ziet. Speel in op de
reacties van je kind. Praat in hele
zinnen over wat je ziet, maak geluiden,
wijs prenten aan.

* Tussen 1,5 tot 3 jaar

Ga niet op leeftijd af om een boek te
kiezen, let op wat je kind boeit.
Zoek boeken die aansluiten bij zijn
wereld: in bad gaan, boodschappen
doen, een broertje of zusje. Je peuter
houdt van veilige, herkenbare
verhalen.

Meer info op www.boekbabys.be

VOORLEZEN: WAAROM ZOU JE?

- * Je kind leert nieuwe dingen over de wereld rond hem.
- * Je prikkelt zijn fantasie en geheugen.
- * Je maakt gevoelens en ervaringen bespreekbaar.
- * Je oefent zijn concentratie en luister-oren.
- * Je kind pikt snel de nieuwe woorden op.
- * Zijn taalgevoel vaart er wel bij.
- * Zijn zin om zelf te lezen neemt toe
- * Voorlezen versterkt jullie band.

8 MANIEREN

om een jonge lezer
te ontmoedigen

- 1 Hou boeken buiten zijn bereik
(hij zou die mooie dingen kunnen beschadigen)
- 2 Lees niet meer dan 1 boek per week voor (reken op de tv om de verbeelding te stimuleren)
- 3 Lees zelf nooit in het bijzijn van een kind (het zou kunnen denken dat lezen leuk is)
- 4 Verbied 'verkeerde' boeken
(weg met strips, tijdschriften en andere nonsens, leve de 'goede' boeken met inhoud)
- 5 Stel eindeloos vragen over wat een kind las (en controleer of alles wel begrepen is)
- 6 Stop met voorlezen als een kind zelf kan lezen
(het moet toch oefenen)
- 7 Dwing je kind om te lezen
(minstens tien bladzijden per dag)
- 8 Verplicht je kind een boek uit te lezen (het moet toch ook zijn bord leegeten?)

VOORLEESTIPS

- Iedereen kan voorlezen**
Ook opa, ook de vriendjes, ja, jij ook.
- Voorlezen kan altijd**
Maak er best een ritueel van op een vast moment.
- Voorlezen kan overal**
Als je maar gezellig bij elkaar kan zitten.
- Voorlezen doe je samen**
Samen in een boek kijken versterkt jullie band.
- Voorlezen kost niks**
Ga naar de bib voor een gratis portie boeken.
- Met voorlezen begin je nooit te vroeg**
Ook de hele kleintjes vinden het zalig om samen prenten kijken.
- Voorlezen doe je nooit te lang**
Blijf voorlezen, ook al kan je kind zelf lezen.
- Voorlezen stopt nooit**
Knutselen, vertellen, op uitstap: een boek hoeft niet te stoppen op de laatste bladzijde.

9 TIPS

voor een gesmeerde
voorleestechneek

- 1 Maak het gezellig.
- 2 Kijk je publiek zo veel mogelijk aan.
- 3 Las korte stiltes in en verhoog zo de spanning.
- 4 Stel tussendoor vragen aan je publiek: wat nu?
- 5 Zacht gefluister, hard gebulder: wissel af.
- 6 Speel met tempo: lees snel bij een achtervolging, trager voor de ontknoping.
- 7 Je gezicht leeft mee met het verhaal.
- 8 Lees in spreektaal, niet in schrijftaal. Verander de zinnen als die te moeilijk zijn.
- 9 Stop op een spannend moment: zo hebben je luisteraars iets om naar uit te kijken.

10 RECHTEN

van de jonge lezer
(van Daniel Pennae)

- 1 het recht om niet te lezen
- 2 het recht om bladzijden over te slaan
- 3 het recht om een boek niet uit te lezen
- 4 het recht een boek nogmaals te lezen
- 5 het recht om wat dan ook te lezen
- 6 het recht om zich te identificeren met een personage
- 7 het recht om waar dan ook te lezen
- 8 het recht om stukjes te lezen
- 9 het recht om hardop te lezen
- 10 het recht om te zwijgen

Bijlage 6: Feedback van mijn Critical Friend

Mijn critical friend heeft mijn onderzoeksverslag bekeken en voorzien van feedback. Zij heeft mij extra gewezen op het verwijzen naar de bijlagen en het benoemen van de figuren in de tekst. Een compliment gaf zij over het feit dat ik in de tekst ook al doorverwijs naar volgende hoofdstukken, hierdoor werd ze al nieuwsgierig gemaakt voor de rest van mijn onderzoek.

Ook heeft zij aangegeven dat de weergave van de resultaten van de vragenlijsten in hoofdstuk 4 duidelijk was. Daarnaast vond zij het goed dat ik alleen de interessante cirkeldiagrammen heb laten zien.

Hoofdstuk 4 vond ze een helder hoofdstuk met veel interessante informatie, haar interesse was gewekt! Ze heeft soms ook doorgevraagd over een stuk tekst dat ik geschreven had, zodat ik dit verder kon verduidelijken.

Over hoofdstuk 5 schreef ze dat het goed was dat ik doorverwees naar de bijlagen, omdat het anders te groot werd en afweek van het uiteindelijke doel. Dit stuk ging namelijk over tips voor ouders om thuis voor te lezen, terwijl de rest van mijn onderzoek gaat over het motiveren van de leerlingen in de klas. Omdat de ouders hier wel een belangrijke rol in spelen, heb ik dit benoemd in bijlage 5. Ze vond dat ik veel tips gegeven had die zij voor een deel ook mee kon nemen naar haar eigen praktijk.

Over mijn reflectie schreef ze dat het goed was dat ik ook schreef wat niet gelukt was en waarom dit niet gelukt was. Daarbij heb ik nog beschreven welke stappen een eventuele vervolgonderzoeker zou kunnen ondernemen. Ook gaf ze aan dat ze mijn feedback en tips als fijn ervaren had. Ook in mijn reflectie heeft Femke soms doorgevraagd, bijvoorbeeld waarom ik het belangrijk vond om een goede tijdsplanning te maken voorafgaand aan het onderzoek. Hierdoor werd ik nog even aan het denken gezet en heb ik mijn reflectie kunnen verdiepen en verbeteren.

Als eindoordeel stelde ze over mijn reflectie het volgende: "Een heldere en complete reflectie, je hebt goed gekeken naar je eigen handelen en de gevolgen daarvan."